

**Anàlisi i diagnòstic de
la situació dels
adolescents i joves
dels barris de Santa
Eugènia i Sant Narcís
de Girona**

Índex

0.) Pròleg	pàg. 03
1.) Introducció	pàg. 04
2.) Origen de l'estudi	pàg. 08
3.) Objectius i metodologia	pàg. 10
4.) Àmbit descriptiu.....	pàg.18
4.1.) Territori on s'ubica	pàg. 18
4.1.1.) Característiques físiques dels barris	pàg. 20
4.1.2.) Història dels barris	pàg. 27
4.2.)Característiques de la població adolescent i jove del territori...	pàg. 32
4.3.)Recursos dels barris dirigits a adolescents i joves:	pàg. 43
4.3.1) Entitats, serveis i associacions de Sta. Eugènia	pàg. 45
4.3.2) Entitats, serveis i associacions de St. Narcís	pàg. 46
5.) Àmbits educatiu	pàg. 47
6.) Àmbit laboral	pàg. 48
7.) Àmbit oci i lleure	pàg. 50
8.) Àmbit d'Atenció i Prevenció als adolescents en risc.....	pàg. 54
9.)Experiències d'intervenció amb joves.....	pàg. 57
9.1.) Experiències pilot d'intervenció	pàg. 57
9.1.1.) Taller de percussió	pàg. 57
9.1.2.) Taller d'estudi de 4at d'ESO	pàg. 60
9.1.3.) Conclusions de les experiències pilot	pàg. 62
9.2.) La programació d'estiu.....	pàg. 63
9.2.1.) Ping – pong.....	pàg. 67
9.2.2.) Bàsquet	pàg. 69
9.2.3.) Hip – hop	pàg. 70
9.2.4) Casal Juan Palomo	pàg. 72
9.2.5.) Taller cartró – pedra	pàg. 75
9.2.6.) Casal lingüístic	pàg. 76
9.2.7.) Obertura patis (Mare de Déu del Mont i Montfalgars) pàg.	78
9.3.) El treball de carrer	pàg. 81
9.4.) Avaluació de la 2 ^a fase (programació d'estiu i treball carrer)...	pàg. 88
10.)Conclusions	pàg. 91
11.)Bibliografia	pàg. 96
12.) Annexos	pàg. 97

0.) Pròleg:

Al igual que es van sumant les peces d'un trencaclosques per anar donant pas al surgiment d'una imatge; aquest estudi recull, entre d'altres, les aportacions d'un bon nombre de persones que amb la seva implicació, dedicació i esforç col·lectiu, estant contribuint a dibuixar la realitat d'aquest territori. Ateses aquestes circumstàncies resulta ineludible fer esment del seu protagonisme en aquestes primeres línies que antecedeixen a l'entrada en matèria. Per ser fidels a la realitat, haig de dir que fins i tot el símil amb què he iniciat aquest pròleg no és meu, sinó que és el resultat de l'apropiació que faig d'aquest ideari compartit a què he tingut accés a través de la participació en aquesta experiència de treball comunitari.

La possibilitat que se'm va oferir de formar part d'aquest projecte conjunt, no només m'ha permès desenvolupar la meva tasca, sinó que també ha passat a forma part del meu bagatge professional i personal. De manera que he pogut fer meves les aportacions dels altres; que van des de l'enfocament d'aquest estudi que se m'ha encarregat, fins a les consideracions més diverses de la gent implicada que les ha volgut compartir amb mi. Ara no puc deixar de reconèixer-los-hi el mèrit de ser el centre neuràlgic d'aquest treball i d'agrair-los-hi la seva contribució, tant pel que fa a l'elaboració d'aquest estudi com a la creació d'una vivència gratificant. Només em queda desitjar que la concreció d'aquest treball sigui fidel al seu esperit i que fins a un cert punt pugui satisfer en gran part les expectatives que hi hagin pogut dipositar. D'altra banda sóc perfectament conscient que s'hauran d'afegir totes aquelles observacions pertinents que es facin arran de la seva divulgació i que amb el pas del temps anirà quedant obsolet requerint d'una revisió constant per part d'aquelles persones que hi estiguin interessades.

Per concloure, tampoc puc oblidar fer esment d'aquells que han estat l'essència i fonament de tot aquest projecte, els joves, els adolescents de Santa Eugènia i Sant Narcís que s'han brindat a col·laborar i participar de les activitats que s'han engegat. Aquells qui, en més gran o menor mesura, s'han obert a prendre part d'aquesta proposta lúdica alhora que de transformació i coneixença, és a ells finalment a qui va dedicat el gruix de l'esforç d'aquest treball.

1.) Introducció:

La preocupació social que els joves i adolescents susciten no és cap novetat. La imatge de l'adolescència com una etapa de transició difícil i complexa està fortament arrelada i estesa en la nostra societat. Els joves i en particular els adolescents són considerats, més sovint del què seria necessari, com un problema o amenaça més que no pas com un potencial.

D'altra banda ser jove avui dia no és el mateix que fa uns anys. Paradoxalment, en l'era de les noves tecnologies i de la informació, en lloc de disposar d'una visió més àmplia i clara de tot allò que ens està succeint., ens trobem immersos en un entorn de complexitat i incertesa creixent. En un context com aquest, és especialment el col·lectiu jove, aquell que es troba amb més dificultats a l'hora d'accedir als recursos materials i simbòlics per poder elaborar la seva trajectòria vital o fins i tot per poder definir la seva pròpia identitat. S'ha de dir que els joves no tenen l'exclusivitat d'aquesta situació, però que en certa manera en configuren un cas extrem o particular d'aquesta experiència general.¹

La mateixa idea o definició de què és ser jove és equívoca. Aquest fet queda reflectit en la introducció del Pla Nacional de Joventut de Catalunya: *"Fins no fa gaire s' entenia que la joventut feia referència als joves de 15 a 24 anys; tanmateix, a partir de la dècada dels noranta, es consideren joves les persones que tenen de 15 a 29 anys d'edat. I encara podem anar més lluny, si tenim en compte que, en alguns àmbits –com l'estil de vida o l'accés a l'habitatge-, s'hi inclouen excepcionalment els joves que tenen fins a 34 anys. (...) Vist així, es fa difícil continuar pensant en la joventut com un "període de transició" (...) sinó una **etapa ben definida i amb entitat pròpia i diferenciada**"²*

Aquesta confusió entorn a la noció de què és ser jove és un primer indicador que posa de relleu la necessitat d'actualitzar la idea esbiaixada que acostumem tenir d'aquest col·lectiu. Els factors que afecten als joves han deixat de ser conjunturals, transitoris o secundaris per esdevenir condicionants de primer ordre social que afecten a aquest conjunt de persones durant 15 o 20 anys.

¹ Canclini, N.G. (2004): *Diferentes, Desiguales y Desconectados*. Barcelona, Gedisa.

² Pla Nacional de Joventut. Joves 2010. Pàg. 15.

El sociòleg francès François Dubet en fa una descripció distesa³ de quina és la situació dels joves en l'actualitat. Segons ell la joventut és un concepte que no para d'allargar-se, però del qual només acostumem a fixar-nos en les causes negatives d'aquest fet com: la precarietat laboral, les dificultats per marxar de casa, el fracàs escolar, etc...; quan d'altra banda la joventut també està sobrevalorada i ha esdevingut un ideal social. Ens trobem doncs davant l'emissió de missatges i valors contradictoris per part de la societat en relació al que suposa ser jove.

Com a conseqüència la joventut contemporània es constitueix com una doble prova. D'una banda és una conquesta d'autonomia, una sortida de la dependència infantil, una descoberta d'un mateix, dels gustos, de l'amistat... De l'altra és la investidura dins el món estudiantil, de la formació professional o del mercat laboral; és l'inici d'una llarga competició. Les societats modernes demanen molt dels joves; exigeixen que siguin lliures i seriosos, autònoms i previsors, originals i conformes. Sovint aquest repte suposa un tràngol entre els èxits i els fracassos, d'altres vegades es frueix amb joia, però en tot cas **és un procés que si no comporta gaires problemes roman invisible a la resta de la societat**. Cada vegada però les condicions socials i del mercat laboral estan fent més difícil que els joves reïxin.

Els joves estan menys sotmesos als imperatius morals que als de l'èxit. No se'ls hi demana tant que siguin virtuoses com que siguin eficaços i per tant el que més es valora d'ells és que siguin capaços de trobar la manera de garantir-se un futur. Aquesta, avui en dia, no és una tasca gens fàcil, doncs l'èxit social i laboral ja no passa únicament per aconseguir un títol, sinó que ara, a més a més, cal desenvolupar altres habilitats per marcar la diferència.

Això ens situa en un marc contradictori i complex, en un context altament canviant i imprevisible, on la joventut contemporània ha de lluitar contra una incertesa creixent combinada amb el liberalisme cultural i la competició educativa i social. Cal facilitar-los-hi aquesta empresa sense que confonguin llibertat amb indiferència, i permeten que puguin accedir finalment a una vida adulta, que no pot més que sostenir-se en una feina suficientment estable i digne com per construir un projecte de vida. És necessari possibilitar que els joves es facin les preguntes adequades en els nous escenaris que s'estan

³ Dubet, F. (2000) *Ils achètent leur autonomie au collège ou au lycée*. Paris, Nouvel Observateur – H.S. n° 41

dibuixant, doncs la tendència inherent del sistema, segons el sociòleg N. Canclini és la de mantenir-nos “*desiguales, diferentes y desconectados*”⁴

Com afrontar aquest repte no és un objectiu gens fàcil. En tot cas és un afer que no es pot afrontar de forma individual, sinó que per la magnitud que abasta i la complexitat que comporta, requereix d'un plantejament global i integrador.

En aquest sentit, des de la intervenció comunitària, es vol tractar de donar una resposta més o menys complerta a aquestes dificultats que afecten als joves. Tot i això, com senyalen els professors J.M. Barbero i F. Cortés en el seu darrer llibre sobre Treball Comunitari⁵, aquesta és una activitat sense una delimitació clara, que no resulta gens fàcil de definir. Fins i tot reconeixen que és possible que un cert grau d'indeterminació pugui ser inherent al Treball Comunitari, degut a la densitat i complexitat de les pràctiques que tenen lloc en la nostra societat, és impensable concebre aquesta pràctica al marge de qualsevol contingència. Aquest fet però, no desestima la possibilitat de generar una activitat destinada a l'organització de les poblacions en torn a certs objectius col·lectius. En aquest propòsit, plantejaments de proximitat com els que desenvolupa Etienne Wenger al voltant de les comunitats de pràctica poden ser molt útils a l'hora de plantejar una intervenció comunitària.

Associar pràctica i comunitat resulta interessant perquè permet concretar ambdós conceptes. D'una banda implica dotar a la pràctica d'una caracterització que la fa més plausible i de l'altre facilita definir un tipus determinat de comunitat – en funció de la pràctica que dugui a terme.

Les comunitats de pràctica formen part integral de la nostra vida diària, i són tan informals i omnipresents que difícilment són el centre explícit del nostre interès. Tot i això ens són totalment familiars, i per aquest mateix motiu resulten un potent recurs d'intervenció. Tots pertanyem a comunitats de pràctica, a casa, a la feina, l'escola o en les nostres aficions; i fins i tot es pot dir que pertanyem a diverses comunitats de pràctica. El fet de pertànyer a aquestes comunitats ens canvia el curs de la nostra vida, alhora que també ens moldeja la nostra identitat. En paraules de Wenger, les comunitats de pràctica són històries compartides d'aprenentatge. És precisament en aquest espai compartit, on el treball comunitari que es vol dur a terme té unes possibilitats d'intervenció que poden propiciar resultats efectius i significatius. Aquest

⁴ Canclini, N.G. (2004): *Diferentes, Desiguales y Desconectados*. Barcelona, Gedisa.

⁵ Barbero, J.M. i Cortés, F. (2005): *Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social*. Madrid, Alianza Editorial.

plantejament respon a un interès per incidir en la quotidianitat de les persones i més concretament en el seu espai de relació. Per tal d'aconseguir-ho la proximitat i interacció esdevindran imprescindibles.

Subjecte i col·lectivitat es troben en la pràctica en un intent d'assolir un objectiu tangible comú que dona sentit a la seva pràctica. En el territori que ens ocupa, Santa Eugènia i Sant Narcís, aquesta concepció es vol concretar en dos sentits. D'una banda a l'hora de dinamitzar una comunitat que intenta donar sortida i recursos als problemes dels joves, entre d'altres. I de l'altre cantó, es vol facilitar que els propis joves puguin trobar en la participació en la comunitat una font de sentit i significat tant per la construcció de la seva trajectòria vital com de la seva pròpia identitat.

Sintetitzant, es podria dir que el treball comunitari que aquí s'està plantejant en torn als joves tractaria de donar sortida a les necessitats que afecten aquest col·lectiu en l'actualitat. Aquest no és un objectiu nou i de fet ja s'està treballant des de les diverses instàncies de la societat. L'aportació diferencial d'aquest mètode de treball és la manera en com es brinda aquest suport. En aquest cas **la intervenció passa per la dinamització de la pròpia col·lectivitat** (ja sigui la dels joves com la dels veïns, pares, etc...) **en torn a la consecució dels objectius comuns que ella es marqui. Proximitat i pràctica** són els dos eixos clau que vertebreren aquest treball. D'aquesta manera, a través de la consecució de les fites que el col·lectiu de joves i d'adults es vagi marcant es vol enfortir el teixit social que configura el territori i que fins a un cert punt és qui pot transformar les condicions del seu entorn.

2.) Origen de l'estudi:

El diagnòstic que a continuació ens ocupa neix fruit de l'intent de fer una aproximació, més o menys sistemàtica, a la situació dels adolescents i joves dels barris de Santa Eugènia i Sant Narcís de Girona. Aquest interès per tenir una perspectiva global de la situació d'aquest col·lectiu es produeix de forma gairebé simultània tant a la comunitat veïnal, educativa com a les Administracions. Cadascun d'aquest agents, des dels seus plantejaments, detecten entre d'altres, la necessitat de reflexionar i dinamitzar als joves del territori.

Aquest però no deixa de ser un objectiu complex, doncs pretén abastar els diferents aspectes (educatiu, laboral, social,...) que incideixen en la seva vida. Malgrat les dificultats implícites en aquest objectiu, la conjuntura social, política i econòmica que es dona en la actualitat a la zona, fa que aquest sigui un moment propici per plantejar-se reptes agosarats com aquest. Aquesta iniciativa es pot qualificar "d'agosarada" per la manca de coneixement que hi ha de quins són els interessos dels joves. Com es comentava en la introducció, aquest és un col·lectiu sobre el qual hi ha un gran desconeixement i que a més a més desperta nombrosos recels entre la resta de la població.

Malgrat les reticències és un bon moment per proposar-se un treball amb joves degut a la gran sensibilització social que hi ha al respecte. No es poden ometre els darrers successos que han tingut lloc tant al nostre país veí -crisis i revoltes als suburbis o les mobilitzacions contra el contracte de primera ocupació-, com els esdeveniments que han tingut lloc en el nostre territori -fenomen del "botellón" entre d'altres altercats-. Es podria dir que són diversos els senyals que els joves ens estan fent arribar per tal que puguem intuir quin és el seu malestar i quines són les seves inquietuds, ara és el nostre torn de tractar de donar-hi resposta. En aquest sentit les circumstàncies ens acompanyen, doncs a més a més de la sensibilització ciutadana, també es pot comptar amb el recolzament de les institucions. Més concretament el suport d'aquestes es concreta en diferents plans que han suposat un impuls econòmic, logístic i estructural a les diferents intervencions que s'estan duent a terme. D'aquesta manera, els Plans Educatius d'Entorn, el Pla de Barris i probablement el Pla de Benestar i Família, conjuntament amb el Pla Educació i Convivència que sorgí del moviment de les AMPA's del territori, es troben entre els barris de Sta.

Eugènia i Sant Narcís per tal de fer possible aquesta actuació global i comunitària.

Precisament perquè el moviment veïnal va ser el primer d'instituir-se al territori, des de l'Administració Municipal s'ha considerat apropiat tractar de mantenir un equilibri entre el Pla Educació i Convivència existent i la resta de Plans que han anat arribant al territori, com són el 40 Barris de la Generalitat o el Pla d'Entorn del Departament d'Ensenyament.

D'aquesta manera s'ha volgut mantenir la representació i influència de la comunitat en les decisions del seu territori. En total hi ha quatre comissions que ara per ara representen les línies d'actuació que es volen seguir.

- ❖ COMISSIÓ I → Infància i família
- ❖ COMISSIÓ II → Adolescents i joves
- ❖ COMISSIÓ III → Igualtat d'oportunitats
- ❖ COMISSIÓ IV → Cohesió social

El veritable repte que es perfila és desenvolupar la capacitat suficient per tal de dotar de sentit i coherència al conjunt de les actuacions que s'hi puguin desenvolupar. En aquest sentit les comissions són un bon escenari a partir del qual establir canals comunicatius i pràctiques de treball conjunt. Aquest és un aspecte especialment important si es té en compte que convé deixar una xarxa consolidada de treball que sigui capaç de continuar i consolidar els projectes que s'hagin iniciat, doncs un cop finalitzats els plans s'acaben els recursos i en acabar-se aquests es tendeix a la regressió. En cap moment la intenció és aquesta, i per aquest motiu és primordial que s'impliquin els diferents agents de la comunitat. Igualment important és la implicació dels joves, doncs no deixen de ser ells qui podran donar relleu i continuïtat a les diferents iniciatives que es plantegin. Necessitem dels joves tant perquè ens diguin què necessiten, què volen fer i què els interessa, com perquè s'impliquin en la consecució d'aquests objectius entre d'altres.

3.) Objectius i metodologia:

“... la recerca no és el descobriment d’una veritat amagada i ignorada, o un simple producte intel·lectual, sinó <<l’apropiació d’un qüestionament’>>.

a. Jolonch (2002:245)

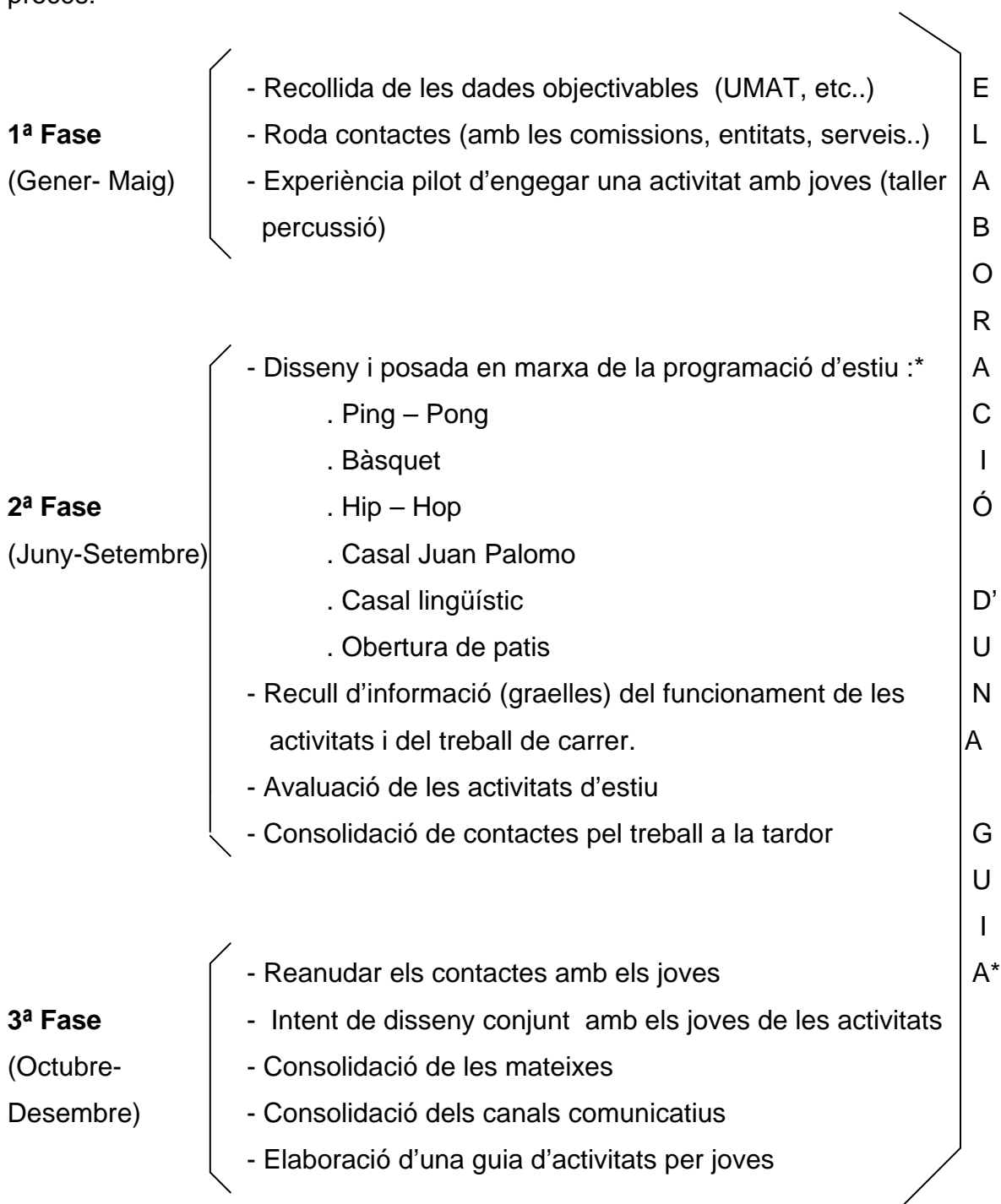
L’objectiu principal d’aquest estudi és **tenir una idea aproximada de la situació dels joves dels barris de Santa Eugènia i Sant Narcís**. Aquesta és una fita que no deixa de ser ambiciosa i complexa, que conté una gran diversitat d’aspectes i per la qual cosa, per poder abordar-la de forma sistemàtica caldrà dissecar en diverses variables i indicadors que abastin el conjunt de l’espectre que fa relació a aquest objecte d’estudi.

Com el mateix títol d’aquest estudi indica, per tal d’aproximar-se a la situació dels joves del territori s’ha optat per una doble via, l’anàlisi i el diagnòstic. En aquest sentit hi hauran dades que seran objectivables -quantitatives- com per exemple les que fan referència a la descripció del territori, i d’altres que no, com és el cas de la informació que fa referència a la realitat subjectiva, recollida en les entrevistes amb professionals, veïns, etc.. –a través de metodologies qualitatives-. En tot cas el que es pretén és que amb la complementarietat d’aquesta informació es pugui donar una imatge el més completa possible de quina és la situació dels joves del sector.

Concretant l’objectiu general en diversos d’específics, es pot observar que aquest estudi no només es centra en la recollida d’informació i anàlisi de la mateixa, sinó que a més a més, per tal d’instrumentalitzar aquesta recerca s’inclou la finalitat de intervenir amb aquests propis joves, de tal manera que no només es vol conèixer, sinó que també es vol transformar la realitat. Els objectius específics es sintetitzen en:

- A. Establir espais i canals de contacte i comunicació amb aquests col·lectiu.
- B. Conèixer els seus interessos i expectatives.
- C. Veure fins a quin punt aquests interessos i expectatives s’adapten a les seves possibilitats.
- D. Recollir quins són els recursos del territori dirigits a aquest col·lectiu.

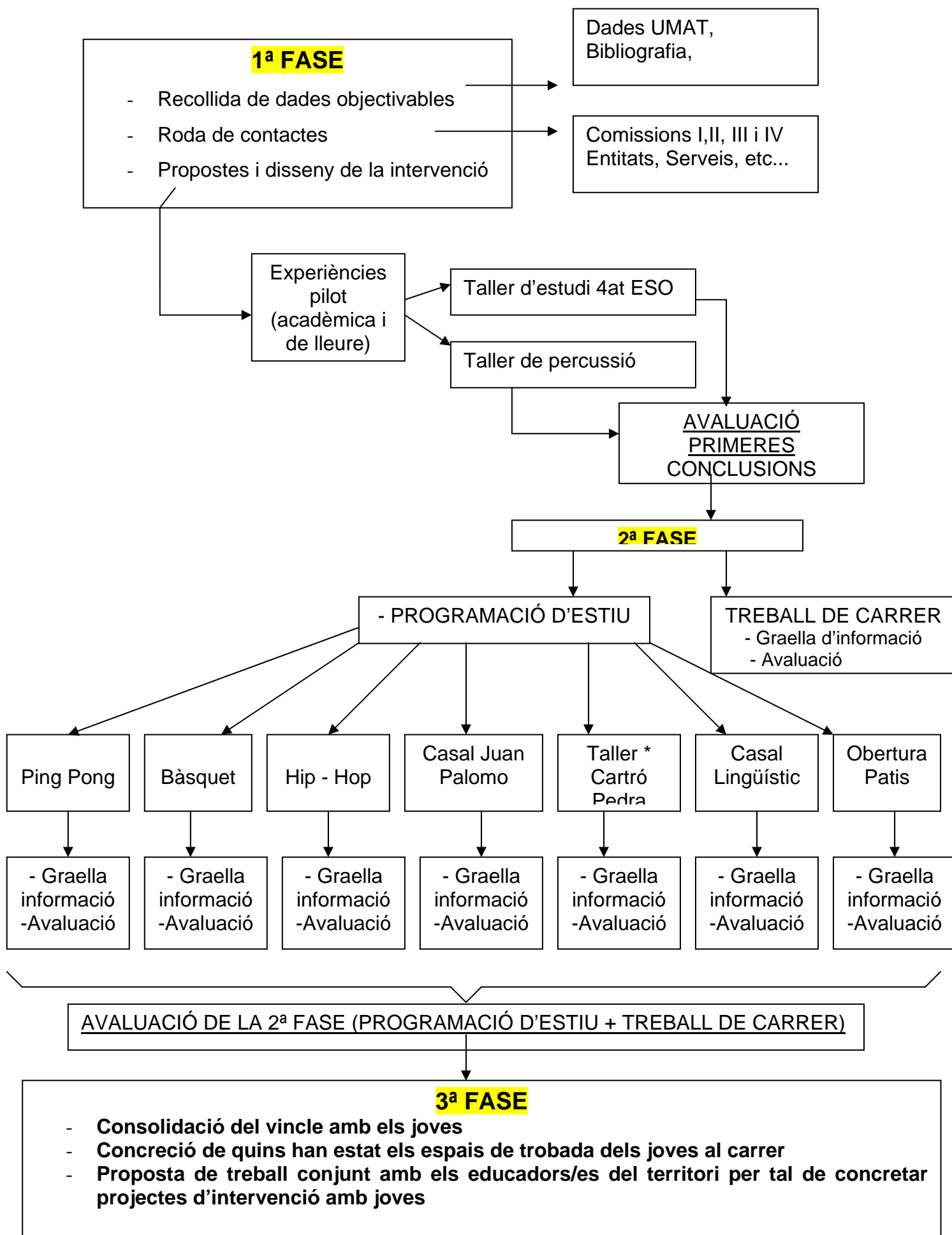
Per tal de tractar de donar resposta a aquests objectius s'ha seguit el següent procés:

(*)El taller de cartró pedra no s'inclou en aquest esquema perquè no es va proposar des del disseny de programació d'estiu de Plans Comunitaris, sinó que és una iniciativa de Centres Cívics. Tot i això si que se'n comenta el resultat més endavant.

(*)De forma simultània, a mesura que es va desenvolupant aquest procés d'intervenció, es va confeccionant una guia en suport informàtic amb totes les activitats destinades a adolescents i joves del territori.

Tant mateix també es va recollint una fitxa de les entitats que s'hi relacionen.

A través d'aquest procés es vol recollir la següent informació:

ÀMBIT	VARIABLE	INDICADOR	FONT
DESCRIPTIU	Característiques físiques del territori	<ul style="list-style-type: none"> - Històriques i geogràfiques - Equipaments, serveis i entitats - Distribució de la població (barris i centres educatius) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bibliografia - Dades UMAT (Unitat Municipal d'Anàlisi territorial) - CEM (Consell Escolar Municipal)
	Característiques de la població	<ul style="list-style-type: none"> - N° de joves per barris i en conjunt del sector - Piràmides de població - Gràfics segons l'origen de naixement 	<ul style="list-style-type: none"> - Dades de la UMAT
EDUCATIU	Nivell de formació en l'àmbit de l'educació formal	<ul style="list-style-type: none"> - N° de joves que obtenen el graduat escolar - Orientació dels joves 	<ul style="list-style-type: none"> - Departament d'educació - EAP Gironès - Centres educatius
LABORAL	Situació laboral dels joves	<ul style="list-style-type: none"> - DIE - Fem Feina (SSAP+Parròquia) 	<ul style="list-style-type: none"> - Entrevista i amb els professionals dels serveis
LLEURE	Participació en activitats de lleure	<ul style="list-style-type: none"> - Centres Cívics - Centres Oberts - Parròquies - Esplais - Corals - Entitats esportives 	<ul style="list-style-type: none"> - Memòries Centres Cívics - Entrevistes amb els directors - Fitxes d'entitats
PREVENTIU	Situacions de risc	<ul style="list-style-type: none"> - SSAP - EAIA 	<ul style="list-style-type: none"> - Memòries dels SSAP - Entrevista amb els professionals

Al llarg de l'estudi que es desenvolupa a continuació s'intentarà recollir la informació de les fonts que han de donar resposta a els indicadors de les variables que s'han considerat significatives a l'hora de dibuixar la realitat dels adolescents i joves que ens ocupen.

Plantejar-se un estudi sobre joves requereix tenir en compte consideracions com les que feia el professor F. Dubet en un dels seus articles, segons les quals aquest és un col·lectiu que si no comporta gaires problemes roman invisible a la resta de la societat. L'objectiu d'aquest estudi és visibilitzar les diferents dificultats que han d'afrontar els joves i quines són les estratègies, dinàmiques i recursos que en l'actualitat estan a la seva disposició per tractar de fer-hi front. La manera en com ens aproximem a aquesta realitat i com hi intervenim serà determinant a l'hora de condicionar la nostra mirada sobre l'objecte d'investigació.

Una altra de les contingències que repercutiran en aquesta recerca és el fet que la realitat dels joves és altament canviant, al igual que ho són els seus hàbits i costums. A més a més, la velocitat d'aquestes transformacions s'ha accelerat en la societat de la informació i les telecomunicacions contemporània, fent que tot allò relacionat amb aquest col·lectiu quedi obsolet amb relativa facilitat. Per tant, més que no pas les dades concretes que es puguin extreure d'aquest estudi, el que pot resultar interessant és entreveure quins són els processos i les dinàmiques que faciliten tenir un contacte amb els joves i establir-hi sinèrgies per facilitar-ne el seu desenvolupament durant aquest període de transició. Un primer pas molt important que ja s'ha fet és detectar la necessitat de conèixer quina és la situació, interessos i inquietuds dels joves. Ara falta determinar quin seran els canals per descobrir-ho.

D'altra banda, des del plantejament tècnic de l'Administració Municipal que oficialitza l'encàrrec d'aquesta recerca es té molt clara l'aposta per un treball des de la implicació i la intervenció amb el col·lectiu de referència. Per tant aquest treball no pretén ser una mera aplicació d'una metodologia descriptiva que pretengui conèixer la superfície d'una realitat sense incidir-hi, sinó que vol anar un pas més enllà i arribar a un coneixement d'aquesta a partir de la interacció amb els seus implicats. Tant les experiències pilot com la fase 2 del procés d'investigació formen part de la materialització d'aquesta voluntat.

Es podria dir doncs, que ens trobem a mig camí entre els plantejaments de la investigació – acció i els de la investigació etnogràfica participant. No es podria considerar que la metodologia emprada és pròpiament una investigació – acció perquè aquesta no busca la resolució d'un únic problema concret amb un grup específic. Més aviat el que s'intenta és conèixer quins són els diferents grups del territori i quines són les seves motivacions, interessos o preocupacions. El que si que és recull dels plantejaments d'aquesta metodologia són els següents elements:

- que es tracta d'una investigació situacional (d'una realitat concreta),
- que compta amb la col·laboració dels seus implicats
- i que és participativa.

Tant mateix també es vol contribuir a la millora d'una situació, la dels joves del territori, tenint en compte que aquesta no és una demanda expressada explícitament pels seus implicats, que ni tan sols s'identifiquen com un grup del territori, i on tampoc estan identificats clarament quins són els aspectes que poden contribuir a generar o amplificar un possible malestar entre aquest col·lectiu. Ateses aquestes darreres observacions es fa evident que, tot i que pot resultar interessant abordar l'objecte de la recerca des d'alguns dels plantejaments de la investigació – acció, aquesta metodologia requereix certes condicions que des del nostre context no es poden satisfer. Com és el cas de:

- Ser auto-avaluativa: el grup no s'auto-avalua, perquè de fet la investigació no té com a punt de partida un únic grup consolidat, amb un problema concret que solucionar i una voluntat de donar-hi resposta. L'avaluació hi és, però no en un procés en espiral. És a dir, els resultats de l'avaluació no són reincorporats pel mateix grup per tal d'integrar-ne les conclusions i fer les modificacions pertinents, sinó que són els tècnics qui recullen aquesta informació per detectar-ne els punts forts i les sinèrgies que poden indicar-nos quines poden ser les vies de comunicació i treball amb aquest col·lectiu.
- Vincular la formació a l'exercici professional: les situacions d'ensenyament – aprenentatge que es puguin establir amb els joves podran resultar més o menys significatives, però en tot cas no es vinculen ni a un exercici professional ni a una demanda prèvia concreta. Per tant la formació que se'n pugui derivar està més relacionada amb una experiència vital, com la convivència en

comunitats de pràctica o el desenvolupament d'una identitat participativa, més que no pas amb un perfil o continguts concrets.

- Control de procés continuat: perquè pugui haver-hi un control continuat s'hauria de partir d'un grup estable disposat a treballar amb regularitat sobre una temàtica concreta i aquest no és el cas. Com ja s'ha dit, no es parteix d'una detecció i necessitat per part dels propis joves, sinó que ens trobem amb una situació i en un moment diferent. D'una banda la mobilitat dels interessos dels joves i dels propis implicats és molt elevada i no permeten establir aquesta mena de procés controlat i, de l'altra banda, ara el que més es necessita és experimentar diverses fórmules per tal de veure quins són els mecanismes que més funcionen a l'hora d'establir aquests canals de comunicació i interacció amb els joves.

Malgrat que en aquests aspectes no es pot seguir la metodologia de la investigació – acció, no es vol renunciar a dinamitzar la situació d'aquest col·lectiu en el mateix procés de coneixement per tal que puguin identificar quin són els seus recursos i com emprar-los. Per concloure, es podria dir que de la investigació – acció se'n recull el coneixement a partir de l'acció i la intervenció, que són els aspectes centrals d'aquest mètode, malgrat no es pugui aplicar en tota les seves magnitud.

Una altra metodologia que resulta important de tenir present per la mena de treball que es vol fer és l'etnogràfica, doncs aquesta contempla l'anàlisi de grups més amplis i naturals de població, que no pas la investigació – acció; sent-nos més útil pel cas que ens ocupa. D'altra banda l'etnografia és un tipus de recerca que, en la seva variant participativa, també contempla la implicació de l'investigador per tal de poder fer una interpretació de la mateixa realitat. Únicament no es compleixen tots els requisits d'aquest altre mètode pel què fa a la intensitat i terminis de la recerca. En el cas d'aquest estudi, el coneixement de la realitat i interessos dels joves es realitza a través de les activitats i accions, no d'una convivència permanent, i per tant no es pot considerar pròpiament com un estudi etnogràfic. Tot i això, es vol incidir en la quotidianitat d'aquest col·lectiu i més concretament en les comunitats de pràctica en què es trobin, per tant no deixa de ser un estudi que parteix de la proximitat, la

continuitat i la intervenció integral per tal de conèixer aquesta realitat, sent aquests uns plantejaments propis d'una investigació etnogràfica participant.

Per concloure, i a grans trets, es podria afirmar que aquest és una estudi que compta amb un enfocament etnogràfic a l'hora de seleccionar la població i la problemàtica en què vol incidir. Doncs es selecciona la mostra en funció del territori i la problemàtica en funció de les observacions que es facin fruit de la interrelació i convivència amb aquesta població. I pel què fa al procés de coneixement mateix és un anàlisi que està més proper a la investigació - acció per la manera com s'aproxima al saber a través de la intervenció i la reflexió sobre aquesta. A partir d'aquí, aquest procés d'investigació s'anirà desenvolupant amb unes particularitats que li seran pròpies i inherents, com és el cas de qualsevol recerca en ciències socials, perquè com s'ha recollit en la reflexió del professor J. Sarramona al principi del capítol, no hi ha dos fenòmens socials iguals i cadascun conté les seves singularitats. Aquest fet no exigeix que, d'acord amb els criteris científics, la presentació de les dades hagi de ser rigorosa, sistemàtica i explicativa, per tal que finalment es pugui avançar en un petit camp de coneixement , que per bé que molt acotat, pot servir com a referent a l'hora de tenir una major noció de com establir canals de comunicació i interacció amb els joves, alhora que se'ls ajuda a reeixir i transformar el seu entorn.

4.) Àmbit descriptiu

4.1) Territori on s'ubica:

Tant Santa Eugènia com Sant Narcís són dos barris emblemàtics de la ciutat de Girona. Ambdós compten amb una gran personalitat, un bagatge i una història que els hi són propis. D'altra banda són dos territoris que, com veurem a continuació, en alguns aspectes comparteixen un perfil i situació similars. El repte que suposa l'acollida de la immigració, la redistribució de l'espai públic, la lluita per la convivència, la cohesió social, la igualtat, ... entre d'altres, són alguns d'aquests factors que promouen que tant Santa Eugènia com Sant Narcís es trobin per tractar donar una resposta conjunta a les necessitats que van sorgint i que reclamen d'una actuació integral. Sense perdre la pròpia identitat, aquests dos barris s'han implicat en la complexa tasca d'establir vincles i dinàmiques de treball conjuntes per tal que la xarxa de veïns, entitats i tècnics de la zona pugui arribar a donar una resposta més completa i coordinada a la diversitat i complexitat creixent de les situacions que els afecten. A continuació es vol fer un esbós de quines són aquestes característiques pròpies de cada barri, i quins són els aspectes comuns que comparteixen.

DADES D'ANÀLISI DEL TERRITORI		
Superfície		
Superfície del conjunt de la ciutat	38,7 km	
Superfície barri St. Narcís	0,6 km	
Superfície barri Sta. Eugènia	1,3 km	
Habitants		
Nº d'habitants de Girona	91.285	
Nº d'habitants de St. Narcís	11.896	13% d'habitants de la ciutat
Nº d'habitants de Sta. Eugènia	14.898	16% d'habitants de la ciutat
Conjunt població dels 2 barris	26.794	29,35% d'habitants de la ciutat
Joves de 12 a 21 anys		
Nº de joves de Sta. Eugènia	1.614	
Nº de joves de St. Narcís	1.201	representen el 10,5% de la població dels barris

Com es pot apreciar en aquesta taula de dades generals del territori, tant a Santa Eugènia com a Sant Narcís, en ambdós barris es compta amb un nombre similar d'habitants i en tots dos casos aquests representen un percentatge bastant elevat de la població de la ciutat. Destaca especialment el

volum d'habitants que es concentra al sector quan es considera la població dels dos barris conjuntament, en aquest cas el nombre d'habitants arriben gairebé a representar el 30% de la població de la ciutat.

Tant mateix també destaca el fet que la superfície del sector, en relació al conjunt de l'àrea del municipi, tampoc és tan elevada, contràriament al que succeeix amb el nombre d'habitants i això suposa que la densitat de la població en el territori sigui considerable.

El concepte de massificació, com tota mesura, només té sentit si compara situacions distintes. En aquest sentit, no es podria parlar de massificació al sector si es compara amb la situació d'altres barris d'altres municipis; però si que és cert, que si comparem la realitat d'aquests barris amb la de la resta de barris de Girona es pot constatar com la concentració de població és superior a la de la resta. En especial com es recull en un article de la vice-presidenta de l'AAVV de Santa Eugènia, destaca el cas d'aquest barri⁶. Una altra manera d'abordar aquest concepte és en relació als serveis. Es podria dir d'un territori que està massificat quan els seus serveis ja no donen a l'abast per respondre a les necessitats. Tot i que aquest no és el cas que ens ocupa, si que es poden detectar certs signes indicadors d'esgotament, sobretot pel que fa als serveis que no són específics i que estan dirigits a tothom. Alguns exemples d'aquesta situació són: les llars d'infants públiques, el CAP⁷ o les escoles⁸. Alguns d'aquests serveis, com el CAP o el Pavelló Municipal s'ha de dir que són compartits pels dos barris, fet que facilita aquesta concentració i que també genera comparatives entre aquests. S'ha de dir que des de l'associació de veïns de Sant Narcís s'ha viscut com un greuge comparatiu que gran part d'aquests serveis estiguin ubicats al barri veí. Aquest fet no ha impedit que es facin activitats conjuntes entre els dos barris fent ús d'aquests espais, com és el Carnestoltes que es celebra al pavelló municipal de Santa Eugènia de Ter. Altres recursos públics on s'ubiquen els adolescents i joves, com són els centres oberts també estan molt sol·licitats i enguany ja s'ha buscat la manera d'ampliar-los i reforçar-los

⁶ La vice-presidenta de l'AAVV de Santa Eugènia de Ter ha publicat un article al respecte al programa de festa major –pàg.19-, que també es pot trobar a la següent pàgina web del dimoni de Santa Eugènia de Ter http://www.eldimoni.com/article.php?id_article=2661 o a l'annex n°1 d'aquest estudi, pàg 97.

⁷ Centre d'Atenció Primària (Salut)

⁸ Als CEIP's poc a poc s'han agut d'anar augmentant les línies escolars.

El nombre d'adolescents i joves entre 12 i 21 anys tampoc és gens despreciable doncs, tot i com es veurà a continuació en les piràmides de població que es presentaran no són la franja d'edat més nombrosa, si que representen el 10,5% del conjunt de la població del sector. En altres paraules, una de cada deu persones del territori forma part de la població objecte d'aquest estudi. Això vol dir que es vol intentar aconseguir millorar les condicions de gairebé tres mil joves i adolescents. Aquest no és un repte fàcil i per tal d'avançar en la seva consecució s'ha considerat necessari l'elaboració d'aquest diagnòstic, de tal manera que es pugui obtenir un major coneixement de la situació de partida i determinar-ne quins són els punts a prioritzar per tal d'intervenir.

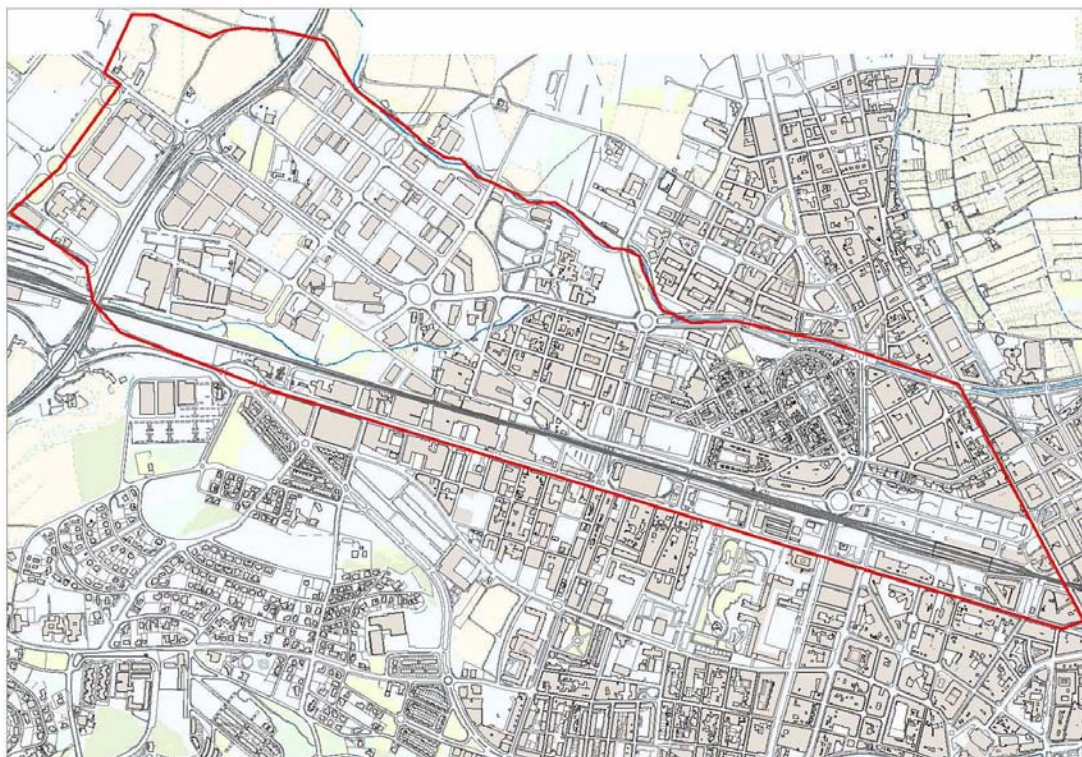
4.1.1) Característiques físiques dels barris:

Abans però d'entrar pròpiament en el perfil d'aquests dos barris cal aclarir que la delimitació d'un territori poques vegades és una empresa senzilla. Val a dir que en el cas de Santa Eugènia i a Sant Narcís, tot i ser considerats com dos barris clarament diferenciats, hi ha diferents delimitacions segons la perspectiva que hi operi a l'hora d'actuar-hi. Això vol dir que el perfil de la zonificació que es fa del sector no és el mateix si ens estem referint a la distribució de l'escolaritat, al serveis socials o a l'anàlisi territorial.

D'altra banda ambdós barris compten amb àrees internes ben diferenciats i en el cas d'algunes d'elles amb un fort moviment representatiu i associatiu. Destaca el cas de Santa Eugènia, que compta amb la presència de Can Gibert del Pla, una zona amb una fesomia pròpia i una associació de veïns amb un pes específic que la representa. Ateses aquestes circumstàncies s'ha considerat necessari detallar que tant l'estudi, com el treball que es fa amb adolescents i joves de la zona, segueix una lògica de sector, de conjunt, per tal de reforçar els vincles que es volen crear entre aquests dos barris per fer front a les situacions comunes. És en aquest fet on es vol posar l'accent de la intervenció, però sense menys tenir en cap moment les particularitats de cada àrea. Tot seguit es detallen les característiques de les distintes zones de cada barri.

❖ El barri de Sant Narcís:

El barri de Sant Narcís és una franja de territori que està connectada a la trama urbana de Girona, amb una plena integració dins de la ciutat. És un sector molt extens, però poc ample. A efectes de delimitació val a dir que la que aquí es tindrà en compte no coincideix exactament amb la zonificació escolar, ni tampoc amb el mapa cartogràfic de l'UMAT⁹, però sí que s'ajusta a les consideracions del mapa dels serveis socials i de les reivindicacions veïnals. Com es veurà a continuació, tant per la seva història com pel seu moviment associatiu, la vitalitat i personalitat d'aquest barri és una realitat i en tot cas, aquesta manca de reconeixement en alguns àmbits és un punt generador de malestar, especialment pel que fa a la distribució escolar. L'anàlisi que s'ha elaborat sobre els adolescents i joves del sector es basa principalment en els aquesta realitat fàctica. Això vol dir que a l'hora de concretar els límits d'actuació del barri s'ha pres com a referència l'àmbit d'intervenció dels serveis socials, excloent-ne només la zona on el radi d'acció de l'associació de veïns i del centre cívic no arriba. Traduint aquesta informació a límits palpables, des de serveis socials l'extensió queda circumscrita al sud, pel municipi de Vilablareix, més concretament pel riu Ter, al Nord pel Parc de la Devesa, a l'oest pel riu Güell i a l'est per la Carretera Barcelona.

⁹ Unitat Municipal d'Anàlisi Territorial

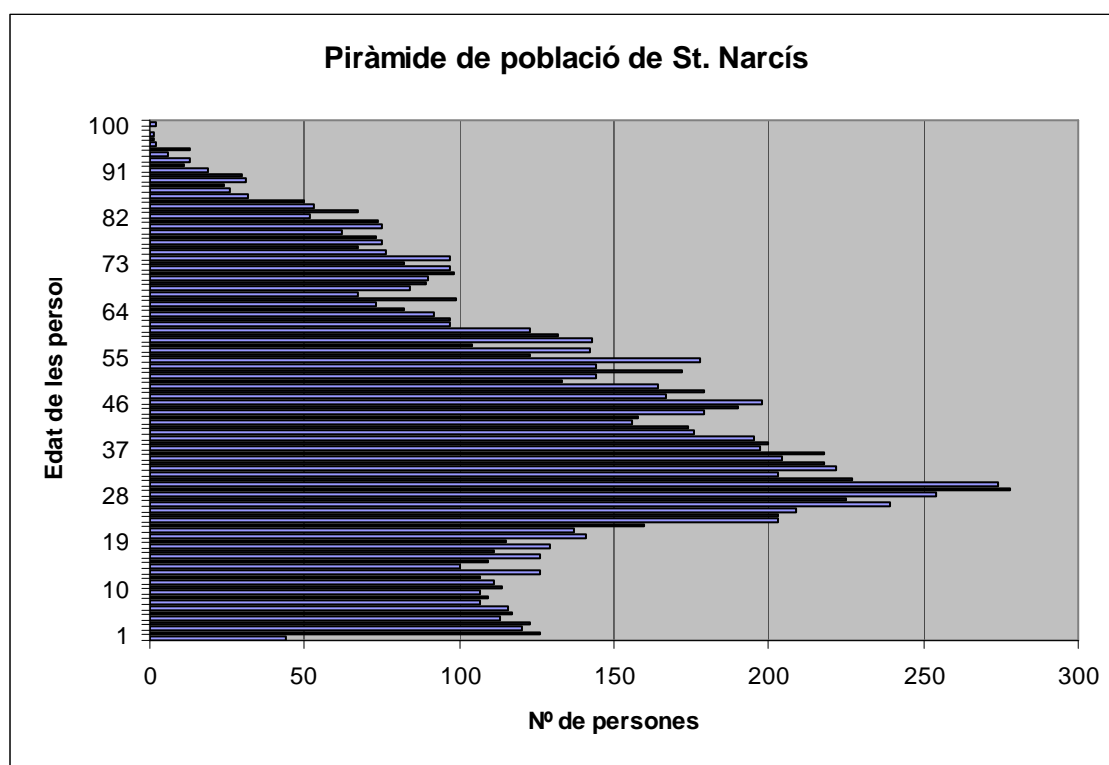
Dins aquests límits es pot dir que hi figuren cinc zones: el sector de la Devesa, la Rodona, el Grup Sant Narcís, l'entorn del Pare Coll i el C/Empúries i voltants. Les tres darreres divisions es poden agrupar en una sola i les altres dues són aquelles que per distància física i conceptual, s'ha considerat més adient mantenir-les al marge. Més concretament s'ha de dir que la zona de la Devesa és un indret de recent creació, amb una població de poder adquisitiu mig-alt i on la necessitat d'intervenir-hi és molt puntual. Al igual que en el cas de la Rodona en què, tot i que hi ha un parell d'edificis vells on s'han de fer algunes intervencions, majoritàriament la població és de classe mitja.¹⁰ Això no vol dir que el territori restant, que es defineix com a zona d'intervenció, sigui un sector especialment conflictiu o de classe baixa; però sí que és cert que és un àrea de proximitat on l'impacte de l'arribada de la immigració ha tingut especial incidència. Dintre del què es delimita com a barri de Sant Narcís ja s'ha dit que hi consten tres zones, aquestes tot i que es considera que conformen una unitat, també tenen unes característiques particulars que es detallen tot seguit¹¹:

- Grup Sant Narcís: nucli originari del barri actual, amb una població resident autòctona que experimenta un fort envelliment. És on s'ubica el centre cívic i on es reuneix l'associació de veïns. És la part més dinàmica a nivell associatiu.
- C/Empúries i voltants: consta d'una població formada majoritàriament per famílies joves. És una de les zones on s'han instal·lat la major part de la població immigrada i és la zona del sector més sensible a un possible brot de conflicte de convivència.
- C/Pare Coll i voltants: la població resident està formada principalment per famílies joves de classe mitja, tot i que també hi ha, cada cop més, famílies immigrades, principalment de Llatinoamèrica i de l'Est d'Europa que ocupen pisos de lloguer en aquesta zona.

Pel què fa a la distribució demogràfica es pot apreciar la següent piràmide de població:

¹⁰ Informació extreta dels informes dels Serveis Socials d'Atenció Primària.

¹¹ Ídem

Com reflexa el gràfic, tot i que la majoria de població es concentra entre els 23 i els 43 anys, la franja d'edat entre els 12 i 21 no és poca. En gran part la concentració en una franja propera als joves, però més gran, es el resultat del fenomen migratori. Tant Sant Narcís com Santa Eugènia són dos barris que han rebut un gran impacte en aquest sentit i han vist incrementada la seva població sobretot pel que fa als adults al voltant dels trenta anys¹², doncs són els immigrants que estan en condicions de reeixir en aquest canvi i que encara tenen expectatives de futur pel què fa a la seva trajectòria. Faltarà veure com amb el pas del temps les reagrupacions familiars i l'assentament d'aquestes persones novingudes anirà alterant aquest perfil demogràfic. En tot cas, la base d'aquesta piràmide és prou ample per fer veure que el col·lectiu de adolescents i joves, tot i no ser el més abundant, no és gens despreciable i no està en vies de decreixer. A més a més, a través del procés de reagrupament familiar aquesta és una franja que no para de créixer.

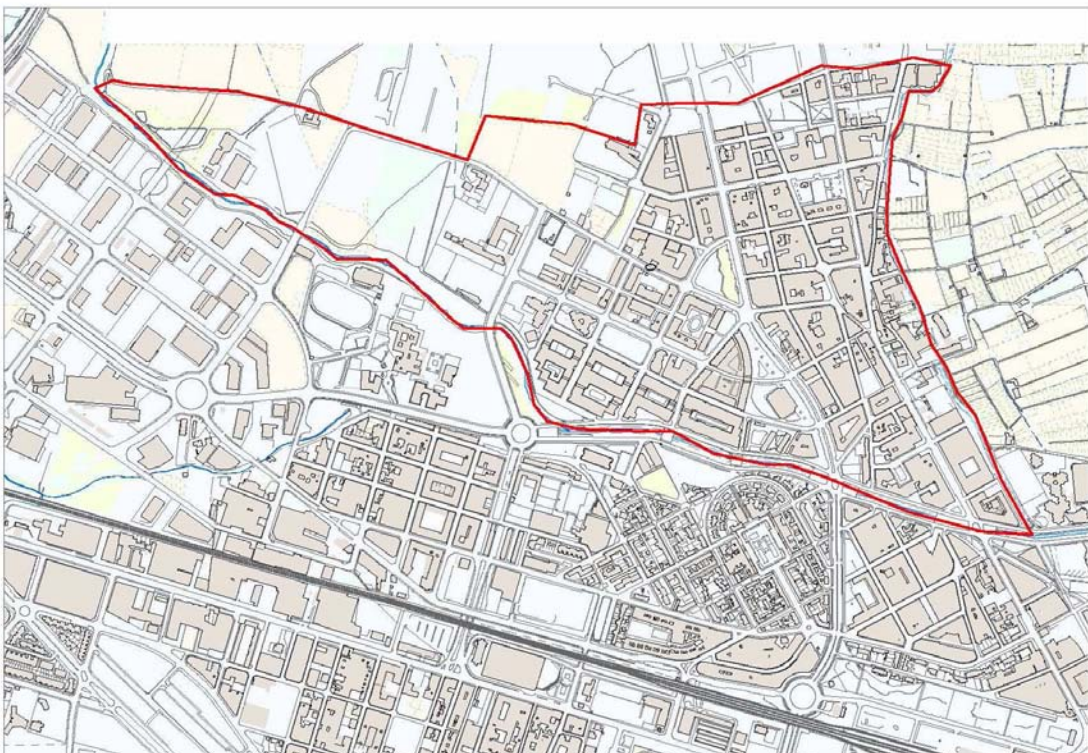
Com veurem a continuació, en el cas del barri de Santa Eugènia la situació és molt similar i fins i tot una mica més accentuada.

¹² Veure notícia annex nº2, pàg.101

❖ **El barri de Santa Eugènia:**

Al igual que succeïa en el barri de Sant Narcís, a Santa Eugènia també hi trobem àrees amb trets diferencials específics i amb una forta personalitat. Com ja s'ha comentat amb anterioritat, el cas de Can Gibert del Pla destaca especialment, doncs el barri de Santa Eugènia sovint és també conegut com Santa Eugènia i Can Gibert del Pla. Hi ha qui vol veure aquestes col·lectivitats com dos barris diferenciats i hi ha qui no. En tot cas aquesta és una discussió que transcendeix l'objecte d'estudi d'aquest treball i en la qual no s'hi entrarà. S'ha optat per deixar ben clar que Can Gibert té una entitat pròpia, però a efectes pràctics se l'ha englobat dins la denominació del barri de Santa Eugènia, per no crear més subdivisions. Com que es vol prioritzar el treball comunitari i de sector es parlarà de Santa Eugènia referint-se a Santa Eugènia i Can Gibert del Pla, però en els casos en què el fet d'ubicar-se a Can Gibert suposi diferències significatives es farà esment de les particularitats d'aquesta àrea que hi puguin intervenir.

El barri de Santa Eugènia està ubicat a l'extrem oest de la ciutat. D'una banda limita en la mateixa direcció amb la població veïna de Salt i de l'altre, cap a l'est amb el barri veí de Sant Narcís. El límit nord el marca la zona de les hortes del propi barri i al sud el líndar està delimitat pel riu Güell.

S'està parlant d'una extensió d'uns 1,3 metres quadrats, en la què es poden trobar els dos nuclis urbanístics diferenciats. La separació entre la part més històrica de Santa Eugènia, antigament poble independent, i la construcció més recent de la zona de Can Gibert del Pla, ve marcada pel Passeig d'Olot; una àmplia carretera, que a més a més de ser un vial de trànsit automobilístic, és una límit psicològic per alguns dels seus habitants. Aquest fet ha contribuït a donar lloc a trets diferencials entre aquestes dues zones, malgrat que el conjunt de la població no deixi de ser homogeni.

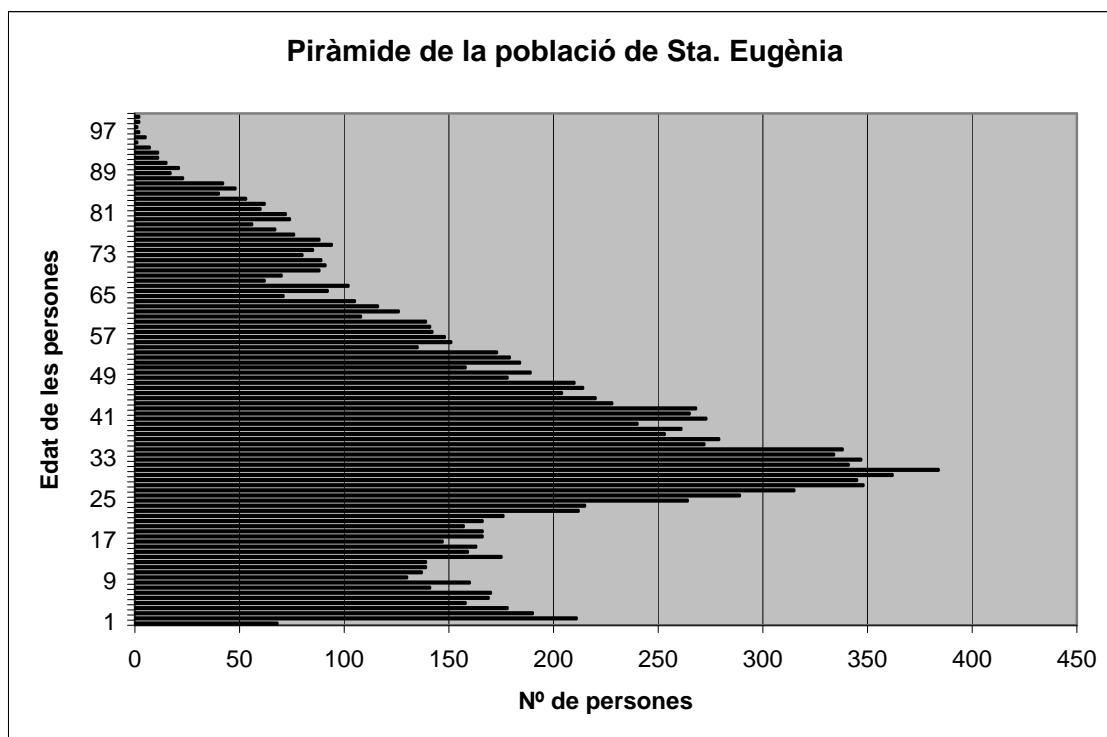
Anant al detall, es pot considerar que fins i tot dins el mateix Can Gibert del Pla s'hi pot distingir una altra subdivisió; la que hi ha entre la part més antiga, ubicada entre el riu Güell i la plaça Pere Calders, i l'àrea més nova, que es correspon amb la resta d'edificacions més recents. La primera està formada principalment per blocs de pisos construïts als anys 70 pel Patronat de la Santa Creu de la Selva, mentre que a la segona està composta per les darreres construccions i les que està previst que s'hi edificuin, doncs aquesta és una zona en expansió¹³.

Pel que fa a la zona de Santa Eugènia que queda de l'altra cantó del Passeig d'Olot, on abans s'ubicava el municipi independent, també s'hi ha edificat força. Molts d'aquests carrers i blocs de pisos formen part de la construcció dels anys 80 i tenen associades algunes característiques que requereixen una intervenció urbanística més actual.

Tant a la zona de Can Gibert com a la de l'origen de Santa Eugènia, s'ha considerat necessària una actuació en aquest sentit i d'aquí que s'hagi acabat signant el conveni del Pla de Barris que permet el desenvolupament d'un projecte d'intervenció integral a la zona.

Les repercussions d'aquest Pla volen contribuir a la millora de la qualitat de vida de les persones que viuen en aquest territori; la demografia del qual es concreta en la següent piràmide de població:

¹³ Veure notícia annex nº3 a la pàgina 103

D'aquest gràfic destacar-ne primerament l'elevat volum poblacional que s'hi recull, sobretot si es té en compte que representa el 16% del conjunt de la població de la ciutat¹⁴, i seguidament constatar com la major part d'aquesta es concentra en edats relativament joves. Tot i que la franja que aquest estudi a considerat com a joves (12-21) no és la més nombrosa, si que es pot dir que la capa de població que ve just a continuació (entre els 25 i els 35 anys) si que és la majoritària. Al igual que succeïa en el cas anterior, la notòria presència de població immigrant té una repercussió clara en aquest fet. D'altra banda també ressalta l'amplia base d'aquesta piràmide demogràfica, que indica com la població jove està en una tendència d'augment, més que no pas de regressió. Malgrat que a la gràfica no hi apareix, s'ha de tenir en compte que al llarg del curs hi ha un nombrós grup de joves que es va afegint a la vida del barri. Aquestes noves incorporacions responen tant a aquelles famílies que acaben d'arribar al país, com a els reagrupaments de famílies que ja estan assentades. En ambdós casos el fenomen resultant és un continu degoteig d'adolescents i joves al sector.

Contemplant tant els adolescents i joves que van arribant, com aquells que ja apareixen en els gràfics de les dades de l'UMAT (basades en el padró), el

¹⁴ Veure la taula de dades de la pàgina 17.

conjunt resultat és més que considerable. Els joves formen part de la nostra societat i són un grup considerable. Tant a Santa Eugènia com a Sant Narcís són un col·lectiu important, no obstant només es deixin veure en certes ocasions. Com s'apuntava en la introducció d'aquest estudi, sovint els joves només són presents a ulls dels adults quan comporten alguna mena de problema o conflicte, en cas contrari acostumen a passar força desapercebuts. Tot i això, el desenvolupament actual de les nostres societats està fent cada cop més complex els escenaris de progrés dels joves i aquest és un fet que ens ha d'alertar sobre la necessitat d'intervenir en aquest col·lectiu. El sector de Santa Eugènia i Sant Narcís, com s'ha pogut constatar, compta amb un elevat volum de població i en concret amb un sector jove emergent potent. Això fa d'aquest territori un punt de referència per aquest treball amb aquest col·lectiu i més si es té en compte que la base de la població que hi concentra és principalment treballadora amb un poder adquisitiu mitjà – baix i amb una forta presència de població immigrant. Més endavant se'n detallen els percentatges que hi ha entre els joves i adolescents.

4.1.2.) Història dels barris:

❖ **Origen del barri de Sant Narcís:**

L'existència d'activitat poblacional a la zona on actualment s'ubica el barri de Sant Narcís es remunta a la primera edat de Ferro, època en què Miquel Taradell situa l'existència d'un poblat i necròpolis a Bell lloc del Pla. D'altres vestigis d'altres cultures també han estat trobats a la zona, principalment de la cultura romana, però al marge d'aquests antecedents històrics, no hi ha grans notícies que facin referència a aquest indret. Aquest barri tradicionalment ha estat ocupat per algunes cases de pagès, que fins fa poc han romàs com un espai obert a fora del nucli urbà, però íntimament lligat a aquesta àrea. Aquest fet ha propiciat que en nombroses ocasions fos un lloc de pas. Representava un punt d'indefensió massa a prop de la ciutat, però fora del seu recinte emmurallat; un espai divisor i de trànsit, dedicat a l'agricultura i situat a mig camí entre Girona i Santa Eugènia (a l'època un municipi veí) , que en els moments d'assetjament i de perill sempre quedava deseparat entre. Sense dubte però, el fet que transformarà definitivament aquest barri de la ciutat fou la construcció del Grup Sant Narcís. L'aparició de conjunts urbans

com aquest no són un fet casual, sinó que hem d'entendre'ls com una conseqüència llunyana de tot un procés ideològic desenvolupat a Europa des de finals del segle XIX i que tendia a posar en crisi el model de ciutat industrial. El moviment de les ciutats-jardí neix a Anglaterra i amb les seves propostes, vol aconseguir l'ideal de la comunitat perfecta amb la creació d'un nou model de comunitat realitzat com a síntesi de ciutat i camp. Aquest model teòric exposat per Ebenezer Howard serà utilitzat amb la intenció de resoldre el problema de l'habitatge obrer que s'havia començat a plantejar a finals del segle XIX.

No serà fins a la segona dècada del nostre segle que l'Estat amb la redacció de la Llei de Cases Barates es plantejarà la necessitat d'una política adreçada a impulsar la construcció d'habitaclles en massa. Després de la Guerra, l'Estat, motivat per les realitzacions que en aquest camp portava a terme el règim alemany amb la construcció de les seves colònies, completarà la política d'intervenció directa en la producció d'habitatge social. Així, el Grup Sant Narcís serà construït per l'Obra Sindical de la Llar i Arquitectura, amb finançament de l'Institut Nacional de l'Habitatge i un préstec realitzat per la Caixa Postal.

El pla inicialment aprovat serà modificat posteriorment en alguns dels seus aspectes. Així, la clínica-sanatori que s'havia de construir no s'arribà a fer i aquell projecte fou canviat per la creació de l'Escola Taller St. Narcís, inaugurada el 4 de febrer de 1952.

El conjunt del barri serà inaugurat parcialment el 18 de juliol de 1951, dia que foren lliurades les 88 primeres contractes pel governador civil. Però serà el 2 de juny de 1952 quan es farà la inauguració oficial del grup. Definitivament el barri constarà de 527 habitacles, església, llar del productor, centre parroquial i escola de formació professional. Paral·lelament s'havia previst una ampliació de 400 habitacles més i la construcció d'un estadi esportiu que no s'arribarà a edificar. Pel que fa a la seva morfologia, el Grup St. Narcís s'estructura al voltant d'una gran plaça porxada, amb l'església i altres serveis com a elements més representatius. Els carrers es desenvolupen al seu entorn amb un traçat geomètric clarament definit i presenten diferents tipus arquitectònics, però tots basats en el concepte d'habitatge unifamiliar, encara que es construïren, també, alguns blocs lineals que no trenquen l'harmonia del conjunt. Per entendre millor la geometria del barri, cal dir que el seu accés havia d'efectuar-

se per l'entrada principal que corresponia a la prolongació de la rambla fins a arribar a la carretera de Barcelona, travessant les vies del tren gros per un pont que no arribà a construir-se per problemes d'expropiacions dels terrenys.

El Grup Sant Narcís és un clar exemple de què havia de ser l'arquitectura residencial per al règim polític instaurat al 1939. Quant al conjunt de les cases de Bell Iloc, la seva formació és més recent i respon, en la seva major part, als beneficis que atorgava la Llei de Protecció de l'Habitatge de 1954. A partir dels anys 50, amb la parcel·lació d'aquells terrenys i a l'empara d'aquella llei, s'anirà formant un important nucli urbà a l'ombra de la Torre de Bell Iloc.

Per la seva diferent estructura urbana, caldrà diferenciar clarament el barri de Sant Narcís en diferents sectors. Per una part el seu nucli central format per el Grup St. Narcís i de l'altra el creixement més modern realitzat al seu entorn.

El Grup St. Narcís ha sofert una regressió en la seva activitat econòmica. La paulatina desaparició del comerç, més accentuada en aquests darrers anys, posa en evidència que les botigues s'han anat traslladant a la perifèria, en llocs de major densitat demogràfica. L'aparició dels supermercats aquests darrers anys també ha contribuït a la desaparició de la petita botiga familiar.

Actualment existeix una potent associació de veïns, que té el seu origen entre el nucli d'habitants del Grup St. Narcís i el seu entorn més pròxim. Aquesta entitat lluita per la revitalització no només de la vida a la Plaça Assumpció i del teixit associatiu, sinó també per la reivindicació d'espais públics adequats per a joves i per la implicació de la resta de veïns del barri en la seva dinamització i millora. Són moltes les activitats que des d'aquest col·lectiu es promouen i es sostenen, com ara la Fira dels Pobles, la Festa Major a principis de juny o el Club de Lectura Sant Narcís. Des de diferents àmbits d'actuació de l'Administració (Plans Comunitaris, Centres Cívics, Atenció Primària) es vol donar suport a aquestes iniciatives comunitàries a través del treball conjunt en el Pla Educació i Convivència. És en aquest punt de construcció conjunta en el punt en què ens trobem en l'actualitat. Més concretament, pel que fa al treball comunitari amb joves i adolescents, aquest estudi vol ser un primer pas, tant en el diagnòstic de la situació com en el disseny de línies d'intervenció, per tal de poder arribar a donar respostes conjuntes a col·lectius concrets que requereixen de la implicació des de tots els agents educatius que intervenen a la zona .

❖ **Origen del barri de Santa Eugènia:**

En descriure la història de l'antic municipi de Santa Eugènia de Ter, cal distingir dues èpoques ben diferenciades: l'anterior a l'annexió a Girona i la que segueix a aquest fet administratiu. La primera època comprèn, doncs, des dels inicis històrics coneguts del poble fins al dia 5 de juliol de 1958, en què fou signada l'acta d'annexió a la capital, juntament amb els altres municipis de Sant Daniel i Palausacosta. L'annexió, però, no fou efectiva fins a l'any 1962.

El primer document que ens dóna la notícia més antiga de Santa Eugènia de Ter és un sacramental o execució testamentària que data del dia 3 de novembre de l'any 988. Aquest entre d'altres documents donen a conèixer la completa activitat agrícola que vivia en aquell temps el territori. Tots aquests béns de la terra, els naturals i els transformats, eren la base del mercat diari de les places de la ciutat de Girona. Cal esmentar que a partir del segle XV també es detecten senyals d'activitat industrial, que poc a poc s'anà desenvolupant al territori.

La història del poble de Sta. Eugènia canvia radicalment a partir de l'annexió a Girona. A mesura que va avançant la construcció d'habitatges, va reculant la disponibilitat de terreny agrícola de manera que avui aquesta activitat pràcticament ha desaparegut, menys a la part de les hortes, situada entre la sèquia Monar i el Ter, en què encara es manté una minsa producció.

El quadre urbanístic que ha resultat del ràpid i caòtic creixement de les construccions presenta un aspecte molt irregular en la configuració dels vials.

La tècnica constructiva dels nous edificis és monòtona, sense gaires ambicions estètiques. Els blocs semblen respondre a un esquema eminentment utilitari: les plantes baixes es destinen a locals comercials, botigues petites, tallers, bars, magatzems, etc., mentre que les plantes superiors són destinades a habitatge.

Han nascut nombrosos carrers nous, que bé o malament empalmen amb els antics i configuren aquest contínuum fins al centre de Girona. Passejant pel barri hom pot llegir els noms dels carrers, la majoria dels quals porten noms de muntanya: Agudes, Puigneulós, Costabona, Montseny, Montnegre, etc..

El canvi de la fesomia física del barri ha donat una nova dimensió a la fesomia humana que s'hi ha assentat. L'impuls expansiu de la capital convertí l'antic poble en petita ciutat – dormitori, en lloc de radicació de força nous matrimonis que convergien a la ciutat per raons de treball i que en gran majoria eren provinents de la comarca, i finalment en receptacle de bon nombre de famílies immigrades. Aquest moviment de població ha generat, al seu entorn, tot un seguit de serveis destinats a satisfer les necessitats del veïnatge.

Aquesta situació ha provocat, fonamentalment, dos conseqüències. D'una banda la paulatina concentració de persones nouvingudes en la zona, en detriment de l'estabilització de la població autòctona o de la comarca. Doncs l'arribada dels uns ha anat produint una dinàmica de fugida dels altres cap a altres zones de la ciutat o rodalies, augmentat així la tendència a la guetització. Especialment remarcable en alguns casos com són els centres educatius. D'altra banda també hi ha hagut una tendència a la ubicació d'equipaments públics en aquest sector (Piscina municipal, Pavelló, CAP, etc..) despertant els recels del barri veí que viu aquesta situació com un greuge comparatiu i que es veu en la necessitat de desplaçar-se per fer ús d'algunes d'aquestes instal·lacions.

Aquest darrer aspecte és un motiu més que reforça la necessitat de fer un treball conjunt amb aquests dos barris de Girona, que com veurem a continuació comparteixen un perfil molt similar i que es veuen abocats a compartir uns espais. El Pla Educació i Convivència ofereix aquest marc en què representants d'ambdós barris i de l'Administració es poden trobar per dissenyar el treball comunitari que es vol fer i per potenciar les comunitats de pràctics que s'hi volen desenvolupar.

4.2.) Característiques de la població adolescent i jove del territori:

Com ja s'ha fet palès en la introducció, la definició de jove és complexa i poc nítida i en el cas de l'adolescència tampoc és que hi hagi un criteri unívoc. Depenent del context en què es vulguin aplicar aquests conceptes la interpretació que se'n pot fer pot ser més àmplia o més restringida.

L'inici de l'adolescència no és igual per a tothom, doncs és una etapa vinculada als canvis físics i hormonals de les persones, però acostuma a situar-se entre els 10 i 14 anys. També s'ha de tenir en compte que estem fent referència a un col·lectiu heterogeni des del punt de vista cultural, i en el qual poden estar cohabitant diferents maneres de concebre i experimentar tant l'adolescència com el fet de ser jove.

“...els mateixos conceptes d'adolescència i de joventut són construccions culturals i que no tots els col·lectius els entenen de la mateixa manera; els mateixos joves en tenen una autopercepció i una autoconsideració diferent. Entre la població immigrada, fruit de factors culturals i, sobretot, de la precarietat de recursos en què es troben, (...), si més no en el moment d'arribada, l'adolescència i la joventut poden ser etapes més breus que no ho són pas aquí amb la població autòctona. El jove immigrant, especialment d'algunes procedències, està més pressionat per la necessitat de trobar feina i assumir determinats rols d'adult, per la qual cosa no es reconeix en la condició juvenil.”¹⁵

Atenent a criteris pragmàtics, en un pla funcional, per tal de poder elaborar aquest estudi s'han hagut d'establir uns límits d'edat concrets. Per tal de determinar-los s'han pres com a referent les consideracions que es fan des de tres àmbits que afecten de ple tant als adolescents com als joves. Aquests són els criteris que es contemplen des de:

- A.) → el sistema educatiu
- B.) → les polítiques de joventut
- C.) → i el sistema judicial (responsabilitat penal dels menors i joves)

¹⁵ Armengol, C.; (2003): *Tangram. Set elements per fer esplai i escoltisme des de la interculturalitat*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Secretaria General de Joventut, i Fundació Jaume Bofill. (Pàg. 91).

A.) Des del sistema educatiu, amb la reforma educativa, s'ha ampliat el concepte d'educació secundària obligatòria i en lloc de finalitzar-se l'obligatorietat als 14 anys (8è d'EGB) s'ha ampliat aquesta franja d'edat fins als 16 anys (4at d'ESO). Aquest fet ha provocat no només allargar l'escolaritat, sinó que amb la reestructuració també s'ha fet finalitzar abans la primària i s'ha situat l'inici de la secundària als 12 anys. Així doncs, seguint les pautes marcades pel sistema educatiu, es podria dir que des d'aquest àmbit socialitzador l'inici de l'adolescència s'ubica als 12 anys. Adoptant-se com a referent, el pas de la primària a secundària com a primer gran canvi que experimenten els infants en el seu camí cap a la maduresa.

L'acabament d'aquest segon cicle, als 16 anys també és un moment decisiu, doncs en funció de la consecució del graduat escolar als joves se li obren unes determinades perspectives en el món laboral o educatiu o unes altres.

B.) D'altra banda, des de l'àrea de Joventut de la Generalitat, s'està plantejant instaurar una identificació dels trams d'edat compresos en el concepte de joves diferent al del sistema educatiu. Des de les polítiques de joventut s'aposta per reconèixer tres franges d'edat de cinc anys cadascuna. L'inici de l'etapa jove es situaria als 15 i es donaria per finalitzada als 29. Així doncs els trams d'edat quedarien concretats en:

- 15 a 19 anys
- 20 a 24 anys
- i 25 a 29 anys

Aquesta és una divisió en termes generals, que com ja s'ha comentat amb anterioritat, en aspectes concrets com les polítiques d'habitatge es modificaria per tal de poder-ne ampliar els límits.

Cal esmentar que aquesta és una classificació que s'està instaurant, i que ara per ara, en moltes actuacions encara no s'ha aplicat..

C.) El sistema judicial, en relació als joves, també marca alguns trams d'edat com a decisoris a l'hora de valorar les conseqüències de determinades accions davant la llei. D'una banda, a l'article 12 de la Constitució es fa explícit que *"els espanyols són majors d'edat als 18*

anys". Tot i això, aquest fet no vol dir que abans de la majoria d'edat tots els menors siguin iguals davant la llei. En aquest sentit, segons la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, *reguladora de la responsabilitat penal dels menors*, aquesta llei s'aplica per exigir la responsabilitat de les persones majors de catorze anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a delictes¹⁶. Des del sistema judicial, els 14 anys es perfilen com una edat clau a partir de la qual ja es poden començar a imputar responsabilitats. També es fa una diferenciació de diversos trams a efectes processals i sancionadors en la categoria d'infractors menors d'edat.

A més a més, el que disposa aquesta llei per als menors també s'aplica a les persones majors de divuit anys i menors de vint-i-un¹⁷, en els termes que estableix l'article 4. Amb aquest matís, la llei preveu un marge de flexibilitat per als majors d'edat en certes condicions, fins als vint-i-un anys. Aquesta és una altra franja d'edat important a tenir en compte, doncs tot i que no afecta a la majoria de joves, si que és determinant en els casos de joves en risc.

Finalment la llei determina que les edats que indica l'articulat s'han d'entendre sempre referides al moment de la comissió dels fets, i el fet d'haver-les superat abans de l'inici del procediment o durant la tramitació no té cap incidència sobre la competència que atribueix aquesta mateixa llei als jutges i fiscals de menors.

Com s'ha pogut constatar en aquest breu anàlisi de diferents contextos que afecten als joves, són diverses les franges d'edat que poden resultar determinants en la realitat dels adolescents segons la seva situació particular. A mode de conclusió en destacarem les següents franges i el motiu pel qual són rellevants.

- Els 12 anys → per ser l'inici a l'escolarització secundària obligatòria.
- Els 14 anys → perquè en el cas dels joves en situació de risc és el moment a partir del qual se'ls pot començar a imputar responsabilitats.

¹⁶ Article 1er del títol preliminar de la Llei 5/2000, de 12 de gener.

¹⁷ Article 2on del títol preliminar de la Llei 5/2000, de 12 de gener.

- Els 16 anys → finalització de l'escolarització obligatòria i obtenció o no del graduat escolar. Es comencen a dilucidar les opcions i perspectives de futur.
- 18 anys → majoria d'edat. Cada cop més les opcions de futur es van concretant.
- 21 anys → edat a partir de la qual el codi penal s'aplica sense pal·liatius per consideracions d'edat.
- Dels 21 endavant → tot i que en casos com per exemple l'habitatge, es pot considerar una persona jove fins als 34 anys, queda bastant clar que aquesta és una edat que escaparia a la noció quotidiana de jove. És difícil pensar en un límit per aquest concepte, doncs és una definició que està en contínua evolució i que cada cop més tendeix a allargar-se en la societat actual. Malgrat això, passats els 21 anys d'edat, no es troben socialment altres franges d'edat que marquin de forma definitiva l'evolució dels joves.

Això no vol dir que els joves no puguin modificar la seva realitat i que ja estiguin totalment determinats pel què hagin fet amb anterioritat. Més aviat el que es vol donar a entendre és que, a nivell d'un estudi general de la situació dels joves d'un territori, no trobem més franges d'edat que marquin un punt d'inflexió a partir del qual observar les distintes perspectives que es perfilen entre els diferents membres d'aquest col·lectiu.

En certa manera, l'anàlisi d'aquests condicionants ens dibuixa quins han de ser els àmbits sobre els quals ha de parar atenció aquest estudi. Aquests serien:

- ❖ El camp educatiu: en tant que les franges d'edat i els cursos corresponents de la secundària obligatòria són determinants en la construcció d'unes determinades perspectives de futur dels adolescents.
- ❖ Laboral: com a reflex de la promoció dels joves al marge del sistema educatiu o de la col·locació d'aquest en funció dels seus estudis.
- ❖ De l'oci i lleure: com aquell espai dinamitzador dels adolescents i joves pel què fa a l'educació no formal i per tant on tots hi tenen cabuda prescindint del seu nivell escolar.

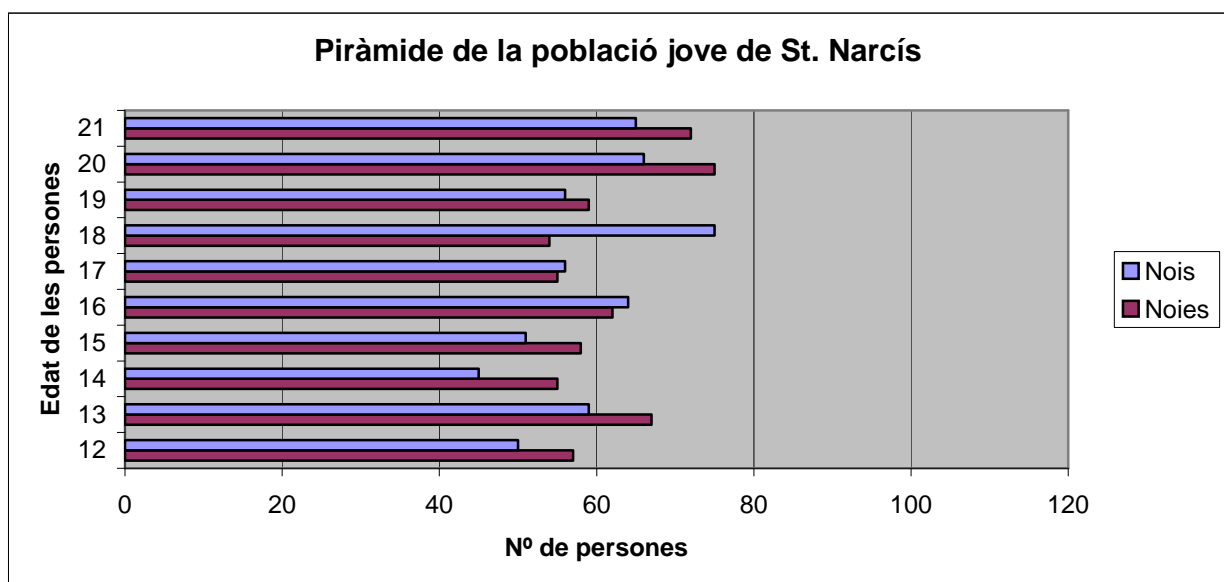
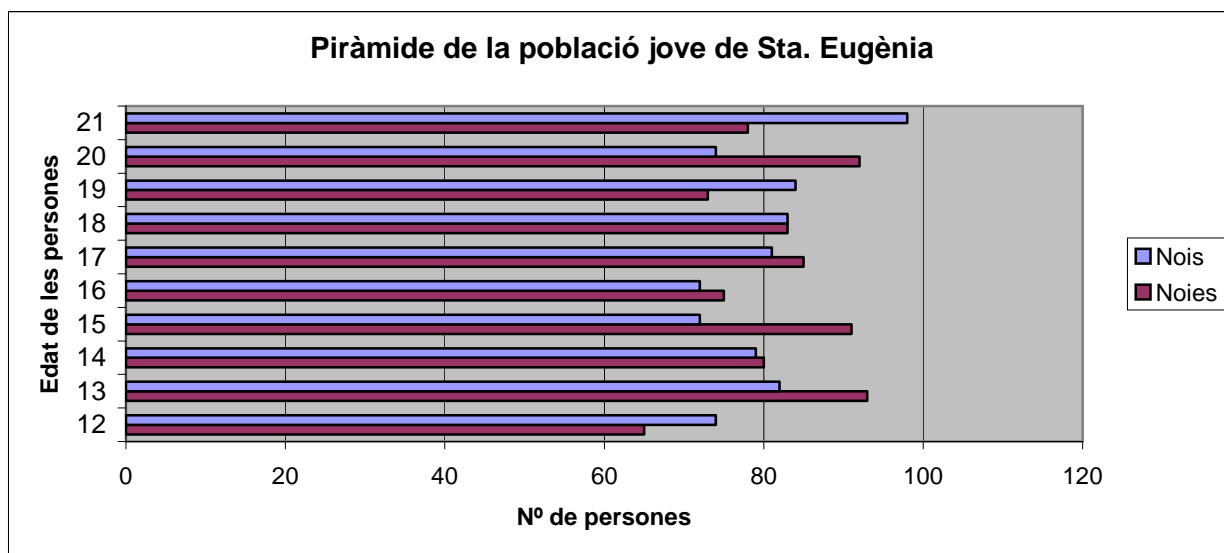
- ❖ Les situacions de risc: com a constatació de la situació d'aquells joves que no han reeixit en els àmbits anteriors i el consegüent tancament de les seves perspectives.

Les dades que a continuació es presentaran fan referència als nois i noies dels barris de Santa Eugènia i Sant Narcís que estan entre els 12 i els 21 anys. Els 12 anys s'han adoptat com a edat mínima de la mostra coincidint amb l'inici de l'adolescència. Malgrat que els nois i noies d'aquesta edat puguin semblar encara més infants que no pas joves, es tracta de preadolescents que pel fet d'estar ubicats en l'etapa secundària obligatòria tenen els seus referents més ubicats entre els seus iguals més grans que no pas entre els més menuts.

D'altra banda, malgrat que avui en dia és difícil posar un límit al fet de ser jove, els 21 anys s'han considerat l'edat màxima de la mostra perquè és l'edat límit en que s'aplica la darrera pauta social en relació als joves; aquella segons la qual una persona ja és susceptible de patir un procés judicial. D'aquesta manera queda delimitada la mostra a partir de la qual es desenvolupa aquest estudi.

La primera aproximació que se'n fa és a nivell demogràfic. Com es feia palès en el gràfic anterior DADES D'ANÀLISI DEL TERRITORI, només la població jove (de 12 a 21) dels barris de Santa Eugènia i Sant Narcís, dos dels barris més poblats de la ciutat (16% i 13% respectivament), representen el 10,5% de la població d'aquesta zona. S'estaria parlant que una de cada deu persones del conjunt de la població que es distribueix entre Santa Eugènia i Sant Narcís és un jove entre els 12 i els 21 anys.

En els gràfics següents en què es veu la distribució específica dels joves de cada barri, tot i que a Sta. Eugènia hi ha una lleu concentració superior, en ambdós zones es defineix un perfil molt similar pel què fa a aquest col·lectiu. També es pot apreciar en els gràfics que no hi ha una franja d'edat destacada en cap dels dos barris, ni unes desigualtats de gènere significatives. Així doncs, pel què fa a la distinció per edats o per gènere, es pot dir que la distribució és força homogènia.

En relació a la distribució de la població jove per origen de naixement, com es pot constatar a continuació, tampoc no s'aprecien diferències molt significatives entre barris. Si que es pot dir que en conjunt el nombre de persones immigrants és una mica més elevat a Sta. Eugènia que no pas a St. Narcís, especialment pel què fa a la població jove d'origen africà; però tampoc es podria concloure, pel què fa a aquest aspecte, que aquests dos barris tinguin característiques diferenciades.

CONJUNT DE LA POBLACIÓ JOVE DE STA. EUGÈNIA ¹⁸		
Africans	208	12,89%
Asiàtics	22	1,36%
Llatinoamericans	223	13,82%
Comunitaris	11	0,68%
No Comunitaris	55	3,41%
Espanyols	78	4,83%
Catalans	186	11,52%
Gironins	831	51,49%
TOTAL	1614	100,00%

CONJUNT DE LA POBLACIÓ JOVE DE ST. NARCÍS		
Africans	104	8,66%
Asiàtics	19	1,58%
Llatinoamericans	165	13,74%
Comunitaris	11	0,92%
No Comunitaris	39	3,25%
Espanyols	51	4,25%
Catalans	111	9,24%
Gironins	701	58,37%
TOTAL	1201	100,00%

COMPARATIVA DEL CONJUNT DE LA POBLACIÓ JOVE DE STA.EUGÈNIA / ST.NARCÍS PER ORIGEN DE NAIXEMENT		
Africans	12,89%	8,66%
Asiàtics	1,36%	1,58%
Llatinoamericans	13,82%	13,74%
Comunitaris	0,68%	0,92%
No Comunitaris	3,41%	3,25%
Espanyols	4,83%	4,25%
Catalans	11,52%	9,24%
Gironins	51,49%	58,37%

On si que es poden apreciar diferències significatives entre barris és en el mode que té aquesta població immigrant de distribuir-se. A través dels plans de treball dels Serveis Socials d'Atenció Primària de cada barri, juntament amb l'entrevista amb les respectives treballadores familiars dels equips, s'ha pogut constatar que a la zona de Sta. Eugènia i Can Gibert del Pla la dispersió de la població nouvinguda és més uniforme que no pas a St. Narcís. En aquest darrer barri la ordenació en tres zones, dues més recents, on es concentra en gran part la població nouvinguda i una altra més antiga, on s'ubica la població autòctona més envellida, ha produït una distribució desigual. Això vol dir que, majoritàriament les persones nouvingudes s'ubiquen en les zones perifèriques del conjunt de vivendes Grup Sant Narcís, on encara hi habiten principalment famílies autòctones. Bàsicament és a l'entorn de l'escola Pare Coll i els voltants del Carrer Empúries, on es pot dir que hi ha una major concentració d'aquests habitatges on predominen les famílies d'origen immigrant.

¹⁸ Dades de l'UMAT del 2005.

A Santa Eugènia i Can Gibert del Pla en canvi, les concentracions de població immigrant no es dona tant per àrees, sinó que es distribueixen de forma més homogènia pel conjunt del barri.

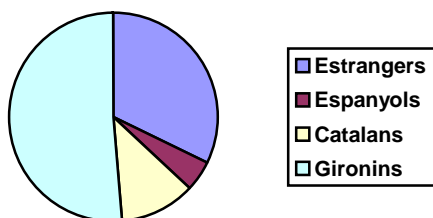
Tot i que sembla que els models de distribució puguin ser sensiblement distints, si que es pot dir que el sector viu una situació similar pel que fa a la immigració. Un exemple d'aquestes similituds és la tendència compartida de la població nouvinguda a concentrar-se en blocs de pisos sencers. Aquest fet té els seus avantatges i els seus inconvenients. D'una banda s'eviten els conflictes entre veïns, però de l'altra es facilita l'estigmatització d'aquestes vivendes. Tot i això, el fet que el conjunt de la població, tan autòctona com nouvinguda, es trobin en la vida quotidiana dels barris (espais públics, serveis municipals, comerços, etc..) fa que la convivència tingui un marc en el qual desenvolupar-se.

És des d'aquest diagnòstic compartit que té sentit plantejar-se abordar la qüestió de l'acolliment i la convivència de forma conjunta.

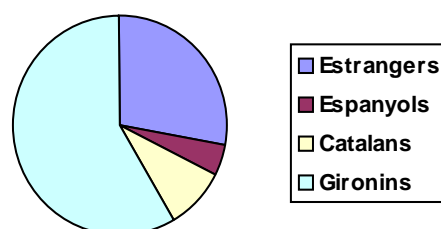
En el cas dels joves aquest fenomen s'accentua, doncs són un col·lectiu força itinerant i que es mou al marge de les consideracions territorials que es puguin fer. En el territori que ens ocupa ja s'ha constatat que hi ha un moviment de joves i adolescents d'un cantó a l'altre del riu Güell, el què es coneix com la "frontissa" i que comunica a través d'un pont el Grup Sant Narcís amb una zona de Can Gibert del Pla.

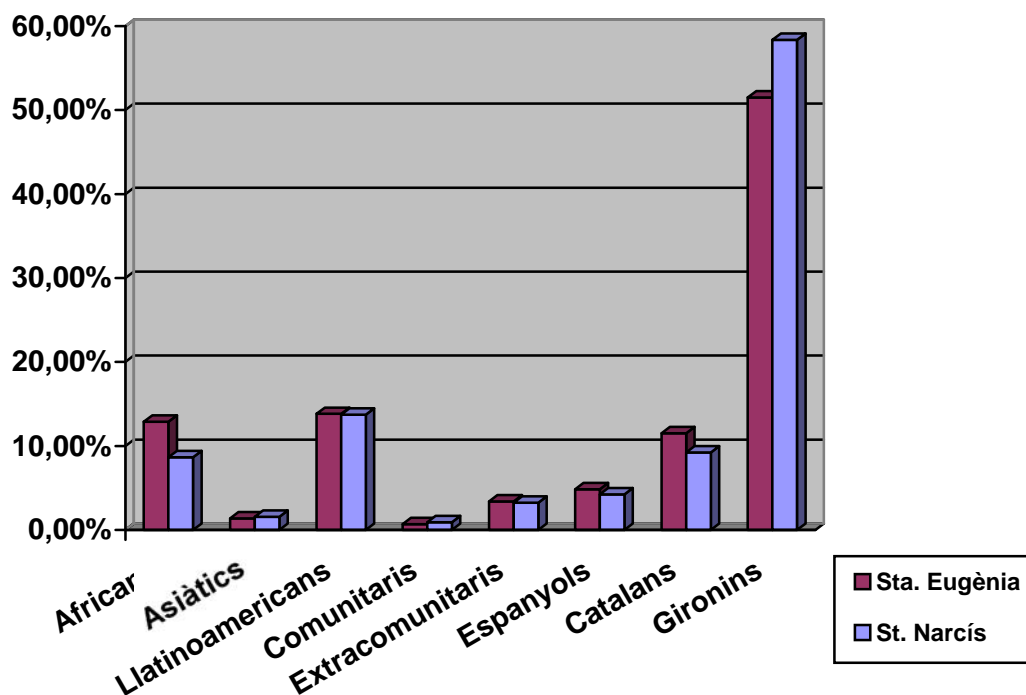
A continuació es detalla en les gràfiques següents quins són els percentatges de joves i adolescents que hi ha per barri segons si són nouvinguts o autòctons i també s'inclou una comparativa entre barris segons l'origen de naixement.

Origen de la població jove de Sta. Eugènia

Origen de la població jove de St. Narcís

Comparativa dels barris per origen dels joves

Tot i que, com es pot veure als gràfics, la majoria de joves del sector continuant sent gironins, si que es fa palesa la gran diversitat d'orígens que hi ha al territori. Analitzant-ho conjuntament, el nombre d'adolescents i joves del sector que no són nascuts al país, tant a Santa Eugènia com a Sant Narcís, supera la quarta part. Aquesta dada ens aporta una informació que constata un fet que en sí no té ni perquè ser negatiu ni positiu, senzillament és el que és; un de cada quatre joves del territori és nascut a l'estranger. Aquesta informació pot esdevenir més significativa quan es posa en relació amb altres efectes derivats d'aquesta situació, com poden ser les concentracions i/o desigualtats. Allà on les repercussions d'aquests fenòmens es fan més paleses és en els centres educatius del territori. Més concretament aquestes diferències van ser recollides en l'estudi del CEM¹⁹ d'enguany, titulat: *"Descripció de l'alumnat d'origen estranger i de la seva distribució a la ciutat de Girona"*. A continuació es farà referència a les dades que es publicaven en el capítol de recomanacions en matèria d'escolarització i diversitat cultural.

¹⁹ Consell Escolar Municipal. Veure annex nº4.

En el cas de l'educació infantil²⁰ les dues escoles bressol públiques de tot Girona amb un percentatge més elevat d'alumnes estrangers sobre el total, amb un 27% i un 72% respectivament són El Tren i El Tarlà, ambdues ubicades al sector i la primera acabada d'estrenar aquest curs.

Pel que fa al segon cicle d'educació infantil els centres que més destaquen per la seva alta concentració d'alumnat d'origen estranger són els CEIP Sta. Eugènia, Dalmau Carles, Mare de Déu del Mont i Montfalgars, tots els públics del territori que ens ocupa. També les escoles concertades del sector es troben amb concentracions relativament altes en comparació amb altres escoles concertades de la ciutat, però sempre amb nombre inferior que als centres públics. Dins les escoles públiques destaca el cas de l'escola Santa Eugènia amb un 62%, i en les concertades crida l'atenció l'escola Pare Coll amb un 11%.

Una situació similar es repetiria en l'educació primària, on les escoles públiques Mare de Déu del Mont i Santa Eugènia, amb un 39% i 58% respectivament, tindrien el percentatge més elevat d'alumnes estrangers. En el cas de les concertades Pare Coll continuaria sent l'escola del sector amb més població d'origen immigrant i seria la segona escola concertada de la ciutat també amb una major concentració d'aquesta població.

El nombre total d'alumnat d'origen estranger que s'ha matriculat a educació primària només continua en l'educació secundària en els seus dos terços, malgrat que aquesta etapa sigui també obligatòria. En aquest cicle la tònica continua i l'IES del sector és el segon de Girona pel que fa a percentatge d'alumnes estrangers sobre el total d'alumnes del centre. Pare Coll és el primer en l'àmbit dels centres concertats.

En l'etapa de batxillerat, l'escolarització no és obligatòria i les xifres d'alumnes d'origen immigrant matriculats descendeix notablement. Tot això les diferències entre el sector públic i el privat es mantenen i fins i tot s'accentuen, donant-se el cas que l'escola pública acull el 72,06% de l'alumnat estranger quan la privada n'està acollint el 27,94%. En el cas dels IES públics, el Sta. Eugènia és el segon pel que fa a concentració d'alumnes d'origen estranger, i en relació als cicles formatius en el cas dels de grau mitjà l'IES Sta. Eugènia és el que té més joves d'origen immigrant, a diferència del que succeeix en els cicles formatius

²⁰ Veure taula pàg.12

de grau superior, en què no consta que hi hagi alumnes que no siguin autòctons.

No seria just ni realista extreure'n unes conclusions esbiaixades de la descripció d'aquesta realitat. Convé recordar que les dades que s'acaben d'enumerar només fan referència exclusivament a una descripció de la població de l'alumnat que es troba en els centres educatius del territori, i que en cap cas se n'ha fet un judici de valor o un paral·lelisme amb possibles resultats acadèmics o de competències bàsiques. Aquestes són unes dades que com es veurà més endavant no s'han pogut obtenir malgrat la seva rellevància, no es descarta que en un futur aquesta informació es pugui completar.

Al fet que en les escoles del territori hi hagi una tendència a la concentració d'alumnes d'origen estranger no només si poden inferir efectes considerats negatius, doncs la diversitat i la pluralitat són font d'enriquiment, però si que s'ha pogut comprovar que com a fenomen en massa comporta la presència d'una sèrie d'inconvenients associats. D'una banda la desigualtat d'oportunitats a l'hora d'accedir a algunes escoles de la ciutat si s'és estudiant d'origen estranger i de l'altra la complexitat de desenvolupar una tasca educativa allà on els nivells i les incorporacions són diverses.

A partir d'aquí només es vol parar esment en aquesta situació pel repte que suposa i per la necessitat d'abocar-hi esforços per tal de ressaltar-ne la part positiva i pal·liar-ne els efectes negatius. De fet aquesta no és una necessitat nova, els pares i mares d'aquests infants i joves, a través de la seva representació en les AMPA's, ja fa temps que adverteixen de la necessitat de treballar sobre aquest fenomen. Fins i tot es pot dir que, conjuntament amb la col·laboració dels SSAP de l'Ajuntament, les AMPA's van ser les primeres impulsores del Pla Educació i Convivència. Aquest precisament s'estructura al voltant de la dinamització i desenvolupament de les possibilitats d'uns barris en què la presència de la immigració és un tret diferencial.

4.3.) Recursos dels barris dirigits a adolescents i joves:

En aquest capítol es recullen tots aquells equipaments, serveis, entitats i associacions dels dos barris que contenen una oferta local i educativa dirigida a joves. Definir aquesta oferta no ha sigut fàcil. Són molts els espais en què es poden ubicar els joves, des d'una ONG fins a un bar, però no sempre es pot dir que siguin espais pròpiament per a joves o específicament educatius. La intenció de la recollida de dades de les següents graelles és doncs contemplar aquells recursos en què es puguin ubicar accions que reuneixin ambdues condicions. Simultàniament, com que s'ha optat pel treball des de la proximitat, s'han descartat totes aquelles entitats o equipaments que fessin una oferta principalment de ciutat i no de territori, tant perquè excedeixen l'objecte d'estudi com perquè podrien diluir les possibilitats d'intervenció de la zona.

En les graelles que es mostraran a continuació s'hi troben doncs els recursos dirigits específicament als joves, cal però recordar que hi ha d'altres espais públics que tot i no estar dirigits específicament a aquest col·lectiu, si que pel fet de ser zones compartides compten amb una presència significativa de joves. S'està fent referència a les places i carrers del territori. Aquestes àrees, malgrat no representar un recurs específic per a joves, si que són un espai on el jovent ha de poder trobar el seu lloc. Així doncs, tot i que no apareguin en els quadres de recursos del sector, les zones públiques més concorregudes per aquest col·lectiu, si que aquesta informació s'ha recollit en l'àmbit de l'oci i lleure, la programació d'estiu i el treball de carrer realitzat per les dues educadores de Plans Comunitaris. La intenció és que els carrers i places del territori acabin sent un recurs educatiu pels joves de Santa Eugènia i Sant Narcís, com seria desitjable si la nostra pretensió fos construir una ciutat educadora, però perquè aquest ideal sigui viable, al meu entendre és indispensable considerar dues condicions: la sensibilització de la ciutadania i disposar d'espais públics aptes perquè tothom pugui trobar el seu lloc en la via pública. Com es veurà més endavant, iniciatives com l'obertura de patis, el foment de l'associacionisme o el treball amb escales de veïns, s'orienten en aquesta direcció.

Per aquest mateix motiu les escoles públiques, CEIP's, tot i que dirigeixen la seva activitat formal als infants menors del què aquest estudi ha considerat com a adolescents o joves, si que han estat tingudes en compte en la taula de

recursos com a equipaments del territori; doncs gràcies als acords presos amb l'àrea d'Educació de l'Ajuntament, s'han pogut obrir alguns d'aquests centres durant l'estiu d'aquest curs 2005-2006 i han servit perquè tant petits, com adolescents i joves poguessin disposar de pistes per jugar a futbol, bàsquet,... sense causar molèsties als veïns.

Aquesta fita ha estat valorada pels tècnics de l'equip de Plans Comunitaris de l'Ajuntament com un gran assoliment. Atesa la tendència a la massificació que hi ha en aquests dos barris i la necessitat d'espai públic que consegüentment es genera; obrir els patis de les escoles s'ha considerat una experiència pilot molt adient com a punt de partida per ampliar l'espai d'esbarjo i comunicació amb el jovent. Especialment si es té en compte que els patis de les escoles són el lloc per antonomàsia més qualificat per acollir l'activitat d'aquest grup.

Tot i que majoritàriament les dades que s'han recollit corresponent a l'oferta pública de recursos, també s'hi troben entitats sense ànim de lucre o iniciatives privades. Malgrat aquesta diversitat, en conjunt es constata que el volum d'oferta i d'inscripció és molt menor en el cas dels adolescents i joves, que no pas en comparació amb la situació dels infants.

4.3.1.) Equipaments, serveis, entitats i associacions de Sta. Eugènia amb una oferta que pugui incloure als adolescents i joves:

EQUIPAMENTS	
❖ Culturals:	- Centre Cívic "Can Ninetes" - Biblioteca Salvador Allende
❖ Educatius:	- CEIP Montfalgars - CEIP Dalmau Carles - CEIP Sta. Eugènia - IES Sta. Eugènia - Maristes
❖ Esportius:	- Pavelló Municipal Santa Eugènia de Ter
❖ Sanitaris:	- CAP (Centre d'Atenció Primària)
ENTITATS	
❖ Esportives:	- Unió Esportiva Can Gibert del Pla - Club de Futbol Parroquial - Club Esportiu Santa Eugènia de Ter (CESET) - Club d'Escacs Santa Eugènia
❖ Lleure:	- MIJAC Sta. Eugènia - CIJP (Centre Infantil i Juvenil i Parroquial) - Agrupament Escolta Maristes
❖ Musicals:	- Escola de música clau de Faula - Escola de música el Tamborí - La Banda del Surdo
ASSOCIACIONS	
❖ Lleure	- Associació Esplai de Santa Eugènia
❖ Veïnals:	- Associació de veïns Sta. Eugènia - Associació de veïns de Can Gibert del Pla
❖ AMPA's	- AMPA IES Sta. Eugènia - AMPA Maristes

SERVEIS	
❖ Socials:	- Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP) - Centre Obert adolescents (gestió partenariat amb la parròquia) - Fem Feina (SSAP)

4.3.2.) Equipaments, serveis, entitats i associacions de St. Narcís amb una oferta que pugui incloure als adolescents i joves:

EQUIPAMENTS	
❖ Culturals:	- Centre Cívic Sant Narcís - Estació d'Olot – Espai Jove
❖ Educatius:	- CEIP Mare de Déu del Mont - Escola Pare Coll - Escola Cassià Costal (Escola Oficial d'Idiomes* fa una oferta a nivell de ciutat i rodalies)
❖ Laborals:	- DIE (Dispositiu d'Inserció Econòmica)
ENTITATS	
❖ Lleure:	- Esplai de la Parròquia
❖ Esportives:	- Club esportiu Pare Coll (*Tant el Club de bàsquet St. Narcís, com el GEIEG -grup excursionista i esportiu gironí-, no s'han contemplat pel fet de centrar principalment la seva activitat a nivell de ciutat més que no pas de barri. A més a més no mantenen relació alguna amb els plans comunitaris)
❖ Musicals:	- Coral Xàntica
ASSOCIACIONS	
❖ Lleure	- Associació "La Patuleia"
❖ Veïnals:	- Associació de veïns de St. Narcís (vocalia de joves)
❖ AMPA's	- AMPA Pare Coll
SERVEIS	
❖ Socials:	- Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP)

5.) Àmbit educatiu:

Lamentant-ho molt, ara per ara, no s'ha aconseguit disposar de més dades relacionades amb l'àmbit educatiu dels joves i adolescents del territori que les presentades en relació a la distribució d'aquests pels centres educatius del sector.

Aquella informació més directament vinculada al nivell educatiu, les competències bàsiques o les capacitats de promoció, pel moment no ha arribat a la meva disposició.

Malgrat la trobada amb diferents representants del sistema educatiu, no he aconseguit concretar una informació o la rebuda d'unes dades relacionades amb el meu objecte d'estudi.

Sentint-ho molt doncs, i malgrat que considero que aquesta és una informació important a l'hora de plantejar una intervenció, no puc comptar amb més aportacions pel què fa a aquest àmbit.

Hauria estat bé disposar d'una certa idea de quin és el nivell formatiu dels adolescents i joves del territori per poder tenir una orientació sobre quines són les expectatives que ells mateixos o nosaltres podem tenir en relació al seu futur. D'altra banda també ens donaria alguna pista sobre quina mena d'actuacions podrien resultar interessants de dur a terme en el sector i quines no.

En tot cas, mentre aquesta informació no arribi, aquest apartat de l'estudi haurà de romandre a l'espera.

6.) Àmbit laboral:

Per fer l'anàlisi d'aquest àmbit de la vida social dels joves del territori, s'ha recopilat informació dels plans d'intervenció dels serveis socials d'atenció primària, de l'any 2004 – 2005 d'ambdós barris. En ells s'hi evidencien possibilitats d'intervenció distintes, i així com a Santa Eugènia es disposa d'un programa específic d'acompanyament laboral consolidat en partenariat amb la Parròquia, el Fent Feina; a Sant Narcís no és així, i l'educador social del servei a d'atendre les demandes laborals dels joves juntament amb la resta, sense tenir un espai específic per fer-ho.

Recursos com el Fent Feina, que serveixen per intervenir, orientar i acompanyar als joves en relació al seu futur laboral, s'han valorat positivament doncs donen resposta a una de les demandes més reiterades pels joves, el treball i/o la formació laboral. Bona prova dels resultats és la continuïtat que aquest programa està tenint des de fa 12 anys.

Un dels aspectes més útils d'aquest recurs és que permet als SSAP tenir un contacte concret i específic amb els joves, per tal de donar resposta a les seves necessitats, tant pel què fa a l'àmbit laboral, com a d'altres que hi puguin anar associades. La manca d'espais referencials d'aquesta mena, en alguns casos, fa que el contacte dels serveis socials amb aquest col·lectiu quedi diluït entre el conjunt de les nombroses demandes que hi arriben. Atès que els joves són un dels col·lectius més vulnerables a la precarietat, programes com el fent feina veuen ratificat el seu sentit i idoneïtat, doncs permeten garantir un espai d'atenció particular a les seves necessitats.

Cal tenir present que els joves del sector no són uns usuaris que arribin fàcilment fins als serveis públics, si no és que tenen una demanda molt concreta, i que sovint costa que referenciïn aquests espais com a indrets on poder desenvolupar els seus interessos. En aquests sentit, iniciatives com el Fent Feina, el Casal lingüístic, o tots aquells tallers que van dirigits concretament a joves o adolescents, afavoreixen tant l'aproximació dels joves als serveis públics, com el coneixement dels professionals de l'Administració a la situació d'aquest col·lectiu,

Precisant la informació es pot dir que pel Fent Feina passen aproximadament uns 50 joves cada any, a la recerca d'ofertes de treball i/o de formació ocupacional. Alguns dels factors que dificulten la intervenció són la manca de

qualificació i especialització professional dels joves sol·licitants. A més a més sovint també hi ha una necessitat de treballar aspectes socialitzadors dels mateixos, per tal que la intervenció resulti efectiva.

En el territori també es compta amb altres recursos com el D.I.E. o l'Escola Taller, on s'hi poden dirigir joves entre 16 i 23 anys, en situació d'atur i amb manca de qualificació professional. A aquests serveis s'hi adrecen joves de diferents punts de la ciutat i per tant no se'n poden extreure conclusions a nivell de territori. Malgrat aquesta limitació es té constància que aquest és un recurs molt emprat i valorat pels educadors del sector. El fet però que aquests dos equipaments estiguin en el territori, també pot resultar molt interessant a l'hora de treballar altres aspectes com el lleure, l'associacionisme, etc.. doncs són uns punts de trobada de joves.

Hi ha molts d'altres recursos, en el territori, vinculats a la inserció en el món laboral que poden resultar interessants:

- SINELEK. (sistemes i aplicacions electròniques) → Av. St. Narcís, 16, baixos
- CEPTE. (estètica i bellesa) → C/Sta. Eugènia 50, entl. 4rt
- CEPFO. (auxiliar de geriatria, monitor, animador, etc..) → C/Valladolid, 10, entl.
- C. de FORMACIÓ E.F.C. (electricitat industrial, electrònica, mecànica, etc..) → C/Agudes, 39, baixos
- CFP UNISEX (estètica, perruqueria) → C/Pare Coll, 13, baixos
- ESTILS (perruqueria, estètica,..) → C/Sta. Eugènia, 107.
- INSTITUT GAUDÍ de la CONSTRUCCIÓ → Crta. Sta. Coloma, 78

A la resta de la ciutat se'n poden trobar més, però si es té en compte el factor proximitat, alguns d'aquests centres poden ser útils no només per derivar-hi joves, sinó també per tenir-los presents a l'hora de fer difusió d'algunes activitats o per tal d'implicar-los en aquelles actuacions en què pugui resultar pertinent.

7.) Àmbit oci i lleure:

En general, com ja s'ha comentat amb anterioritat , l'oferta d'oci i lleure es concentra més en les franges infantils (extraescolars, casals, etc..) que no pas en el col·lectiu adolescent o jove. Atès que aquesta és una necessitat detectada des de fa algun temps, aquest curs 2006-2007 ja s'està intentant fer una oferta més complerta a aquest sector de la població des de diferents àmbits (educatiu: AMPA IES, associatiu: vocalia de joves, lleure: Patuleia, Esplai Sta.Eugènia etc..). Més concretament al territori s'hi poden trobar les següents entitats que compten amb presència de joves en les seves activitats.

Sta. Eugènia	Sant Narcís
Extraescolars IES Sta. Eugènia (Atletisme, ping-pong, futbol)	Estació d'Olot – Espai jove. Servei d'informació juvenil
Centre Juvenil de la Parròquia	Vocalia de joves AAVV St. Narcís
Club de Futbol Parroquial	Coral Xàntica
Club Esportiu Sta. Eugènia de Ter	(GEIEG)*
Agrupament Escolta Maristes	(Club de Bàsquet St. Narcís)* ²¹
Esplai Sta. Eugènia	Centre Cívic St. Narcís
Club d'Escacs Santa Eugènia	
Gimnasos privats (Evolution, etc..)	
Centre Cívic Sta. Eugènia	

En alguns casos aquesta presència és molt minsa, i en general s'ha de dir que al marge de les entitats que ofereixen activitats esportives, la resta són les que tenen més dificultat per captar o mantenir el seu públic jove. Observant l'anterior quadre ja es pot veure com, per la magnitud del territori que ens ocupa, el nombre d'entitats que fan un oferta pública dirigida específicament a joves és més aviat escàs i poc diversificat.

En les entrevistes que s'han anat realitzant amb els diferents representants d'aquestes entitats, s'ha pogut detectar un fenomen bastant comú a totes elles, la dificultat per captar l'atenció i l'interès de nous joves i en particular d'aquells que es troben en la franja d'edat que ens ocupa, dels 12 als 21 anys. Sovint la

²¹ (*) Com ja s'ha comentat aquestes són unes entitats amb adolescents i joves, però la seva organització i dinàmiques escapen a un plantejament de barri i/o comunitari.

participació d'aquests adolescents o joves en les activitats, només ve garantida pel fet que l'entitat que els acull hagi sabut mantenir la seva vinculació a la seva dinàmica al llar dels anys. En general és difícil saber que motiva a aquest col·lectiu doncs els seus interessos són molt canviants, i més complex és encara conservar-ne la seva implicació.

Precisament acostuma a ser en aquesta franja d'edat entre els 12 i els 21 anys quan, molts d'aquests nois o noies que fins ara venien practicant alguna activitat de lleure, decideixen deixar de banda aficions d'aquesta mena. Un dels grans reptes de l'animació sociocultural d'avui en dia és el de trobar estratègies que permetin mantenir l'interès d'aquest col·lectiu i el d'oferir activitats o espais prou interessants per captar la seva atenció.

Aquest és un aspecte que es pot considerar molt important si es comparteixen opinions com la del professor R. Merino segons el qual *“experiencias asociativas pueden ser clasificadas como experiencias vitales significativas, y constituir un elemento importante – a veces clave – en la construcción del itinerario personal del joven y en su inserción social i profesional”*²². Hi ha hagut canvis importants en els escenaris en què es donava el procés de transició de la infància a l'edat adulta, és a dir en la família, l'escola i la feina. Aquests àmbits, sense entrar en el seu anàlisi detallat, han sofert una pèrdua considerable de la seva capacitat de socialització i d'intervenció educativa, motiu pel qual la dinamització del temps de lleure dels joves pren encara més rellevància. D'altra banda, com aquest mateix autor també destaca²³, la participació en activitats de caire extraescolar o associatiu es dóna fonamentalment en els joves més formats, és el que en sociologia es coneix com *“l'efecte Mateu”*. Segons apunta Merino, aquest fet ens fa veure que també existeix una estructura social en la participació dels joves i que, perquè aquesta potencialitat arribi al conjunt de joves del sector cal dinamitzar-la per fer-ne un mecanisme d'integració social i no de segmentació.

L'activitat esportiva és un dels recursos que més funcionen, però no pot ser l'únic. S'han de poder dinamitzar altres aspectes de l'oci i lleure que permetin desenvolupar un punt de trobada i comunicació alhora que s'hi dóna una

²² Annex nº5 Merino, R. *La inserción social de los jóvenes y el esplai*.

²³ Merino, R. (2005). Comunicació: *¿Siempre es bueno participar? 10 condiciones para promover la participación, dos paradojas y un reto*. I Congreso Internacional e Interdisciplinar de Participación, Animación e Intervención Educativa

activitat educativa. Així doncs, activitats que requereixin un procés d'elaboració més gran també han de poder promocionar-se.

La programació d'estiu, juntament amb les experiències pilot que es presentaran més endavant, són una primera mostra d'alguns intents que s'han fet per tal d'arrelar o consolidar algunes de les activitats de lleure de la zona. Tot i que algunes de les iniciatives han tingut més èxit que d'altres, gràcies a aquest procés s'ha iniciat el contacte amb molts joves i se n'han pogut extreure diverses conclusions. De tot plegat s'espera poder obtenir un vincle continuat amb els participants, entitats i iniciatives implicades.

En conjunt però es detecta una manca d'espai públic de referència pels joves, en especial vinculat a l'àmbit de l'oci i lleure. Aquest no és un tema menor, perquè tot i que sovint els joves són viscuts com una molèstia per la resta de veïns, pel fet que sovint porten associat a la seva activitat soroll i incomoditats d'altra mena, ells i elles també han de poder tenir el seu lloc a l'espai públic com la resta de ciutadans. Aquesta és una reivindicació que s'està fent des de diferents fronts, un d'ells la ja esmentada AAVV de Sant Narcís, que ha vist disminuïda la superfície pública del seu barri dirigida a aquest col·lectiu –pistes de futbol, bàsquet, etc..- en favor dels jocs infantils que han anat proliferant arreu. Joves i espai públic són dos conceptes que han de poder combinar-se i conciliar-se sense anar en detriment de la tranquil·litat de la resta de la ciutadania. Aquest no és un objectiu fàcil, doncs sovint els diferents col·lectius de persones poden actuar de forma excloent, però és un tema que s'ha d'abordar si el que es vol és afavorir la convivència.

Si que és cert que hi ha alguns punts d'aquests barris on els joves tendeixen a trobar-se, i que s'han concretat en l'apartat 9.3. sobre treball de carrer, però en cap cas s'hi produeix una activitat organitzada i/o estructurada i per tant no es poden qualificar d'espais de lleure.

També és cert que hi ha entitats, com la parròquia de Sta. Eugènia de Ter, que es dirigeixen específicament a aquest públic per tractar de donar resposta a les seves demandes, i que tot i que són una entitat consolidada i ja coneguda pels joves, també tenen dificultats perquè els grups de nois i noies acabin arribant-hi i explicitant les seves demandes concretes. Els centres cívics són un altre espai on, en moments puntuals, com la programació d'estiu o activitats concretes, també compten amb la presència de membres d'aquest col·lectiu.

Tot i així, no es pot dir que siguin equipaments de referència per al conjunt dels adolescents o joves del sector.

Aquesta manca de referents pel que fa al lleure dels joves dificulta fer propostes interessants i motivadores. No succeeix el mateix amb les activitats lligades a l'àmbit educatiu formal, on l'objectiu d'assolir l'èxit escolar està clar i la implicació és més fàcil d'assolir. En tot cas, com es justificarà en les conclusions de la programació d'estiu, un cop els espais o recursos estan referenciats és molt més fàcil i probable que les activitats que es proposin resultin. En tot cas aquesta és la línia que es vol desenvolupar i s'està treballant per tal de bastir un projecte en què totes les entitats del territori que estiguin interessades en treballar el lleure dels joves puguin trobar-se i desenvolupar les seves iniciatives; creant-se així una xarxa de referència on aquest col·lectiu es pugui dirigir per tal d'explotar les possibilitats que la intervenció educativa en aquest àmbit els hi pot oferir.

8.) Àmbit d'Atenció i Prevenció als adolescents en risc:

Per la recollida de dades relacionades amb la situació dels adolescents i joves en risc, al igual que en l'epígraf dedicat a l'àmbit laboral, s'ha recopilat informació dels Serveis Socials d'Atenció Primària dels dos barris involucrats. En els diversos documents consultats (memòries, etc..) les referències directes a la situació dels joves es troben disperses entre el conjunt d'actuacions dels equips. Això vol dir que no hi ha un marc específic d'intervenció dirigit a joves, sinó que la informació es troba disgregada entre les diferents línies d'actuació. Aquestes es defineixen en funció de dos categories: la temàtica – infància, vellesa, famílies, ...- o la metodologia – treball de cas, grupal o comunitari -. En tot cas fins ara el tema joves s'ha abordat des d'aquest mosaic de perspectives. És podria dir que el Fent Feina a Santa Eugènia és el recurs més específic per aquest col·lectiu, doncs tot i que s'ubica en l'àmbit de la inserció laboral aprofita aquest espai per tractar tot un conjunt d'altres aspectes que hi estan relacionats, com és el cas de la socialització, els recursos personals o l'autoestima. Com es comentava amb anterioritat, l'èxit sostingut d'aquesta iniciativa porta a considerar que seria oportú fer extensible aquest servei al barri veí de Sant Narcís, doncs com es constata en l'anàlisi demogràfic anterior, són dos sectors amb un perfil molt similar.

D'altra banda, malgrat que aquest és un recurs molt potent, que permet a la primària arribar amb facilitat a alguns joves, doncs és on es concentra majoritàriament les demandes d'aquest col·lectiu, tampoc té perquè ser l'únic espai de contacte. En la introducció d'aquest document s'ha fet palès com els darrers canvis socioeconòmics fan dels joves un dels col·lectius més vulnerables de caure en la precarietat: *"el col·lectiu jove, aquell que es troba amb més dificultats a l'hora d'accedir als recursos materials i simbòlics per poder elaborar la seva trajectòria vital o fins i tot per poder definir la seva pròpia identitat. S'ha de dir que els joves no tenen l'exclusivitat d'aquesta situació, però que en certa manera en configuren un cas extrem o particular d'aquesta experiència general."*²⁴ Per aquest motiu es considera prioritari el treball amb aquesta franja poblacional i aquesta és una necessitat que s'ha detectat tant des de l'Administració Municipal com des de la xarxa social del territori. En aquesta línia es configura la comissió II del Pla Educació i Convivència, que

²⁴ Introducció pàgina 4.

juntament amb la col·laboració de la primària pretén dibuixar un suport específic per a les propostes dirigides envers aquest col·lectiu.

Des de la comissió II del Pla es vol crear aquest marc integral dirigit a tots aquells aspectes que afecten als joves i on es puguin ubicar totes aquelles accions i propostes que hi fan referència. Per aquest motiu en ella s'hi troben tots els representats de les entitats o serveis que tenen un contacte directe amb joves. En aquest mateix context també s'hi ha de situar la tasca de les educadores de Plans Comunitaris, que en el cas de dues d'elles es combina amb l'encàrrec de treball de carrer. D'aquesta manera es vol tractar de donar una resposta completa a la situació complexa que estan vivint els joves d'aquest territori.

D'aquesta manera, la important tasca d'atenció i prevenció que ve desenvolupant els serveis socials d'atenció primària es vol veure reforçada en dos sentits. D'una banda a través del treball comunitari en xarxa realitzat en la comissió II del Pla Educació i Convivència. I de l'altra, amb el suport més específic de l'equip de Plans Comunitaris que té en la figura de les dues educadores de carrer un complement al treball que els educadors socials dels EBASP venien desenvolupant en medi obert.

Arrel de les entrevistes amb aquests dos professionals s'ha pogut constatar que els casos d'absentisme escolar pròpiament definits, és a dir estrictes, no són nombrosos. Si que hi ha però, un volum considerable de casos que requereixen d'un seguiment i que també es coneixen com a "objectors" o "absentisme invisible"²⁵. Són els casos d'aquells alumnes que tot i que no presenten una absència sostinguda, si que mostren poc interès pels estudis i acudeixen de forma irregular a classe. De fet no hi ha un criteri unificat sobre aquest concepte i és difícil delimitar-ne els límits, però del què es tractaria és de poder arribar al major nombre de casos possibles. En aquest sentit, s'està plantejant que les educadores de Plans Comunitaris puguin donar suport a la primària, atès que el volum de seguiments és elevat. Un exemple d'aquesta situació és la tendència que s'ha detectat, des dels serveis socials d'atenció primària del barri de Sant Narcís, en l'augment dels casos de noies adolescents que assisteixen de forma discontinua a classe i que per tant, tot i no ser absentistes, requereixen d'un seguiment.

²⁵ Apreciacions sobre el concepte d'absentisme extreptes de l'article de Playà, J. (2002) Crece el absentismo en la ESO. *Revista de Prensa Comunidad escolar*. Annex nº7, pàg 145. <http://comunidad-escolar.pntic.mec.es/693/triburev.html>

Al marge d'aquests casos també n'hi ha d'altres que requereixen una supervisió, com és el cas dels adolescents derivats a serveis específics com els Centres Oberts o altres recursos com el D.I.E., escola taller, etc.. Aquests ja estan coberts amb el treball específic dels educadors dels EBASP i per tant no requereixen de suport. On també hi ha un àmbit de treball que es pot fer conjuntament amb les educadores de Plans Comunitaris es pel que fa als acompanyaments i seguiments d'aquells adolescents o joves en situacions de risc a qui se'ls hi ha buscat una oferta de lleure entre les entitats del territori. D'aquesta manera és vol garantir la bona evolució d'aquestes derivacions. De forma similar es voldria procedir amb el col·lectiu d'adolescents i joves nouvinguts que precisen d'orientació i acompanyament en el sector.

D'aquesta manera, sense deixar de ser el referent principal els educadors de primària, les educadores de plans comunitaris podran complementar la feina d'aquests darrers, permeten arribar amb major intensitat a un nombre més gran de casos. Com a conseqüència d'aquesta inversió en recursos humans s'espera que la intervenció i sobretot la prevenció pugui abastar un radi d'incidència més ampli, atès que la superfície i la demografia presents en els dos barris és prou destacable com per requerir de més esforços.

És en aquest context, de treball coordinat i conjunt amb els educadors de primària i les entitats del territori – representades a la comissió II -, que l'encàrrec de carrer de les educadores de Plans Comunitaris guanya profunditat, doncs permet contrastar la informació recollida amb els coneixements que ja té primària alhora que simultàniament també es poden vehicular respostes a les necessitats detectades a través dels contactes que ja hi ha amb la resta de serveis, associacions i equipaments del territori. S'aconsegueix així sumar esforços per intentar ampliar la xarxa preventiva i d'intervenció dirigida a adolescents i joves en risc.

Aquest però no és l'únic col·lectiu d'adolescents i joves a qui es dirigiran els afanys de la comissió II i l'equip de Plans Comunitaris, sinó que el gran repte és que la influència positiva i dinamitzadora de la creació d'aquesta xarxa social repercuteixi també de forma significativa en el conjunt de la població d'aquesta franja d'edat.

9.) Experiències d'intervenció amb joves:

Arribats aquest punt de l'estudi finalitza la part més descriptiva del mateix i s'inicia la referència a les intervencions que s'han dut a terme amb els joves.

Seguint l'esquema processual que s'ha presentat en la pàgina 12 d'aquest treball, es començarà detallant els resultats de les dues experiències pilot, a continuació l'avaluació de les activitats d'estiu i del conjunt de la mateixa i finalment s'apuntaran quines són les futures línies d'actuació.

9.1. Experiències pilot d'intervenció (taller percussió i d'estudi)

Les experiències pilot que a continuació es comentaran formen part de les actuacions planificades en la 1ª fase del projecte d'intervenció amb joves i adolescents dels barris de Santa Eugènia i Sant Narcís. L'objectiu d'aquestes primeres experiències és la d'obtenir unes conclusions inicials que serveixin per orientar les línies d'actuació i la metodologia que han de desenvolupar-se en la programació d'estiu. Aquesta darrera és una intervenció a mig termini que requereix un plantejament més exhaustiu i integral, i per el qual convé tenir algunes nocions prèvies de quins poden ser els recursos, espais i continguts que convé emprar.

9.1.1. El taller de percussió: va ser una de les experiències pilot que es va engegar el març de 2006 arrel d'una proposta del Centre Cívic Santa Eugènia. Aquesta iniciativa es va comentar a la comissió II i posteriorment des de l'equip comunitari es va valorar positivament. Com recull la mateixa fitxa de l'activitat es va considerar oportú assajar una primera intervenció per contactar amb joves amb una activitat de lleure que girés entorn a la música.

- **Objectiu:** Atesa la repercussió que té avui en dia la percussió africana, es va pensar que aquesta activitat podria resultar suficientment engrescadora pel conjunt de joves del sector. A més a més, es tenia l'esperança que si aquesta iniciativa s'arribava a consolidar es podria arribar a formar un petit grup de percussió que amenitzés algunes de les festes locals (com el Carnestoltes, Festes Majors, etc...). La idea principal era fomentar un espai lúdic de trobada entre joves amb interès per la percussió i donar-hi una certa projecció de futur.

- **Difusió:** Amb la intenció d'arribar a un públic adolescent divers, es va organitzar unes sessions de difusió de l'activitat a l'IES Santa Eugènia. Aquest esforç s'ha valorat molt positivament, doncs l'educadora de Plans Comunitaris que va estar present durant les exhibicions va poder constatar "in situ" com aquesta demostració participativa de què és la percussió africana cridava l'atenció dels joves. D'altra banda també es va fer difusió de l'activitat seguint el mètode tradicional dels cartells, dels quals no en podem arribar a valorar l'abast o repercussió. També es fa difusió entre les entitats del barri que treballen amb aquest col·lectiu (Esplai Santa Eugènia, Centre Obert, etc..).
- **Inscripció:** aquest ha estat un dels punts més fluïdos de l'experiència. Malgrat que els joves es van interessar per l'activitat durant la difusió, arribar a formalitzar la inscripció al centre cívic és un pas que va costar. De fet la voluntat era que l'activitat comptés amb un públic jove divers, tot i que no es va aconseguir.

Arran de converses amb alguns membres del professorat de l'IES s'ha observat que molts dels alumnes ja fan alguna mena d'activitat extraescolar (ja sigui pública o privada: futbol, anglès, etc...). D'altra banda també es detecta que el Centre Cívic no és un espai de referència per als joves i que com a conseqüència els hi costa acabar d'arribar-hi per provar una activitat nova.
- **Espai:** Centre Cívic Can Ninetes.
- **Entitats organitzadores:** Plans Comunitaris i Centre Cívic.
- **Nombre total de participants:** 7.
- **Dificultats:**
 - La iniciativa no sorgeix dels propis joves i per tant costa més aconseguir-ne la seva implicació.
 - Tampoc es compta amb un grup natural de joves que faci de grup motor de l'activitat.
 - El moment de l'any en què s'engega el taller, al març, no és el més idoni per iniciar una activitat doncs la majoria de la gent ja té el seu temps planificat.
 - Tot i que el tallerista és un bon músic i fa una bona difusió a l'IES, no comparteix l'enfocament que des dels Plans Comunitaris es vol donar al taller. El professional anteposa la vessant musical a

la lúdico-participativa i davant els primers obstacles no mostra una predisposició massa positiva per superar-los.

- Malgrat el plantejament obert de l'activitat, finalment el grup de participants que han anat continuant el taller es redueix principalment al grup de joves que ha vingut derivat del CIJP. Aquest grup té un perfil específic i sense voler-ho finalment s'ha acabat imposant al conjunt del taller.

➤ **Conclusions:**

- No s'ha aconseguit connectar amb un interès natural dels joves i per tant al final l'activitat no ha acabat de cuallar.
- En els grups reduïts la barreja de perfils de joves molt distants és difícil i acaba suposant la imposició d'un d'ells en detriment de la pluralitat.
- El perfil de la persona que ha de dur a terme el taller és una peça clau en l'èxit de l'activitat.
- L'obtenció d'un resultat o fita és important a l'hora de donar sentit al taller.

9.1.2. El taller d'estudi de 4at d'ESO: ha estat una iniciativa desenvolupada en partenariat entre la parròquia de Santa Eugènia de Ter i l'Equip de Plans Comunitaris de l'Ajuntament de Girona. Aquest taller s'ha dut a terme per respondre a una necessitat detectada des del Centre Obert de Santa Eugènia i compartida amb tots els membres de la comissió II.

- **Objectiu:** Concretament s'ha fet palesa la necessitat de donar suport escolar a aquells joves que estan motivats per obtenir el graduat en educació secundària i que tot i tenint possibilitats d'obtenir-lo, requereixen d'un ajut complementari. A diferència del 1er i 2on d'ESO, pels quals està previst aquest ajut a l'estudi extraescolar des dels propis centres educatius, en el cas del 3er i 4at fins ara no ha estat així. A més a més la dedicació i el nivell de concentració que requereixen aquests alumnes és considerable i per tant és una pràctica que escapa als objectius del Centre Obert. La proposta va ser molt ben rebuda tant pels professors i professores dels centres de secundària, com per les AMPA's (que en tot cas haurien volgut que l'activitat pogués assumir més joves). Adreçar una proposta formativa, tenint en compte que ja s'engegava una de lleure amb el taller de percussió, va semblar adient a l'hora de tenir una major diversitat d'experiències pilot.
- **Difusió:** tenint en compte que el taller d'estudi només podia donar cabuda a dotze adolescents es va decidir que la difusió es fes entre la gent de la comissió II i que fossin els representants dels centres educatius de secundària i del Centre Obert qui fessin les propostes dels alumnes que requereixen d'aquest servei.
- **Inscripció:** un cop van haver arribat les diferents propostes dels diferents centres es va prioritzar que hi hagués una distribució equitativa de les places segons els centres educatius per tal de distribuir les oportunitats segons el territori. Totes les propostes del Centre Obert coincidien amb les propostes dels centres.
- **Espai:** Centre Juvenil de la Parròquia Santa Eugènia de Ter.
- **Entitats organitzadores:** Plans Comunitaris i el CIJP (Centre Infantil i Juvenil de la Parròquia).
- **Nombre total de participants:** 12
- **Dificultats:**

- Al igual que ha succeït al taller de percussió, el fet de començar el taller d'estudi a mig curs, al març, ha estat un inconvenient; doncs la durada del mateix ha sigut breu i no s'ha tingut massa temps perquè els joves referenciïn l'espai, s'adaptin a les dinàmiques i finalment aprofundeixin en les matèries escolars.
- La novetat de la iniciativa no ha donat gaire marge perquè els professors tinguessin present aquest recurs, el seu funcionament i les seves potencialitats. Malgrat que per tots ells ha estat valorat molt positivament, mancava un major diàleg amb els tutors o responsables de cada alumne.

➤ **Conclusions:**

- L'activitat ha estat molt ben rebuda entre els joves assistents, doncs realment hi veien un interès en l'objectiu de la mateixa. Tot i que alguns no l'han seguida, sí que aquells que realment tenien el perfil de l'activitat l'han seguit fins al final i amb uns nivells d'implicació i assistència molt satisfactoris. Destaca el fet que tots aquells joves que han participat amb assiduitat del taller han obtingut el graduat en educació secundària que buscaven i que els hi permetrà accedir a un nivell formatiu o laboral superior.
- El taller d'estudi, no obstant les seves limitacions temporals, ha permès treballar altres aspectes educatius no només vinculats a l'educació formal.
- S'ha aconseguit crear un espai de diàleg i trobada, tant entre els adolescents com amb els educadors; i tot i que l'objecte principal és l'estudi, els assistents també ho viuen com un lloc d'encontre. Es pensa que aquest pot ser un espai a explotar.
- Ha estat una experiència de treball en partenariat molt positiva. Que es pot recollir com una bona pràctica.

9.1.3. CONCLUSIONS DE LES EXPERIÈNCIES PILOT

- El moment en què es comença una activitat és un factor rellevant a l'hora de determinar la possible participació i implicació dels joves a qui va dirigida. Cal que la iniciativa s'iniciï en un bon moment i que tingui una durada suficient com per poder-se desenvolupar adequadament.
- És important que l'activitat o taller tingui un sentit i/o objectiu.
- Convé que aquest sigui significatiu per als participants. L'activitat ha de ser engrescadora o respondre a algun dels interessos dels assistents, doncs sinó difícilment tindrà èxit.
- Cal que el grup d'adolescents o joves que hi participen tinguin motivacions o interessos comuns i que a partir d'aquí puguin crear vincles.
- És important que l'entorn doni suport a l'activitat.
- La manera en com es dugui a terme la difusió i inscripció de l'activitat també és un factor determinant.

Després d'haver tingut l'oportunitat de fer uns primers assaigs d'intervenció amb joves del sector; el final del curs escolar i l'arribada de l'estiu ens brinda l'oportunitat de dissenyar i dur a terme una oferta de lleure dirigida a aquest col·lectiu molt més completa i integral del què fins ara s'havia pogut desenvolupar.

Comença l'estiu i és un bon moment perquè els adolescents i joves planifiquin les seves vacances. A diferència del què ens havia succeït en les experiències pilot, la programació d'estiu arrenca des de l'inici del període estival i per tant s'està a temps d'engrescar als joves des del principi.

D'altra banda, el plantejament d'aquesta programació pot idear-se amb una lògica més a llarg termini, que no pas les experiències pilot, per tant s'obren noves possibilitats. En ella s'hi simultanejen diferents activitats que tenen la voluntat de ser complementàries, permeten als joves del territori accedir a una diversitat de propostes. D'aquesta manera és vol propiciar tant que les educadores entrin en contacte amb diferents tipus de joves, com que aquests puguin gaudir de diferents possibilitats on participar.

Val a dir que la programació d'estiu no ha sigut únicament fruit dels integrants de plans comunitaris, sinó que seguin l'esperit de treball conjunt s'ha ideat en col·laboració amb altres entitats i serveis del territori. Cal recalcar que aquesta ha estat una de les voluntats específiques dels Plans Comunitaris, doncs s'ha tractat de donar continuïtat i suport a algunes de les activitats que ja es venien fent durant l'estiu (1), d'altres que s'havien engegat durant el curs (2) i d'altres d'innovadores (3) que ha semblat interessant promocionar. A continuació es detalla quines són cadascuna d'aquestes activitats:

- (1). → S'ha inclòs la programació de cinema al carrer i dels tallers per a joves –cartró pedra i Juan Palomo- de Centres Cívics en la difusió de la programació d'estiu per a joves.

- (2). → S'ha prosseguit el foment de l'afició al ping-pong engegat a l'IES Santa Eugènia a partir d'una oferta d'aquest esport a l'aire lliure.
→ També s'ha recolzat l'activitat del bàsquet del Club Esportiu Santa Eugènia de Ter a partir de la contractació d'una activitat de bàsquet 3x3 al pati del CEIP Santa Eugènia.

→ Pel què fa al futbol, com que aquest és un esport que ja es venia ofertant des de la Parròquia de Santa Eugènia, per no produir solapaments no s'ha ofertat, però si que ha estat tingut en compte a l'hora de programar "partidets conjunts" amb els adolescents d'altres intervencions com són el casal lingüístic.

→S'ha optat per prioritzar les entitats del barri amb un fort arrelament a l'hora d'encomanar al sector privat el desenvolupament d'algunes activitats com la dansa moderna –gimnàs Evolution-.

(3). → Precisament provar una experiència de dansa específicament per a joves com el Hip-Hop ha estat una de les innovacions d'aquesta programació d'estiu

→El Casal lingüístic per a joves nouvinguts, coordinat conjuntament amb els educadors dels SSAP de Santa Eugènia i Sant Narcís, l'OME i la coordinadora de Plans Comunitaris; i desenvolupat per SER.GI, n'ha estat una altre.

→ L'obertura dels patis de les escoles Mare de Déu del Mont a Sant Narcís i Montfalgars a Santa Eugènia .

→ I finalment la col·laboració amb el Centre Cívic Sant Narcís en el desenvolupament del plantejament obert i flexible del taller de noves tecnologies per a joves, Juan Palomo.

En conjunt, l'objectiu d'aquesta programació d'estiu ha estat intentar ser plural i que tots els adolescents i joves que hi volguessin participar hi poguessin trobar el seu espai per fer-ho. Simultàniament també s'ha volgut disposar d'un espai de relació continu, quotidià i durador, tant perquè les educadores de Plans Comunitaris poguessin conèixer als implicats, com perquè aquests poguessin establir vincles entre ells.

Simultàniament a la programació d'estiu s'ha anat desenvolupant aquest treball de carrer que ens ha permès determinar on es troben els joves al barri i tenir una visió més àmplia de quines són les dinàmiques que s'hi donen.

Tot seguit es detallarà quin ha sigut el funcionament de cadascuna d'aquestes activitats, com s'han valorat i quin ha estat el resultat de la programació d'estiu en general. En les conclusions que valoren el resultat de la segona fase

d'aquest estudi s'inclouran les observacions que fan referència tant al treball de carrer com a la programació d'estiu.

Dins de les activitats d'estiu es pot dir que n'hi ha algunes amb un major grau de periodicitat que d'altres. Primerament es comentaran aquelles que tenien lloc un dia a la setmana durant el mes de juliol: ping-pong, bàsquet i hip hop. Tot seguit el casal Juan Palomo que tenia lloc 1 matí i 2 tardes a la setmana. I finalment el Casal lingüístic i l'obertura de patis que es duïen a terme cada dia, el primer sense incloure els caps de setmana i el segon incloent-los-hi.

9.2.1. Ping – pong:

Arran dels primers contactes que es van mantenir amb l'IES Santa Eugènia durant la 1era fase d'aquesta estudi, es va tenir coneixement de l'activitat extraescolar que es feia en aquest centre tant de ping – pong com de futbol, ambdues amb una gran acceptació per part dels adolescents. Com ja s'ha mencionat abans, el futbol ja estava ofertat al territori per part de la parròquia, així doncs es va valorar com a interessant continuar donant sortida al ping – pong, que si que no disposava de cap entitat que el difongués durant l'estiu.

➤ **Objectiu:** crear un espai de relació i lleure entorn a la pràctica del ping – pong. De forma secundària també es vol donar suport i continuïtat a una activitat engegada des de l'AMPA de l'IES Santa Eugènia; i fomentar la dinamització d'un espai públic.

➤ **Difusió:** al marge dels cartells, del programa d'estiu a nivell de ciutat i de la difusió feta a l'IES, es va fer un intent de captar al monitor que durant el curs escolar havia estat duent a terme aquesta mateixa activitat al centre educatiu. Malgrat aquesta temptativa, la manca de disponibilitat per part del responsable no va permetre poder materialitzar aquest vincle. Tot i que el nombre de participants és considerable, es constata que no n'hi ha que siguin els mateixos que els que feien ping-pong a l'IES. És difícil valorar-ne el motiu. Consta a una de les educadores, que un dels adolescents que feia l'activitat durant l'hivern l'hauria continuat durant l'estiu si no hagués sigut perquè les vacances les passava a l'estranger. Encara que la manca d'afluència de joves que continuï aquesta activitat de l'hivern a l'estiu fa plantejar-se l'eficàcia de la difusió. En el cas que s'hagués donat la continuïtat del monitor aquest podria haver estat un factor a favor. A més el fet que ell mateix tingués contactes en el món del ping-pong podria haver facilitat que alguns professionals haguessin pogut participar de l'activitat.

➤ **Inscripció:** tot i que la participació era lliure i en medi obert s'ha dut un control de l'assistència, tant per conèixer quins joves participen de l'activitat com per veure si són assidus.

➤ **Espai:** Plaça Assumpció

➤ **Entitats organitzadores:** Plans Comunitaris.

➤ **Nombre total de participants:** 30 persones aproximadament

➤ **Mitjana diària :** 15

➤ **Dificultats:**

- El material per realitzar l'activitat és fràgil i difícil de transportar, cal parar atenció a l'hora de manipular-lo.
- La plaça Assumpció, malgrat ser un espai públic, no és un indret de referència pels joves. La presència de jocs per mainada a la plaça fa que sigui més aviat un parc infantil. Així doncs, tot i ser un lloc de pas i comptar amb la presència d'alguns joves, poder no és l'espai més apropiat.

➤ **Conclusions:**

- És convenient tenir contactes amb alguna entitat o professionals del ping – pong que pugui col·laborar en l'activitat. D'aquesta manera es podrà facilitar que persones d'un cert nivell participin i aportin un cert al·licient a la iniciativa.
- Atenent a les dinàmiques que s'observen en el barri, la gespa de davant del DIE es perfila com un indret més adient on desenvolupar una activitat d'aquestes característiques que no pas la plaça Assumpció. Aquest espai ja és un punt de trobada i reunió de joves i pot resultar més apropiat per engrescar-los. D'altra banda queda davant per davant de la zona verda del C/Güell on també s'hi acostumen a trobar joves que podrien accedir a l'activitat només creuant un dels ponts. Semblaria doncs que aquesta proposta de canvi d'ubicació seria interessant tenir-la en compte per futures edicions.

9.2.2. **Bàsquet:**

➤ **Objectiu:** crear un espai de relació entorn a la pràctica del bàsquet. També es vol fomentar la continuïtat d'una de les activitats esportives que es desenvolupen durant l'any i que treballa els valors i normes pròpies de l'esport. Simultàniament s'està oferint una activitat de lleure en una època de l'any en què els joves no tenen activitat lectiva.

➤ **Difusió:** es realitza a través de la programació d'estiu (flyers, cartells i tríptics) i mitjançant la pròpia entitat contractada, CESET, que compta amb una web i amb la relació directa amb els adolescents i joves que formen part del club o que assisteixen al casal d'estiu que ells mateixos dirigeixen.

➤ **Inscripció:** l'entrada és lliure, i tot i que en un primer moment s'havien ideat dues franges horàries dirigides a grups d'edat diferents, a la pràctica els diversos adolescents i joves anaven incorporant-se i sortint de l'activitat segons la seva conveniència. Tot i no haver-hi un control estricte dels assistents, l'educadora de Plans Comunitaris que ha assistit a les diferents sessions de l'activitat, ha pogut constatar el nombre de participants i conèixer els que són assidus.

➤ **Espai:** CEIP Santa Eugènia

➤ **Entitats implicades:** Plans Comunitaris i CESET (Club Esportiu Santa Eugènia de Ter).

➤ **Nombre total de participants:** en conjunt deuen haver passat un global d'uns 40 assistents aproximadament. Cal esmentar que no tots ells eren joves o adolescents, també n'hi ha hagut d'una franja més infantil, però aquest n'és el nombre total. De joves pròpiament poder n'han passat uns 15, sense contar als monitors que també entrarien dins d'aquesta franja d'edat. En general s'ha creat un bon ambient entre tots ells.

➤ **Dificultats:**

- El transport de l'equip de so de Centre Cívic.

➤ **Conclusions:**

- El fet que el CESET sigui una entitat arrelada al territori comporta un valor afegit a l'activitat, ja que té contacte amb joves del sector.
- La bona relació dels membres que duen a terme l'activitat es tradueix en bon ambient i bona relació amb els participants.
- El bàsquet és un esport que compta amb l'interès de bastants joves del sector i que es perfila com alternativa al futbol.

9.2.3. Hip – Hop:

La idea de plantejar-se dur a terme una activitat musical i de dansa sorgeix d'una banda per diversificar les activitats d'estiu, doncs a més a més de l'oferta esportiva, de casals i formativa, també es volia oferir un recurs musical i d'expressió corporal. De l'altra, perquè es tenia constància que l'activitat de "Batuka" havia funcionat molt bé dins del programa d'activitats de Centre Obert i es pensava que aquesta era una iniciativa que es podia fer extensible a l'estiu.

➤ **Objectiu:** crear un espai de trobada específicament per a joves entorn a la música. Tot i que no només els adolescents i joves van assistir al desenvolupament de l'activitat, si que s'ha de dir que el Hip – Hop és una mena de música que en concret agrada principalment al públic jove. En segon terme, es podria dir que aquesta activitat també dinamitza un espai públic del sector.

➤ **Difusió:** seguint el plantejament general de prioritzar les entitats del barri i de donar continuïtat a les activitats que ja s'estan fent, la primera intenció va ser demanar a l'educadora del Centre Obert que duia a terme el monitoratge de les sessions de Batuka, que portés a terme la mateixa activitat a la plaça Santa Eugènia (plaça del Vaixell). Ateses les circumstàncies i entenent que aquesta persona no podia assumir aquest encàrrec, es varen buscar altres alternatives. Per aquest motiu es va recórrer a la contractació d'una professional del Hip – Hop que disposa d'un gimnàs molt arrelat al barri. Juntament amb els seus serveis de monitora s'inclouïa les demostracions d'alguns dels seus grups d'alumnes, totes joves del territori, que va servir de reclam perquè coneguts i familiars vinguessin a l'activitat. Aquest ha estat un dels factors que ha servit per complementar i reforçar la difusió tradicional (cartells, flyers, etc..) tenint en compte que "el boca a boca" és de les estratègies més eficients.

➤ **Inscripció:** tenint en compte que aquesta és una activitat a l'aire lliure i oberta a tothom, no es requeria d'inscripció per participar-hi. A més a més, la mateixa dinàmica de l'activitat dificultava, per part de l'educadora, el seguiment dels assistents. Malgrat aquesta contingència si que s'ha pogut constatar que alguns dels joves han vingut de forma més o menys assídua, d'altres estan relacionats amb l'entorn del gimnàs i n'hi ha que provenen referenciat d'altres activitats de la programació d'estiu (com el Casal Lingüístic, Bàsquet, etc..).

➤ **Espai:** Plaça Santa Eugènia (del Vaixell)

➤ **Entitats implicades:** Plans Comunitaris i Gimnàs Evolution, juntament amb la col·laboració de l'AAVV Santa Eugènia.

➤ **Nombre total de participants:** que s'animessin a ballar uns 15 aproximadament, que gaudissin de l'activitat en total uns 70, especialment el darrer dia, que va ser quan va assistir més gent.

➤ **Dificultats:**

- La logística que acompanya aquesta activitat és força complexa i al ser el primer any que es posa en pràctica no s'ha comptat amb tot el que suposa. Especialment el trasllat de l'equip de música i el muntatge de l'entarimat són els dos punts que comporten més problemes.

- La manca de coneixement per part de les educadores del funcionament de l'equip de música emprat, que pertany a l'AAVV de Santa Eugènia, doncs només 2 membres de l'AAVV veïns el saben muntar i aquest fet condiciona totalment el seu ús i queda supeditat a la seva disponibilitat.

- El hip-hop, tot i que és un dels balls que està més de moda entre els joves, no és pot dir que sigui dels més fàcils d'aprendre o de seguir. Així doncs es podria considerar que les característiques d'aquesta dansa comporten un cert grau de dificultat intrínseca.

➤ **Conclusions:**

- Poder l'elecció de la "Batuka" com a ball hauria estat més adient, doncs hauria estat més fàcil de seguir per tots aquells que hi volguessin participar i engrescar-se de l'activitat.

- A mesura que s'han anat succeint les sessions cada cop més l'activitat s'ha anat afiançant i l'últim dia és el que s'ha comptat amb més públic. Aquest fet denota que probablement quant més es referència l'espai, millor rutlla l'activitat que s'hi desenvolupa.

- La monitora ha demostrat comptar amb un públic dins del barri i el carisma suficient per desenvolupar l'activitat. Tot i això li ha mancat un major compromís amb l'activitat.

- La col·laboració de membres de l'AAVV de Sta. Eugènia ha sigut clau en el desenvolupament de l'activitat, doncs sense ells no hauria estat possible. Cal però tenir present que no es pot abusar d'aquesta col·laboració i que tot i que és un exemple de bona pràctica, en properes ocasions s'hauran de preveure mecanismes que no condicionin les activitats a dependre de la disponibilitat dels col·laboradors.

9.2.4. Casal Juan Palomo:

La creació del Casal Juan Palomo és fruit de la proposta i finançament del Centre Cívic Sant Narcís, que detecta una necessitat en els joves que acudeixen al seu equipament i tracta de donar-hi resposta. A partir d'aquí, conjuntament amb la col·laboració de l'equip de Plans Comunitaris, es tracta de perfilar una activitat d'estiu que pugui satisfer les demandes d'aquest grup i que alhora serveixi per fomentar i consolidar la presència de joves en els Centres Cívics.

➤ **Objectiu:** crear un espai de relació i lleure per joves vinculat a les noves tecnologies amb la intenció de ser flexible i adaptar-se a les necessitats i iniciatives dels propis implicats.

➤ **Difusió:** al marge de la difusió a través dels canals de Centres Cívics i de l'aparició en els cartells i flyers de la programació d'estiu es comptava amb la presència d'un reduït grup de joves que es pretenia que funcionessin com a grup motor per engegar l'activitat.

➤ **Inscripció:** el Casal Juan Palomo, tot i respondre a plantejaments flexibles requeria d'una inscripció per tal de formalitzar el compromís amb el taller. A la pràctica alguns dels joves van començar el casal, però no van continuar fins al final i per tant no van arribar a formalitzar la inscripció. D'altra banda, passada la meitat de la durada del casal es va intentar fer la incorporació d'alguns joves que s'havien quedat sense plaça en el casal lingüístic. Aquestes incorporacions van funcionar en alguns casos, però tampoc van arribar a formalitzar la inscripció. Només en el cas dels joves que s'havien apuntat des de l'inici que van seguir l'activitat regularment es va arribar a formalitzar la inscripció. Com queda reflectit en aquest cas, el tema de les inscripcions a les activitats amb joves és un tema complex, doncs sovint no mantenen l'interès en una mateixa activitat.

➤ **Espai:** Centre Cívic Sant Narcís

➤ **Entitats implicades:** Plans Comunitaris i C. Cívic St Narcís

➤ **Nombre total de participants:** 10

➤ **Dificultats:**

- El disseny del funcionament d'aquest casal no ha deixat de respondre a la visió que els professionals tenen dels joves i aquesta distància entre aquests i la imatge que se'n percep ha

provocat que no s'acabés d'ajustar el casal a les seves motivacions.

- El fet que el grup participant del casal fos molt inestable ha estat una altra de les dificultats. Aquesta directament relacionada amb la poca claredat en els processos d'inscripció.
- La presència de massa factors caòtics en l'activitat també ha sigut un agreujant de les dificultats (la poca precisió dels horaris, inscripcions, continguts, el paper de les educadores, etc...)
- L'infraestructura necessària implicada en el desenvolupament del casal no estava prou ben preparada.
- El públic jove a què es dirigeix el centre cívic Sant Narcís es caracteritza per no tenir l'hàbit de desenvolupar una activitat en el mateix marc del Centre Cívic, això vol dir que fins a un cert punt és un públic nou, doncs tot i que fan servir el servei d'ordinadors, no estan acostumats a participar en activitats estructurades. Crear aquest hàbit no és una tasca menor.
- Aquest fet també ha provocat que en el grup s'hi trobessin nivells molt diferents i tot i que aquesta no té perquè ser una dificultat intrínseca, si que és un repte a abordar.
- D'altra banda el grup motor que s'havia pres com a punt de partida per l'inici de l'activitat no va reaccionar com a impulsor de la mateixa, sinó que més aviat va tenir dificultats per seguir-la fins al final.
- La necessitat d'una certa immediatesa en l'obtenció de resultats satisfactoris per part dels joves d'avui en dia dificulta, en gran mesura, l'entrada del grup en dinàmiques que impliquin processos més a llarg termini com els que es donen en un taller o casal.

➤ **Conclusions:**

- Les propostes per a joves de tallers o casals sobre noves tecnologies i el seu ús responsable i educatiu són un terreny innovador que cal explotar. Tot i que aquesta experiència no es pot qualificar d'èxit, si que ha servit per detectar quins han estat els punts dèbils de la mateixa i quines són les rectificacions que caldria fer per properes edicions. A partir d'aquí no convé

descartar treballs futurs en aquesta línia, sinó que es considera que pot ser més convenient treballar aquesta matèria des d'una perspectiva més de projecte que no pas de programació.

- Ha mancat el saber establir una rutina de referència per als participants, de manera que no s'ha aconseguit establir una dinàmica continuada.
- No es va entendre prou adequadament la idea de flexibilitat, doncs tot i que va ser-hi, va impedir que hi hagués una constància i continuïtat en l'activitat. S'hauria de poder incorporar la flexibilitat a partir de la 2ª setmana de curs, de manera que es puguin incorporar modificacions i la participació dels membres, sense anar en detriment de la continuïtat de l'activitat.
- Malgrat que el plantejament del casal volia evitar el format de taller finalista, com és el cas d'aquells que el seu objectiu principal és que cada participant aconsegueixi realitzar alguna fita, pel fet que aquests tallers acostumen a resultar molt individualistes; si que es constata que és convenient disposar d'un objectiu tangible que motivi i promogui la participació i implicació. En aquest sentit, en futures edicions, es considera interessant que cada setmana del casal es plantegi la consecució d'un petit producte (ja sigui un CD amb caràtula, l'edició d'una samarreta, etc..).
- Convé tenir clar des de l'inici de l'activitat quin públic es vol prioritzar, si es vol posar l'accent en què sigui divers, nou, motivat o que respongui a unes necessitats específiques.
- Com a educadors/es s'ha de tenir clar que qualsevol compromís que es prengui amb un grup de joves cal que sigui viable. No es pot presentar un taller des d'una perspectiva, sense tenir ben clar com s'organitza, ni si les activitats proposades es poden dur a terme. Cal ser conseqüents.

9.2.5. Taller cartró – pedra:

➤ **Objectius:** Promoure espais constructius d'aprenentatge i de relació, com alternativa a la desocupació del temps lliure d'estiu i preveure la continuïtat de l'activitat i el seguiment durant el pròxim curs.

➤ **Difusió:** Com a material de propaganda, s'han realitzat díptics específics i cartells, per distribuir a la zona i tríptics per a distribuir a nivell de ciutat de l'activitat d'estiu dirigida a joves.

Estratègicament s'han invitat a joves que anteriorment han participat en anteriors activitats del centre cívic, s'ha contactat amb professors/es de l'Institut de Santa Eugènia. Aquest ho han comentat entre els estudiants i han distribuït material de propaganda.

➤ **Inscripció:** S'ha facilitat l'accés als participants establint el pagament d'una inscripció única de 12 € per a tot el mes.

➤ **Espai:** Centre Cívic Santa Eugènia

➤ **Entitats implicades:** IES Sta Eugènia, Centre Cívic Sta. Eugènia

➤ **Nombre total de participants:** En un principi s'han inscrit uns 14 joves (12 noies i 2 nois) i durant el taller han hagut dues baixes per motius personals.

Dificultats: El fet que el propi taller tingués diferents tipus d'activitat (creació de figures de cartró pedra, piscina i cinema) ha possibilitat que aquest fos amè pel joves. Tot i comptant amb joves de diferents països de procedència, el fet de comptar amb un professor especialista i una monitора animadora, ha facilitat la dinàmica de grup i d'alguna forma la integració dels participants.

Conclusions: Durant el mes de juliol s'ha realitzat un taller de cartró pedra en els que els joves han conegut tècniques bàsiques per a construir figures tot desenvolupant la seva creativitat. El participar en aquest taller ha significat ampliar el seu cercle relacional i apropar-se a un centre cívic on poden gaudir d'una programació d'activitats culturals.

La majoria de joves afirmen que ha estat per a ells una experiència positiva i un 60% d'aquests, tornarien duran l'hivern a realitzar un taller que continués aportant nous coneixement en aquesta temàtica.

Des d'un plantejament tècnic se'ns obre la possibilitat de continuar treballant amb aquests joves, des d'una línia formativa i/o associativa i comunitària.

9.2.6. Casal lingüístic:

➤ **Objectiu:** facilitar l'acollida d'adolescents arribats fora de termini escolar al territori. Simultàniament se'ls hi vol facilitar l'aprenentatge del català com a llengua vehicular que hauran d'emprar un cop comencin el curs als respectius centres educatius. D'aquesta manera es vol propiciar que els adolescents tinguin un referent educatiu. En aquest espai d'aprenentatge i lleure es vol potenciar la relació entre la població assentada i la nouvinguda.

➤ **Difusió:** el casal ha tingut més demanda que oferta. Per aquest motiu es va veure la necessitat d'ampliar les places en relació al que havia estat el plantejament inicial. Aquest èxit en la demanda es deu en gran mesura a la gran tasca d'identificació i de posada en contacte amb les famílies amb adolescents nouvinguts. Aquesta detecció s'ha realitzat particularment des de l'OME (Oficina Municipal d'Escolarització) i els SSAP de la ciutat de Girona. El clar objectiu d'integració i aprenentatge del casal i l'interès que aquest suscita, fa que la motivació dels pares i els propis participants sigui molt alta. Aquest ha estat un factor clau en l'èxit del mateix casal.

➤ **Inscripció:** s'ha dut a terme a través dels educadors socials d'atenció que han fet arribar les diferents propostes a la coordinadora d'infància i adolescència de l'equip de Plans Comunitaris del territori. A partir d'aquí s'analitzaven els diferents casos i s'intentava donar la major i millor resposta a les nombroses sol·licituds. Aquells joves que no varen poder accedir al casal lingüístic es varen intentar reubicar en d'altres activitats del programa d'estiu (com el Casal Juan Palomo). Tot i que aquesta no ha estat una estratègia que donés massa bon resultat, doncs la motivació no era la mateixa, sí que ha permès realitzar activitats puntuals conjuntes –com sortides a la piscina o partidets de futbol- entre casals que han funcionat força bé.

➤ **Espai:** Centre Cívic Can Ninetes.

➤ **Entitats implicades:** Plans Comunitaris, SSAP i SER.GI

➤ **Nombre total de participants:** 24

➤ **Dificultats:**

- No disposar d'un espai suficientment adequat per al desenvolupament de l'activitat. Degut a l'èxit d'aquesta iniciativa, el nombre de joves participants ha estat molt superior a l'esperat i com a conseqüència no s'ha pogut disposar d'una aula prou àmplia per la quantitat d'assistents.

- D'altra banda, atès que el casal lingüístic s'ha dut a terme durant el mes de juliol, cal preveure, per futures edicions, que un parell de ventiladors són necessaris mínimament, doncs l'ambient en què es du a terme la classe ha de permetre la concentració requerida.
- La demanda per accedir a aquest casal ha estat tan gran que hi ha hagut dificultats per donar una resposta adequada al total de sol·licitants. Malgrat que s'ha intentat reubicar a aquells joves que no han pogut accedir a aquest servei, no sempre ha funcionat l'alternativa que se'ls hi ha proposat.

➤ **Conclusions:**

- La darrera de les dificultats que s'han recollit fa palès l'interès específic d'aquests joves per aquesta mena de casal. Així doncs, es pot dir que els casals lingüístics responen a una demanda real de les necessitats d'uns joves nous que s'ubiquen en el nostre territori. L'èxit d'aquesta iniciativa ens indica com la motivació entorn a la llengua i sobretot en funció de la vinculació que té aquesta amb l'èxit escolar és un important eix motivador entorn al qual es poden treballar altres aspectes.
- Com va succeir en aquest casal que es va realitzar el passat juliol, simultàniament a l'aprenentatge de la llengua és poden treballar molts altres aspectes de la socialització dels joves i el seu lleure.
- El casal no només serveix per preparar als adolescents pel seguiment del curs vinent sinó que també permet donar-los-hi a conèixer de quins recursos disposen al barri (biblioteca, estació jove, centres oberts, piscines municipals, etc..).
- La valoració del casal tant per part dels assistents, com per part dels seus pares ha estat molt positiva i alhora a permès crear un vincle entre els professionals que hi ha participat i els joves implicats.
- Un objectiu posterior pot ser recollir la bona experiència obtinguda amb propostes ulteriors dirigides a alguns dels membres d'aquest col·lectiu.

9.2.7. Obertura de patis:

➤ **Objectiu:** posar a la disposició dels veïns i veïnes del barri un espai de trobada i lleure adaptat per jugar-hi. D'altra banda es vol optimitzar el recurs per donar resposta a les necessitats que hi ha de disposar d'indrets públics no edificats. Com ja s'ha fet palès en la part més descriptiva d'aquest estudi, tant Santa Eugènia com Sant Narcís són dos barris força massificats i que requereixen d'aquesta mena d'actuacions per crear espais alternatius d'oci. D'altra banda s'espera que aquesta mesura sigui un pal·liatiu d'altres incidents que es donen en places públiques que no estan preparades per a determinades pràctiques –com els jocs de pilota, etc..-. També es vol promocionar que es faci un bon ús d'aquest espai, alhora que s'afavoreix el respecte, la convivència, i la conservació de les instal·lacions del recinte.

➤ **Difusió:** l'obertura de patis també ha figurat tant en els cartells de la programació d'estiu com en el flyers que s'han distribuït. Aquesta però no ha sigut pas l'única via de difusió que s'ha utilitzat, atesa la importància de l'esdeveniment, per inaugurar aquesta iniciativa es va organitzar una cerca vila orquestrada per uns percussionistes. Aquesta es va inicià al pati del Montfalgars i va concloure al pati de Mare de Déu del Mont, on en arribar estaven preparades algunes activitats pels infants que hi havia participat. Malgrat que la cerca vila no va ser un èxit de participació, si que va cridar l'atenció dels veïns i veïnes. Molt probablement el fet que aquesta mena d'actuacions no sigui molt habitual fa que la gent tingui reticències a participar. Tant a la sortida com a l'arribada de l'acte les autoritats municipals van estar presents i van inaugurar aquesta actuació d'obertura de patis.

➤ **Inscripció:** en aquest cas no hi ha inscripcions de cap mena. Per tenir un cert control dels usos i dels assistents hi ha la figura del vigilant de pati. A partir de l'informe que aquest realitza, juntament amb les observacions que van fent les educadores de l'equip de Plans Comunitaris, es té una coneixement dels joves i de les dinàmiques que es troben en aquest espai

➤ **Espai:** CEIP Montfalgars i CEIP Mare de Déu del Mont

➤ **Entitats implicades:** Plans comunitaris i Educand.

➤ **Nombre total d'usos:** entre els mesos de juliol i agost, segons les dades que ens ha fet arribar l'empresa que gestiona el

monitoratge dels patis²⁶, hi ha hagut un total de 1.111 usos al pati de Mare de Déu del Mont i 598 al pati del CEIP Dalmau Carles. Aquestes xifres mostren com el primer dels patis ha estat el més concorregut, però que en ambdós casos se n'ha fet un ús significatiu.

➤ **Dificultats:**

- A l'hora de concretar les funcions i les intervencions de cadascun dels implicats en el projecte.
- Per donar resposta a les diferents incidències que han tingut lloc. No tant per la complexitat que han comportat, sinó per la manca de claredat a l'hora d'interpretar de qui era la responsabilitat.
- També hi ha hagut confusió a l'hora d'avaluar les repercussions causades pròpiament per l'obertura de patis i aquelles que són fruit de les característiques de la infraestructura de les instal·lacions i la seva ubicació.
- El seguiment de la iniciativa també ha estat complex, doncs aquesta s'ha desenvolupat durant els mesos d'estiu, incloent-hi l'agost, moment en què el personal del servei està més reduït.

➤ **Conclusions:**

- S'han complert l'objectiu de donar sortida a una necessitat d'espais públics.
- Tot i ser patis pròxims tenen funcionament molt diferenciats, tant a nivell de dinamització, com d'assistència, com d'actuació i activitat.
- Com a reforç positiu, convé editar un fulletó amb la normativa de patis per tal que aquesta pugui arribar a tots els veïns.
- És important col·locar un cartell informatiu a l'entrada de l'escola on s'especifiquin els horaris i usos
- És necessari establir un sistema de coordinació entre els professionals que treballen en el projecte, amb unes funcions molt clares i determinades, que ens permeti organitzar el

funcionament de l'activitat, el traspàs d'incidències i la informació.

- És primordial agilitzar el traspàs i la reparació de les incidències materials que puguin succeir al pati de l'escola.
- Potenciar l'obertura del pati de Dalmau Carles en comptes del de Montfalgars.
- Convé que el projecte de patis sigui flexible, pel que fa a dinamització, assistència, actuació o activitat, doncs respon a una realitat altament canviant.

9.3.) TREBALL DE CARRER:

A continuació es presentaran unes graelles en què s'ha tractat de recollir totes les observacions relacionades amb el treball de carrer que han dut a terme les educadores socials de Plans Comunitaris durant el període que ha durat aquesta segona fase de l'estudi, és a dir, de juny a setembre. En elles hi apareixen aquells indrets del sector en què habitualment s'hi han observat joves de forma assídua i també s'hi detallen el tipus d'interacció que s'ha establert en alguns dels casos.

Cal dir que aquest treball de carrer està en la seva fase inicial i que ara per ara les intervencions que s'hi han fet han estat de caràcter puntual. El següent pas és necessàriament contrastar aquesta informació amb aquella de que disposen els educadors socials d'atenció primària. D'aquesta manera es vol tenir una visió més complexa de quina és la situació actual i poder-se comparar amb circumstàncies anteriors. Ja en l'actualitat, s'han dut a terme algunes trobades per tal de consensuar dinàmiques de treball i traspàs d'informació. A l'espera que aquest treball conjunt s'acabi de consolidar la informació de què es disposa està limitada a les possibilitats d'intervenció i observació que han tingut les educadores de Plans i que s'ha tractat de sintetitzar el més fidelment possible en les següents taules. Els punts detectats també s'han ubicat en el mapa que s'adjunta:

ZONES ON S'HAN LOCALITZAT GRUPS ESTABLES DE JOVES

GRUP (localització)	NÚMERO DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES	INTERVENCIONS DESENVOLUPADES
<p>Zona C/ Coruña</p>	<p>-15 joves aproximadament majoritàriament nois d'entre 16 i 22 anys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grup molt consolidat - Origen: autòcton i marroquí 	<ul style="list-style-type: none"> - Ocupació diürna molt diversa: alguns treballen, d'altres estudien i alguns no fan res. - Normalment es troben a partir de les 19h i fins tard a la nit - Es mouen amb motocicletes i cotxes (representa soroll) - Conductes de risc social (consum de cannabis i haixix, racisme, violència ...) - No hi ha hàbits de respecte vers la via pública ni els veïns - No reconeixen els serveis del territori com un espai accessible per a ells, tot i que reconeixen alguns dels serveis (centre cívic) - Fan la demanda d'algun tipus d'activitat i/o servei on poder participar com a joves 	<ul style="list-style-type: none"> - Contacte de coneixença amb el grup - Proposta de possibles derivacions: fem feina, curs ocupacional, centre cívic... - Proposta de possibles activitats a desenvolupar

GRUP	Nº DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES	INTERVENCIONS DESENVOLUPADES
Zona pista davant IES Sta. Eugènia	2 grups: GRUP 1 -20 joves aproximadament - majoritàriament nois majors de 17 anys -Origen: sud-americanà GRUP 2 -15 joves aproximadament - grup mixta - majors de 19 anys - origen: autòcton	<ul style="list-style-type: none"> - Ocupació diürna: la majoria son joves que treballen o estudien en algun mòdul de l'IES Sta. Eugènia. - Normalment es troben a la tarda per a jugar a futbol fins a les 21h aproximadament. - La majoria s'apropen a peu a la pista, tot i que sempre hi ha algun dels joves que porta cotxe - Les noies hi van com a espectadores dels partits, no participen del joc - No fan demanda ja que la seva motivació és jugar a futbol - No es reuneixen a la pista, sinó als bancs de davant del CAP - Ocupació diürna: desconeguda tot i que sembla que la majoria deuen treballar. - Normalment es reuneixen a partir de les 19h - Consum de cànnabis/haixix a la via pública 	<ul style="list-style-type: none"> - Contactes esporàdics amb els joves que fan d'observadors del joc - A nivell intern d'educadores de carrer ens plantegem la proposta d'organitzar un campionat organitzat amb d'altres joves del barri - Observació periòdica

GRUP	Nº DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES	INTERVENCIONS DESENVOLUPADES
Zona CEIP Montfalgars	-10 joves aproximadament majors de 17 anys - grup mixta molt consolidat - Origen: autòcton	<ul style="list-style-type: none"> - Ocupació diürn: alguns treballen i d'altres no fan res. - Normalment es troben a partir de les 18h a dins el pati de Montfalgars. Actualment ho fan al descampat de davant del CEIP Montfalgars -Es mouen amb motocicletes - Conductes de risc social (consum de cànnabis/haixix/alcohol, intent de robatori, ...) - No hi ha hàbits de respectes de l'espai ni de les persones - No reconeixen els serveis del territori com un espai enriquidor per a ells, tot i que coneixen alguns dels serveis. - Alguns han estat atesos per SSAP - No fan cap demanda ni expressen motivacions. - Es un grup molt consolidat en una dinàmica concreta que només vol mantenir-la 	<ul style="list-style-type: none"> - Contactes setmanals per treballar el seu comportament a l'espai de patis oberts - Expulsió dels patis durant l'activitat per part del monitor del pati - Contactes esporàdics a partir de la seva expulsió dels patis

GRUP	Nº DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES	INTERVENCIONS DESENVOLUPADES
Pati CEIP Mare de Déu Mont *	-8 joves d'entre 13 i 16 anys - grup mixta - origen mixta: autòctons del territori, veïns d'altres barris i sud-americans	- Ocupació diürna: estudi - Normalment es troben al pati del CEIP Mare de Déu del Mont perquè busquen un espai de trobada. -Tenen molta mobilitat: els podem trobar en altres zones del barri -Es mouen a peu o amb bicicleta -No reconeixen els serveis del territori com a un espai accessible per a ells, per desconeixement. -Fan demandes i tenen motivació per fer coses i participar d'activitats, però no saben com accedir-hi.	- Contactes esporàdics inicials en el pati de Mare de Déu del Mont - Contactes esporàdics en els altres espais on es troben (plaça del vaixell, gronxadors del güell...) - Treball sobre les seves motivacions i proposta d'alguna activitat per a desenvolupar.
Zona Bar Güell (2 grups:)	Grup 1: - joves majors de 15 anys - majoritàriament nois - origen sud americà Grup 2: - joves majors de 20 anys - tot nois origen: marroquí i sud americà	- No es reuneixen diàriament - Tenen mobilitat en el territori - Es mouen a peu o amb bicicleta - Es reuneixen diàriament i tenen l'espai referenciat (fins i tot els caps de setmana) - Hi ha hàbits de respecte vers l'espai i les persones - Consum de cànnabis/haixix	- Intent d'acostament - Observació periòdica

GRUP	Nº DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES	INTERVENCIONS DESENVOLUPADES
Zona placeta (St.Narcís)	- joves majors de 20 anys	- El grup és molt reduït 3-4 joves - Conductes de risc social (consum de cànnabis/haixix i alcohol)	- Observació periòdica - Tot i semblar un espai idoni per a la trobada de joves al carrer, no és així.
Centre Cívic St. Narcís	- 7 joves majors de 15 anys - tot nois - origen marroquí	- Ocupació diürna: treball - Es troben a la tarda a partir de les 19h - Motivació: la informàtica - Reconeixen el centre cívic com un espai d'accés a la informàtica, però desconeixen la resta de serveis del territori - Alguns han estat atesos des de SSAP - Els costa complir compromisos i implicar-se amb projectes massa organitzats.	- Implicació en la programació d'estiu - Treball informal de carrer
Zona D.I.E.	- Entre 5 i 7 joves amb edats entre els 18 i els 22 anys - nois d'origen gambià o senegalès	- Ocupació diürna: desconeguda tot i que sembla que treballen. - Respecte de l'espai i de les persones i veïns - Consum de cànnabis/haixix a la via pública	- Observació periòdica
Patis interiors de Can Gibert	- 12 joves majors de 12 anys, en un grup mixta amb menors de 12 anys - majoritàriament noies - origen: sud-africà	- Molts d'ells participen del centre obert de la parròquia - No han participat de les activitats d'estiu - Juguen als patis interiors a jocs diversos de pilota (implica soroll i cops als cotxes aparcats)	- Observació periòdica - Contactes esporàdics que ens poden permetre accedir al grup en possibles propostes d'activitats. S'intueix una predisposició positiva per fer coses.

ZONES DE PAS DE JOVES I POSSIBLES LLOCS ON INTERVENIR

GRUP (localització)	NÚMERO DE JOVES	CARACTERÍSTIQUES
Pati CEIP Mare de Déu del Mont *	<ul style="list-style-type: none"> - 20 joves aproximadament entre 12 i 18 anys - majoritàriament nois - origen divers: autòcton, sud-africà, marroquí, sud-americà 	<ul style="list-style-type: none"> - Motivació per l'esport (sobretot el futbol) - Els costa apropar-se als serveis del territori - Possible necessitat de beques per activitats extraescolars
Zona plaça de Vaixell	<ul style="list-style-type: none"> -Depenent del dia hi poden haver entre 15 i 20 joves - majors de 12 anys, barrejats amb nombrosos infants -grup mixta -origen divers: autòctons, sud-africans, marroquins, llatinoamericans i europeus 	<ul style="list-style-type: none"> - És una plaça molt concorreguda - Els joves es dediquen a activitats bàsicament esportives: futbol, ping-pong, bicicleta... - Hi ha alguns joves amb conductes de risc: consum d'alcohol, tabac en menors... - Poc respecte per l'espai i pels veïns

* El pati del CEIP Mare de Déu del Mont és un lloc de trobada de joves tant per aquells que ja son un grup estable, com per d'altres que hi venen esporàdicament o de forma continuada però sense estar en un grup consolidat.

9.4. AVALUACIÓ DE LA 2ª FASE (PROGRAMACIÓ D'ESTIU I TREBALL DE CARRER)

Les conclusions que a continuació s'oferiran, cal aclarir que són únicament fruit del treball realitzat per les dues educadores de carrer de Plans Comunitaris, i que en conseqüència s'han d'entendre com el resultat de les observacions que s'han pogut fer des de l'inici de les experiències pilot, al març d'aquest any, fins a l'avaluació de les activitats d'estiu, aquest mateix setembre.

A partir d'aquestes observacions, s'ha pogut elaborar una visió genèrica de quina és la situació dels diferents col·lectius de joves que es troben al territori, sense arribar a aprofundir-hi.

Malgrat les limitacions de les observacions fetes fins ara, sí que és cert que es pot dibuixar un cert mapa de quins són els indrets on s'acostumen a ubicar alguns joves i quines són algunes de les seves pràctiques. Aquesta és la informació que s'ha recollit a les graelles que resumeixen el treball de carrer, aquestes però només fan referència a uns pocs joves. Val a dir però que n'hi ha un gran nombre que no es troben tan fàcilment i que la seva activitat no passa per estar en els espais públics. Es tracta de tots aquells que pel fet de realitzar diferents activitats extraescolars normalitzades escapen al nostre coneixement. Aquesta afirmació no és gratuïta i es va poder constatar concretament en una de les experiències pilot, al fer la difusió del taller de percussió. Per tal d'aconseguir un major impacte i d'arribar millor als joves, es va anar a fer una demostració a l'IES i malgrat que alguns nois i noies es van interessar pel taller, també van fer explícita la seva incompatibilitat amb la resta d'activitats que duïen a terme (idiomes, esports, informàtica, etc..). D'altra banda s'ha de dir que les activitats extraescolars esportives engegades dins del mateix marc de l'institut estan tenint uns resultats excel·lents. Aquest fet ha animat a l'AMPA de l'IES a ampliar la seva proposta d'activitats, fora de l'horari escolar i dins d'aquestes instal·lacions.

Es podria dir que ens trobem amb dos perfils diferenciats de joves, aquells que ja tenen moltes activitats programades i d'altres que ocupen el seu temps lliure amb ociositat i sense cap mena d'ocupació estructurada. És el que amb

anterioritat s'ha denominat com efecte "Mateu"²⁷, segons el qual aquells que tenen més recursos formatius o estan més sensibilitzats són els que es preocupen més per ocupar el seu temps de lleure, a diferència d'aquells que no ho tenen tan present i que poder més ho necessiten. És en aquest espai entre aquests dos perfils en què les dues educadores de Plans Comunitaris volen incidir i centrar la seva intervenció. D'una banda fent arribar propostes d'educació en el lleure a aquells joves que no hi estan tan familiaritzats. De l'altra, facilitant que aquests trobin el seu lloc en el espai públic i hi puguin desenvolupar les seves inquietuds sense limitar-se a l'esfera de l'oferta privada. Fer arribar una oferta pública d'intervenció educativa per a tots aquests joves és un objectiu molt complex i ho és més encara si la pretensió ideal és que aquests dos perfils es trobin i arribin a interactuar entre ells. En molts casos aquesta fita no serà possible, però en cap cas aquest fet ha de suposar que algun d'aquests dos perfils quedi desatès. La intenció és que a tots ells i elles pugui arribar la repercussió de les nostres iniciatives.

Per tal d'aproximar-nos a aquests dos perfils de joves del territori, s'ha desenvolupat el treball de carrer i la programació d'estiu. Tant en una iniciativa com en l'altra l'objectiu principal ha estat arribar a conèixer el màxim de joves possibles, els seus punts de trobada, motivacions i els recursos que tracten de donar-hi resposta. Aquesta metodologia permet conèixer als joves i així mateix orientar-los i vehicular-los dins el seu propi territori. Així mateix aquest treball també ens ha permès veure que els recursos existents al sector no poden abastar el conjunt de demandes i/o motivacions d'aquest col·lectiu. Com a conseqüència d'aquest fet, la feina de les educadores de carrer representa mantenir aquesta metodologia de treball de carrer, és a dir de contacte en els seus espais informals i amb les entitats que tenen referenciades, per tal de captar totes les iniciatives dels diferents joves i generar un espai on poder donar sortida a aquelles propostes que la pròpia dinàmica del barri no pot atendre.

Aquest espai no té perquè ser un espai tancat, sinó que la pròpia experiència de la programació d'estiu ens ha demostrat que els joves necessiten referenciar punts de trobada i llocs on alliberar les seves demandes/ propostes. L'essència de l'espai no és ser un indret físic, sinó d'un lloc d'establiment de vincles, per tant pot desenvolupar-se en interiors com en exteriors.

²⁷ Veure pàgina 51

Més concretament, la programació d'estiu va ser un intent de respondre a les demandes dels joves que veien tallades, durant el període d'estiu, les seves activitats extraescolars d'hivern. El lligam de la programació d'estiu amb les propostes de més èxit de durant l'hivern, va aconseguir donar continuïtat a la feina que fins llavors s'estava fent. Simultàniament, també s'han engegat propostes innovadores que han donat resposta a mancances detectades. I finalment a permès donar sortida a les activitats d'estiu consolidades de cada any. Tot plegat ha propiciat que les educadores de carrer de Plans Comunitaris hagin conegut a una gran part dels adolescents i joves complementant i reforçant el treball de carrer que s'ha dut a terme de forma sincrònica.

Tot aquest coneixement ens permet orientar una línia de treball amb joves que abasti el conjunt de les seves necessitats. Per poder-ho viabilitzar es considera necessari d'una banda el treball amb xarxa, que ens permetria donar resposta a aquelles motivacions que es puguin atendre des dels diferents recursos del sector, i així mateix complementar aquests recursos amb dinàmiques o actuacions puntuals. I de l'altra una metodologia complementària amb treball de carrer i espai relacional per a joves, que permetrà donar resposta a totes aquelles iniciatives que no es poden cobrir amb els recursos o serveis existents al territori.

10). Conclusions:

- ❖ Una de les primeres consideracions que posa de relleu aquest estudi és la necessitat de considerar la joventut, no com un període de transició, sinó com una etapa ben definida i amb entitat pròpia i diferenciada²⁸ La magnitud temporal que ha assolit el pas de la infància a la maduresa i el gran nombre de canvis significatius que s'hi donen tenen un pes suficient perquè el cas dels joves s'abordi de forma singular.
- ❖ D'altra banda s'observa com els darrers canvis socioeconòmic fan d'aquest col·lectiu un dels més sensibles de patir processos de precarització.
- ❖ La combinació d'aquests dos factors explica l'interès que s'ha generat per part dels diferents agents socials del territori, Administració municipal, sistema educatiu, associacions i entitats, per visibilitzar els problemes que afecten als joves i per tractar de donar-hi resposta.
- ❖ En consonància amb aquesta inquietud s'entén que hagi aparegut un esperit de col·laboració i cooperació entre els diferents implicats del sector per tal d'establir una xarxa comunitària que serveixi per donar una projecció més gran a la intervenció educativa que s'està duent a terme.
- ❖ Entrant en matèria pròpiament, en l'apartat més descriptiu d'aquest treball s'ha vist com la proporció de població jove entre els 12 i els 21 anys d'aquests dos barris, és considerable. Més concretament això vol dir que s'està parlant – segons dades de l'UMAT - de gairebé 3.000 joves. Aquests suposen el 10,5 % de la població del conjunt del territori. Es podria dir que aproximadament, dels habitants de Santa Eugènia i Sant Narcís, 1 de cada 10 és un adolescent o jove en aquesta franja.
- ❖ D'altra banda s'ha de tenir en compte que aquests dos barris de Girona són els que compten amb un major nombre d'habitants i que arriben a representar el 30%²⁹ de la població de la ciutat, repartits entre 38,7 km². Aquesta dada fa encara més significatiu el volum de joves que es troba en el sector, doncs posa de relleu com Sta. Eugènia – St. Narcís, és una de les zones de la ciutat amb més concentració d'adolescents i joves.

28 Pla Nacional de Joventut. Joves 2010. Pàg. 15. Citat en la pàgina 4 d'aquest document.

²⁹ La dada exacta és 29,35% dels habitants de Girona, aquesta cifra s'arrodoneix fins al 30% perquè es té en compte la desviació que pot haver-hi en les dades de l'UMAT.

- ❖ Pel què fa a les característiques físiques dels barris es pot dir que en ambdós casos hi ha nuclis poblacionals diferenciats que en formen part i que les piràmides demogràfiques són força similars. Així doncs, a grans trets, pel què fa als seus habitants no és pot dir que aquests barris difereixin gaire en el seu perfil, malgrat que mantenen personalitats pròpies ben diferenciades. Únicament esmentar que en el cas del barri de Santa Eugènia les xifres sempre són una mica més accentuades, és a dir que hi ha un nombre d'habitants lleugerament superior, al igual que pel que fa al nombre de joves i en relació a la presència de persones d'origen immigrant.
- ❖ On les diferències es fan notables és sobretot pel què fa a la distribució dels equipaments. En aquest cas el balanç està clarament a favor de Santa Eugènia, on s'hi concentren la majoria dels recursos, i en detriment de Sant Narcís, que ha de fer ús dels equipaments veïns (CAP, IES, biblioteca, etc..). El que si hi ha en tots dos barris és un fort i dinàmic moviment veïnal i associatiu.
- ❖ Malgrat que els recursos siguin diferents, el perfil de la situació que aquests barris han d'afrontar en relació al tema joves és molt similar. En ambdós casos el tant per cent de població jove d'origen estranger que hi resideix supera la quarta part, i això vol dir que un de cada quatre joves del barri, entre 12 i 21 anys, és nascut fora del país. El mateix passa en relació a la diversitat, en què tots dos barris comparteixen el fet de comptar entre els seus joves amb més de 35 nacionalitats diferents. Com també s'ha pogut veure en les graelles³⁰ i diagrames³¹ anteriors, la relació de percentatges en funció de l'origen de naixement dels joves de cada barri es gairebé idèntic. Tot plegat ens indica que tant Santa Eugènia com Sant Narcís són dos barris receptors d'immigració, en semblant mesura, i que com a tals han d'enfrontar els mateixos reptes que aquest fenomen comporta.
- ❖ Aquest indicador s'ha considerat determinant com a argument per tal de plantejar una política de sector i un bon motiu per establir vincles de cooperació i coordinació entre els dos barris, propiciant així la creació d'una xarxa social activa i completa que doni resposta.

³⁰ Pàgina 38 d'aquest mateix estudi

³¹ Pàgines 39 i 40 ibídem

- ❖ Un altre factor que reforça aquest plantejament és la constatació que el col·lectiu d'adolescents i joves a qui ens dirigim no responen principalment a un lògica de territori, sinó que es mouen amb llibertat entre aquests dos barris. Així doncs es donen casos d'adolescents que viuen a Santa Eugènia o Can Gibert del Pla i utilitzen el Centre Cívic Sant Narcís, o viceversa, joves de Sant Narcís que juguen a escacs a Can Ninetes. Aquesta tendència a la interconnexió entre els dos barris pel que fa a les dinàmiques de joves es veu accentuada per la distribució escolar i sobretot pel fet que tots dos comparteixen un mateix institut.
- ❖ Recollint les aportacions del CEM pel que fa a les concentracions i/o desigualtats entre els centres educatius de Girona, es pot observar que les diferències entre els centres del sector que ens ocupa i els de la resta de la ciutat són més que notables. Especialment destaca la situació d'alguns casos, però pel què fa a la franja d'edat que ens ocupa, secundària, tot i que les diferències no són tan exagerades com en alguns cursos anteriors si que es mantenen.
- ❖ No es poden presentar conclusions més concretes en l'àmbit educatiu pel que fa a resultats acadèmics, atès que no s'han pogut aconseguir les dades pertinents. No es descarta completar aquesta informació en un futur.
- ❖ El que sí que s'ha pogut constatar és que l'àmbit laborals és un dels punts de contacte amb joves més potents, doncs la demanda de feina és una de les més recurrents entre aquest col·lectiu. El nombre d'immigrants matriculats en els cursos de batxillerat descendeix notablement , cosa que significa que molts d'ells o bé opten pels cicles formatius – que no sempre finalitzen amb èxit - o bé intenten iniciar la seva trajectòria en el món laboral. Si aquest nombre important de joves hi afegim aquells que han nascut al país i que no es tenen comptabilitzats però que també es troben en la mateixa situació, es pot veure com els recursos d'inserció laboral són una de les peces claus en el treball amb joves. Així doncs, es podria dir que totes les iniciatives dirigides a donar suport a les intervencions que s'estan donant en aquesta línia o que suposen ampliar els recursos ja existents en la matèria poden resultar productives. Més concretament en el territori que

ens ocupa s'ubiquen recursos com el D.I.E., l'escola taller o el Fent Feina.

- ❖ Sovint però la dinamització d'aquest col·lectiu no passa només per la recerca de formació o ocupació, sinó que també requereix d'una intervenció en els espais d'oci i lleure dels joves. Especialment si es vol que la repercussió dels nostres plantejaments arribin al conjunt de la població adolescent i jove, incloent-hi també a aquells que estiguin vivint situacions més normalitzades pel que fa als estudis o l'ocupació laboral, però que busquin altres espais de realització. Aquest és un punt més important del què pot semblar a primera vista, doncs l'educació en el lleure, com es recull de les idees del professor R.Merino, pot suposar una font d'experiències significatives que ajudin als adolescents i joves en la construcció del seu itinerari personal, social i professional
- ❖ El treball amb el lleure dels joves del territori pot resultar útil i interessant, tant per aquells que passen desapercibuts com per aquells que més necessiten ajuda per desenvolupar les seves capacitats personals. D'altra banda s'ha de vetllar perquè no s'imposi el que es coneix com l'efecte "Sant Mateu", segons el qual la participació, en aquest cas pel que fa al lleure, es desenvolupa entre aquells joves que estan més preparats i amb més recursos, a diferència del què succeeix amb aquells que no estan tan ben situats i que poden més o necessiten. En aspectes com aquest, la intervenció en el lleure pot ajudar a transformar la participació en les activitats lúdiques en un mecanisme d'integració social i de no segmentació.
- ❖ Com es pot apreciar en el recull d'entitats del sector dirigides principalment a joves no és pot dir que n'hi hagi una gran quantitat. Bàsicament les que més abunden són de caire esportiu, doncs són les que tenen més demanda. Crida l'atenció que no hi hagi associacions de joves que també facin una oferta per a joves. Des d'entitats com l'IES Sta. Eugènia, els Centres Cívics o els Plans Comunitaris, es vol afavorir que es consolidin aquesta mena de grups, però aquesta és una iniciativa que encara s'està treballant.
- ❖ Pel què fa a l'atenció i prevenció dels casos de risc, tot i que no consta que hi hagi nombrosos casos d'absentisme o altres problemes de tipus

social greu; si que hi ha incidents esporàdics i forces adolescents i joves que requereixen d'un seguiment.

- ❖ S'ha comprovat que en la feina de carrer de les educadores de plans comunitaris sovint es detecten aquests mateixos joves en risc social i que per aquest motiu convé coordinar-se i reforçar des d'aquest àmbit la feina dels educadors de primària, que tot i que també tenen coneixement del què succeeix al carrer veuen positivament una col·laboració en aquest sentit.
- ❖ Després d'aquests mesos de treball de carrer i d'intervenció en medi obert a través de la programació d'estiu, podem afirmar que aquesta metodologia de treball és important sempre que es dugui a terme amb contacte amb els recursos i professionals que es troben al barri. Per tal de poder vehicular aquelles demandes que siguin viables als recursos del sector, alhora que es complementa la feina d'aquests omplint aquells buits que sorgeixin.
- ❖ El treball de carrer implica referenciar uns espais relacionals que permetin als joves donar sortida a les seves propostes i generin el clima de confiança suficient com per treballar altres aspectes educatius.
- ❖ Les programacions o actuacions puntuals que es puguin generar haurien de respectar aquelles iniciatives que ja s'estiguin duent a terme podent fins i tot arribar a donar-los-hi continuïtat i/o complementant-les. D'altra banda també es podrien engegar per tal de donar resposta a aquelles propostes que no estiguin cobertes.
- ❖ Aquesta estudi ha servit per recollir informació tant quantitativa com qualitativa de la situació dels joves del sector, alhora que s'ha tingut l'oportunitat de contrastar-la i extreure'n unes conclusions que puguin orientar el treball posterior amb aquests mateixos joves.
- ❖ A partir d'aquí s'haurien d'establir unes línies de treball compartides al territori que ens permetessin guanyar eficàcia, agilitat i efectivitat en les intervencions educatives
- ❖ Aquest estudi no deixa de ser un punt d'inici que s'ha d'anar revisant, actualitzant i complementant amb els suggeriments pertinents.

11.) Bibliografia:

- ❖ Adroher, L. (1983): *Girona i els seus barris*. Girona, l'Ajuntament, Col·lecció Educació i Cultura.
- ❖ Armengol, C.; (2003): *Tangram. Set elements per fer esplai i escoltisme des de la interculturalitat*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Secretaria General de Joventut, i Fundació Jaume Bofill.
- ❖ Barbero, J. M.; Cortès, F; (2005): *Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social*. Madrid, Alianza Editorial.
- ❖ Canclini, N. G. (2004): *Diferentes, desiguales y desconectados*. Barcelona, Gedisa.
- ❖ Dubet, F (2000) : Ils achètent leur autonomie au collège ou au lycée. Paris, *Nouvel Observateur –H.S. n°41-*.
- ❖ Jolonch, A. (2002): *Educació i infància en risc* Barcelona, Temes Contemporanis, Pòrtic.
- ❖ Pla Nacional de Joventut. Joves 2010. Generalitat de Catalunya.
- ❖ Wenger, E. (2001): *Comunidades de práctica*. Barcelona, Paidós.

Webs d'interès:

- ❖ <http://www6.gencat.net/Joventut/catala/home.htm>
- ❖ <http://www.eldimoni.com/>

12.) Annexos:

Annex nº1: Algunes reflexions sobre el concepte de densitat o concentració de població a Santa Eugènia

La densitat o concentració de població a **Santa Eugènia** és més elevada que als barris de l'entorn. El nombre mitjà d'habitatges per hectàrea és de 138, encara que arriba fins als 400 si considerem el tractament d'aquesta variable per illes edificades.

És així com es cita aquest greu problema urbanístic del nostre barri en la recentment aprovada Llei de barris i viles. De fet, l'altíssima densitat urbanística, ha estat un dels arguments estrella per aconseguir una suma de diners molt elevada per a **Santa Eugènia-Can Gibert del Pla**. En la Llei de barris i viles, si bé s'identifica la densitat de població com un dels greus problemes del barri, les actuacions que es proposen en la Llei no afronten el problema de cap de les maneres.

Es parla de la necessitat d'esponjar el barri tirant a terra l'actual Biblioteca Salvador Allende i l'antic Mercat de **Santa Eugènia**. Quan molts i moltes veïns estem convençuts que convindrien més espais lliures, haver recuperat el solar de la Serra & Mota com a zona verda i -sobretot- recuperar l'espai de la frontissa de **Santa Eugènia** com a zona verda de connexió amb Salt i amb les hortes i lliure de trànsit...

Però des de la redacció de la Llei de barris i viles fins al dia d'avui, us heu adonat que la densitat a **Santa Eugènia** està augmentant vertiginosament? Quines xifres caldria escriure avui si afegim totes les casetes petites que s'estan substituint per blocs de pisos? Us les anoto a continuació per si no les teniu totes al cap. Jo he fet els meus càlculs: dels 10 veïns que ocupaven les cases passarem als gairebé 1.020 nous veïns al barri! I us proposo un exercici: feu vosaltres mateixos els càlculs!

Carrers -núm. habitants actuals-: Manel Viñas 5 -0 hab.-, Travessia Santa Eugènia 27-29 -0-, Santa Eugènia 244 -0-, Santa Eugènia 193 -0-, Santa Eugènia 216 (Adroher Germans) -0-, Santa Eugènia 149 -0-, Santa Eugènia 132 -0-, Santa Eugènia 130 -0-, Agudes (magatzem Adroher Germans) -0-,

Agudes 10 (bloc que va a terra) -5-, Bassegoda 5 -0-, Bassegoda 14 -0-, Bassegoda 20 -0-, Massana 2 -0-, Massana 35 -2-, Massana 37 -1-, Massana 39-41 -0-, Massana 42-44 -0-, Massana (Serra & Mota) -0-, Sant Sebastià 5 -2-, Baix (casetes Marfà) -0-, Casetes a les Hortes -0-, Güell 128 -0-, Passeig Olot 40 -0-, Passeig Olot 56 -0-.

A aquestes dades hi caldria afegir els dos blocs nous de darrere la Marfà, el bloc nou del costat de la benzinera, el nou bloc de pisos al costat de la Telefònica del passeig d'Olot, les noves edificacions de **la Rodona** (a on era la barberia i les casetes unifamiliars del darrera), el macroedifici que s'està construint entre el carrer Narcís Monturiol i la carretera **Santa Eugènia** (allà on havien els magatzems d'Olis Angelats)... També s'hi hauran d'afegir les casetes del passeig d'Olot, al costat de "la Caixa" i les que aniran caient a mesura que l'especulació i la no intervenció municipal ho permetin.

Zones verdes: molt més que una demanda social

*A **Santa Eugènia de Ter** la relació de metres quadrats de zones verdes per habitant és de 0.46, notablement baixa en relació al conjunt de la ciutat que és de 28.5 m² per habitant.*

Aquestes dades esfereïdores apareixen en el projecte que va presentar l'Ajuntament de Girona per obtenir una de les 40 subvencions de la *Llei de barris i viles*. Si bé des de l'Ajuntament s'insisteix a dir que a aquestes dades hi podríem afegir el futuríssim Parc de les Hortes i les mateixes Hortes de **Santa Eugènia**, probablement el promig pujaria només una mica i continuaria distant del promig de la ciutat que també es veuria incrementat.

Tal i com apareix en el projecte, només hi ha un espai que mereixi el qualificatiu de plaça-zona verda: la plaça **Santa Eugènia** o plaça del Barco. De verda cada dia en té menys. Fa més de dos anys, amb el regidor de barri -Joan Pluma- i un tècnic en parcs i jardins, dues persones de l'Associació de Veïns vam proposar algunes millores per a la plaça que deuen haver quedat adormides en algun calaix, i que ni tan sols es van recuperar per a ser incloses en el nou projecte urbanístic del barri. Una nova oportunitat perduda!

Curiosament en la *Llei de barris i viles* es parla que ni la plaça Garrotxa (874 m²) ni la plaça Turó (371 m²) reuneixen els requisits necessaris per ser considerades places per la seva escassa mida. I en canvi es proposa que

l'espai de l'actual Biblioteca Salvador Allende, de 287 m², esdevingui una plaça i paradigma únic i solitari de l'esponjament necessari per al nostre barri! Com podem pensar que aquest espai (per altra part reclamat per a ús dels joves del barri) podrà ser una nova plaça?

L'anomenada -de moment- frontissa de **Santa Eugènia**, hauria de ser un espai verd, d'esbarjo per a joves, amb frondositat arbrada, connexió amb les hortes i trànsit de veïnatge amb Salt. Veurem si entre tots i totes som capaços de recuperar aquest espai i no invadir-lo d'un vial de pas per als ciutadans del nou Domeny o de Sant Gregori, que haurien de buscar una sortida en la nova autopista ampliada. No volem ser una zona de pas per als que, fugint de la ciutat, s'han instal·lat en zones tranquil·les i que pretenen transitar-nos als que ja tenim prou trànsit i soroll tal i com diu la mateixa *Llei de barris i viles: Pel que fa a la contaminació acústica, els límits mitjans són, en general, superiors als recomanables (65 dB) a tota la xarxa viària del barri. Lògicament, els eixos bàsics d'aquesta xarxa (carrer **Santa Eugènia**, passeig d'Olot i carrer Agudes) són els que mostren valors més elevats.*

Una vegada més el diagnòstic del barri no té res a veure amb les actuacions proposades per la *Llei de barris i viles*. En comptes de fer un vial a la frontissa caldria fer zona verda i sense soroll. Quins interessos ocults han portat a l'Ajuntament a proposar actuacions tan contradictòries amb les necessitats reals del barri pel que fa a temes d'esponjament i de construcció d'espais verds?

Des de l'Associació de Veïns ens proposem fer un estudi comparatiu a nivell de ciutat i d'altres ciutats europees per justificar que la demanda social de zones verdes va molt més enllà d'una necessitat urbanística sinó d'un model de ciutat més just i igualitari. Els barris fronterers i interculturals com el nostre necessiten de més suport i esponjament, de més zones verdes i recursos, per poder fer front als reptes socials.

Al barri hi ha una alta mobilitat residencial. Entre els anys 1998 i 2003, el nombre total de baixes ha estat de 2.630. D'aquestes, un 86% (2.261) eren per canvi de residència. Aquesta pèrdua de població per canvi de residència posa en evidència la inquietud de bona part dels residents d'aquest barri en canviar de lloc de residència, símptoma clar de les diferències pejoratives respecte el conjunt de la ciutat.

La cita anterior, extreta de la *Llei de barris i viles* per a **Santa Eugènia**, acaba de donar un toc de pessimisme: qui sap si la fugida de certa classe social del nostre barri s'hagués pogut aturar fa temps amb uns altres projectes ciutadans més participatius i amb la contrapart de veïns i entitats, amb més injeccions sociourbanístiques que afavoreixin la percepció que viure a la perifèria és gairebé millor que viure al centre de la ciutat! Una altra Girona no només és possible, sinó que és urgent i necessària! I com a barri estem disposats a recuperar entre tots i totes una **Santa Eugènia** més sostenible, intercultural i participativa!

Núria Terés i Bonet és vicepresidenta de l'AV de Santa Eugènia de Ter

- > [«Descripció de la situació urbanística i socioeconòmica del Projecte d'intervenció integral Santa Eugènia-Can Gibert del Pla» \(2005\) \[pdf 35 MB\]](#)
- > [«Proposta d'actuació del Projecte d'intervenció integral Santa Eugènia-Can Gibert» \[pdf 8,4 MB\]](#)
- > [«Pla especial de les Hortes de Santa Eugènia de Ter» \(octubre 2005\) \[pdf 131 KB\]](#)
- > [«Esborrany de document de treball per a la definició del diagnòstic social dels barris de Santa Eugènia de Ter i Sant Narcís», elaborat pels serveis tècnics dels Serveis Socials de l'Ajuntament de Girona, en el marc del *Pla Educació i Convivència* del sector \(maig 2004\) \[pdf 1,9 MB\]](#)

Annex nº2: La població estrangera s'ha multiplicat per cinc en sis anys

DIARI AVUI 29-06-2006

▣ El 13% dels ciutadans de Catalunya són d'origen immigrant ▣ La nova immigració és principalment masculina, jove i de procedència llatinoamericana ▣ Es calcula que hi ha uns 280.000 'sense papers'

▣
Sònia Pau

La població estrangera a Catalunya s'ha multiplicat per cinc en els últims sis anys. Els 181.590 estrangers que constaven al padró l'1 de gener del 2000 s'havien convertit en 939.321 el gener passat. Això vol dir que fa sis anys el 2,9% de les persones que vivien a Catalunya eren d'origen estranger, mentre que el percentatge actual és del 13,1%.

"És un real boom migratori, un fenomen excepcional, i els llibres d'història en parlaran", va plantejar ahir Andreu Domingo, subdirector del Centre d'Estudis Demogràfics (CED), que ha col·laborat en l'estudi *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2005*, de la Fundació Jaume Bofill. Aquest boom migratori dels últims cinc anys s'entén en un context en què destaca la bona conjuntura econòmica que ha viscut el país, però també tot un seguit de mesures legislatives -processos de regularització el 2000, el 2001 i el 2005- que han fet més visibles els col·lectius d'immigrants.

A més del creixement quantitatiu, Domingo va subratllar que els trets més destacats dels immigrants instal·lats a Catalunya són la seva procedència de Llatinoamèrica, el rejueniment i la masculinització. Pel que fa als orígens, s'ha accentuat la preeminència dels llatinoamericans, sobretot de l'Equador i Colòmbia, tot i que últimament han augmentat molt els immigrants de l'Europa de l'Est. **Són joves perquè vénen en edat de treballar o per reagrupament familiar (30,5 d'edat mitjana, enfront dels 41,5 anys dels catalans). La masculinització (el 55,2% són homes) es fa evident sobretot en col·lectius com els marroquins i pakistanesos. Les dones són majoria, en canvi, entre els immigrants procedents de les Filipines i Colòmbia.**

No només a Barcelona

La distribució per tot el territori català és un dels trets que diferencien la immigració d'ara de les grans onades migratòries dels anys 60 i 70 del segle passat, que es van quedar fonamentalment a Barcelona i voltants. Si un 13,1% de la població de Catalunya és d'origen estranger, en vint comarques se supera

aquest 13%. L'Alt Empordà (21,9%) i la Segarra (20,3%) són les que tenen una proporció més alta d'immigrants, mentre que el Ripollès (6,3%) i el Berguedà (7,6%) són les que en tenen un índex més baix. Domingo va assenyalar que no hi ha a hores d'ara cap comarca amb un percentatge inferior a la mitjana europea, que és del 5,9%.

Els immigrants d'origen asiàtic i llatinoamericà són els que es concentren més a l'àrea metropolitana, mentre que els africans són els més difosos pel territori. L'explicació, segons Domingo, és que els col·lectius que van arribar amb més antelació, com és el cas del marroquí, s'han mogut més pel país. També hi té a veure la qüestió laboral: xinesos i filipins estan molt lligats al comerç i al sector serveis i per això es busquen la vida a Barcelona.

Menys 'sense papers'

L'avanç de l'anuari de la Fundació Bofill que es va fer públic ahir indica una disminució de la població en situació irregular: l'any passat es calculava que hi havia uns 300.000 *sense papers*, i a principis d'aquest, 280.000. Això vol dir que la taxa d'irregularitat, segons les dades del padró, s'ha reduït del 43% del total de població immigrada al 35%.

Andreu Domingo va advertir que aquestes estimacions es fan amb el padró i que la realitat és que segurament hi ha menys irregulars. El motiu de la reducció d'estrangers indocumentats seria el procés de regularització que el govern espanyol va fer a principis de l'any passat per intentar treure a la llum l'economia submergida.

Annex nº3: El Patronat de la Santa Creu farà 109 pisos protegits de lloguer a Can Gibert del Pla

EL PUNT > Al Mas Masó es preveu construir-n'hi 120 més. El Patronat de la Santa Creu de la Selva construirà 109 pisos de protecció oficial al barri de **Can Gibert del Pla**, en una operació que és de les de més envergadura de les que s'han engegat a la ciutat. Aquesta promoció significa la darrera fase d'un projecte que haurà suposat la creació de 203 pisos de lloguer. Al costat, els promotors del Mas Masó hauran de construir uns 120 habitatges més de protecció, la meitat de lloguer i la meitat de compra.

El patronat ja ha obtingut la llicència de l'Ajuntament de Girona per a la construcció dels 109 habitatges protegits, que es faran al carrer Montnegre i el Finestrelles, al barri de **Can Gibert del Pla**. Es tracta de la construcció d'un edifici de dues plantes subterrànies per a aparcaments, planta baixa i quatre plantes de pisos. Lluís Valls, responsable del Patronat, admet que una promoció d'aquesta envergadura no és habitual, però explica que tanca un cicle engegat al barri, ja que representa la darrera fase d'una promoció al final de la qual s'hauran construït 203 pisos protegits de lloguer per un període de deu anys. Es tracta de pisos d'entre 50 i 70 m, d'una o dues habitacions. Les previsions són començar les obres al gener i acabar-les en dos anys, seguint un projecte de l'arquitecte Arcadi Pla.

Valls explica que actualment es fan pocs pisos protegits de compra a causa de l'elevat preu del sòl, i que la tendència és la construcció d'habitatge protegit de lloguer, a menys que les administracions optin per la cessió de sòl públic amb aquesta finalitat. El Patronat de la Santa Creu de la Selva també té previst començar, l'any vinent, una promoció de 45 habitatges a Figueres.

La construcció d'habitatge protegit al sud de la ciutat no s'atura amb els 109 pisos previstos a **Can Gibert del Pla**. Durant l'any vinent es compta que es comenci la urbanització del sector del Mas Masó, situat just al costat de Can Gibert i que fa de frontera amb Salt. En aquest nou barri, Girona preveu la construcció de prop de 600 habitatges, dels quals uns 120 seran de protecció oficial, entre els de promoció pública i els de promoció privada. La intenció del consistori és que la meitat pugui ser de compra i la resta, de lloguer. Salt, per la seva banda, preveu l'edificació de 731 pisos a la seva part del Mas Masó, dels quals un centenar també seran protegits. [\[El Punt\]](#)

Annex nº4: Estudi del CEM

(S'entregarà fotocopiats)

Annex n°5: La inserción social de los jóvenes y el esplai

Rafael Merino

Normalmente, cuando se habla de inserción social de los jóvenes se parte de la problematización de este proceso. Es decir, se entiende que existe un "problema" joven o de los jóvenes, que "no están en la sociedad" y que tienen que seguir una especie de carrera de obstáculos para llegar a ella, y más en un contexto de progresiva dificultad (en el mercado de trabajo, de vivienda, etc.). Lejos de problematizar este asunto habría que enfocarlo desde la normalidad de los procesos de "transición" de la infancia a la vida adulta. Entendemos por transición la articulación compleja de los procesos de formación, inserción profesional y emancipación familiar que realizan los individuos desde la condición o estatus de "infancia" para llegar a la condición o estatus de "adulto"(1). Cabe entender esta articulación como un proceso biográfico, es decir, una trayectoria en la cual el sujeto (el joven) tiene una determinada participación, toma determinadas opciones y rechaza otras, se construye un camino... Ahora bien, este proceso biográfico tiene unos condicionantes sociales muy importantes, como los dispositivos institucionales en los que circula el joven (familia, escuela, esplai...) y el contexto socio-histórico (expansión-recesión económica, políticas públicas de bienestar, etc.).

También es verdad que hablar de jóvenes y de inserción social tiene un significado muy diferente en función del contexto sociocultural en el que nos situemos. En sociedades pre-industriales, sobretudo en las llamadas de cazadores-recolectores, es bien sabido por la antropología que estos procesos de inserción son sumamente cortos, los rituales de paso entre la infancia y la vida adulta son muy claros y la atribución de roles es específica. Uno de los problemas de nuestras sociedades occidentales de capitalismo "informacional"(2) es precisamente esta falta de asignación clara de roles y la prolongación de ese "tiempo de espera"(3) en que muchas veces se convierte el proceso de transición.

La inserción social de los jóvenes

Ha habido cambios importantes en los escenarios en los que se da el proceso de transición en los últimos decenios, básicamente en tres: la familia, la escuela y el trabajo. La familia ha seguido un proceso de reconfiguración de su papel, de constituir un núcleo básico para la orientación de los hijos a padecer una pérdida importante como espacio privilegiado en su itinerario, en el que aparecen otros escenarios (escuela, grupo de iguales, mass-media...) con una influencia clara. Además, los cambios en las pautas demográficas también implican cambios en los modelos culturales de transmisión (generaciones de hijos/as únicos/as, convivencia en familias rotas y reconstituidas, etc.) con consecuencias aún poco estudiadas y evidenciadas. Otro cambio importante (en este caso, consecuencia) es el producido por la comentada prolongación del proceso de inserción, con la convivencia cada vez mayor de hijos en el hogar paterno con edades superiores a los 25 años, con los efectos pertinentes en la relación paterno-filial, el cambio de roles, el aumento de la autonomía relativa de los jóvenes, etc.

La escuela también ha sufrido cambios muy importantes. Quizá el más relevante para lo que aquí concierne es su extensión cada vez en porcentajes mayores de las generaciones de adolescentes y jóvenes en la educación secundaria y en un porcentaje elevado en la universidad. De tal forma que hablar de joven hoy es prácticamente sinónimo de estudiante, es decir, que el escenario de relación por excelencia con otros jóvenes es el instituto, que aparece (a pesar de que algunos profesores se resistan) como uno de los lugares privilegiados (también está la calle), un espacio físico de "socialización" y no sólo el lugar donde se va a estudiar. Además, el éxito o fracaso en la construcción de los itinerarios escolares (con la obtención de títulos o no y de ciertas actitudes y aptitudes) vendrán a condicionar sobremanera el futuro éxito o fracaso en la inserción profesional.

El cambio del trabajo

Quizá los cambios más conocidos o de más repercusión pública (y que más incide en la autoimagen de los mismos jóvenes) sean los acaecidos en el mercado de trabajo. Es bien sabido el proceso de dualización y de segmentación del mercado de trabajo que afecta sobremanera la inserción profesional de los jóvenes, una parte de los cuales se ven abocados al segmento secundario de trabajos precarios, mal pagados, poco cualificados,

etc. La precariedad y la rotación se han convertido en hechos absolutamente cotidianos para la mayoría de jóvenes, incluso los que tienen mayor nivel de estudios. Se ha pasado en veinte años de un modelo de inserción rápida en el mercado de trabajo para la mayoría de jóvenes (que empezaban a trabajar incluso muy jóvenes, sin la escolarización primaria acabada) a un modelo de inserción retardada, con un mercado de trabajo recesivo, con el efecto "párking" de la escolarización obligatoria y post-obligatoria, que postergan decisiones como la independencia familiar, el establecimiento de la pareja y de la paternidad, indicadores claros de la asunción de roles adultos.

También habría que añadir que el trabajo también está cambiando, que el anteriormente citado "capitalismo informacional" está configurando un nuevo paradigma económico en el cual el papel de las llamadas nuevas tecnologías (tecnologías de la información) es determinante. Esto conlleva un cambio en el tipo de tareas y en las actitudes y aptitudes que se están demandando, y también conlleva un agravamiento del proceso de dualización, en el sentido de acentuar la división de los que acceden (al mundo de la informática, de las redes, etc.) y de los que se quedan fuera (no porque quieran, sino porque no pueden).

El contexto socio-histórico, como ya se apuntaba antes, también tiene una incidencia fundamental para entender los procesos de transición de los jóvenes. De la expansión económica de los 60 a la crisis estructural del empleo de los 80 y en la que realidades como el paro y la segmentación del mercado de trabajo parecen asumirse y legitimarse. De la construcción de un Estado de bienestar en la posguerra europea, en la cual el Estado se erigió en un mecanismo de redistribución de la renta con el crecimiento de los servicios públicos universales como la sanidad y la educación, a las políticas neoliberales desreguladoras, pérdida de legitimación de la actuación del estado y la implantación de una cierta ideología de "darwinismo social". En este sentido, la presencia y potencia de mecanismos institucionales de ayuda a la transición de los jóvenes (escolarización, programas de transición, programas de ayuda a colectivos de especial dificultad...) está condicionada por las posibilidades económicas y también por la oportunidad legitimadora de estas acciones.

La diversidad, elemento clave

Todo ello nos configura el modelo actual de retraso, o mejor dicho de moratoria, en la emancipación familiar y en el éxito profesional, aunque de una forma desigual en función del colectivo de jóvenes. Es decir, no hay una homogeneidad para todos los jóvenes en su proceso de transición. Precisamente, la diversidad es una de las características de este proceso, diversidad que se construye entorno a cinco elementos, que llamaremos los componentes formativos de la transición, es decir, aquellos componentes que marcarán y diseñarán los diferentes itinerarios que siguen los jóvenes en su transición:

- Educación formal: el paso por el sistema educativo, ya se ha dicho, es cada vez más fundamental para asegurar una inserción laboral mejor y con más "calidad". El prolongamiento de la escolarización obligatoria y la opción de un porcentaje elevado de jóvenes de seguir unos años más es un hecho que parece irreversible.
- Educación no formal: la proliferación de actividades formativas fuera de la escuela también parece un componente importante en la construcción de los itinerarios personales. Estos "pluses" formativos tienen una función importante en la complementación de la enseñanza escolar a todos los niveles, pero no parece que sea una alternativa.
- Experiencias laborales: las primeras experiencias laborales son muy importantes para la construcción de una "carrera" profesional, aun de trabajos muy precarios, por lo que supone de experiencia real en un entorno de trabajo, de bagaje personal, de actitudes, de ampliación de redes de contacto, etc. Además, las figuras de joven-estudiante y de joven-trabajador tienden a diluirse en una combinación de estudios y pequeños trabajos cada vez más extendido.
- Experiencias vitales significativas: además del estudio y del trabajo, el desarrollo de capacidades y habilidades (sociales y profesionales) puede hacerse en otros contextos de dinámica sociocultural, como el asociacionismo (formal o informal). De ello hablaremos en el próximo apartado.
- "Consumo cultural": otro aspecto poco estudiado pero con cierta relevancia es el tipo de consumo cultural que realizan los jóvenes como parte de cada itinerario. Viajes, lecturas, aficiones... también son elementos que aportan conocimientos, habilidades sociales, etc. que pueden ser importantes en la transición.

Tres modelos de transición

Estos elementos, dentro del fenómeno de moratoria en la emancipación, pueden combinarse de distinta forma. De hecho, podemos decir que actualmente dentro de la diversidad se dan tres modelos(4) de transición, el primero del cual es el dominante y los dos posteriores son modelos emergentes:

- Modelo de aproximación sucesiva: es un modelo en el cual predominen las expectativas altas, pero combinadas con dificultades de tomar decisiones, que se toman por tanteo y por ensayo-error. Acostumbran a ser itinerarios en el que hay un ajuste sucesivo de las expectativas previas en función de los logros parciales.
- Trayectorias en precariedad: son itinerarios marcados por la rotación laboral y la subocupación. Las expectativas pueden ser elevadas o bajas, así como los itinerarios de formación también pueden ser cortos o largos.
- Trayectorias desestructuradas: itinerarios escolares cortos y normalmente rotos, que genera una cultura anti o contraescolar pero sin alternativas, ya que la inserción laboral está bloqueada. Son trayectorias que carecen de una estructuración espacio-tiempo sólida y que están en el ámbito de la exclusión social.

Parece claro que estos tres modelos (con la diversidad interna que también les caracteriza) representan caminos diferenciados, con procesos biográficos diversos, con vivencias diferentes y con necesidades de dispositivos institucionales diferentes. También el papel del asociacionismo juvenil y del esplai tendrán connotaciones diferentes si estamos en un modelo o en otro.

Por último, la finalidad de la transición es, a través del proceso de socialización en el que todavía están enmarcados los jóvenes, adquirir una determinada identidad personal y social. Ahora bien, los cambios en el proceso de transición también están introduciendo algunas dificultades para esta construcción social de la identidad de adolescentes y jóvenes. Apuntamos algunos:

- Se ha pasado de lógicas lineales (infancia, inserción temprana, mili (chicos), boda (chicas), trabajo duradero) a lógicas e itinerarios complejos, con lo que aumenta la dificultad de elaborar estos itinerarios de forma coherente.
- Esta dificultad o esta presencia de incoherencias retrasa o impide la adquisición de responsabilidades sociales.

- También se da una progresiva diversificación de identidades, en función de determinados parámetros de partida (sexo, territorio, clase social...) y también en función del "mercado" de las identidades en el cual las industrias culturales y de "lo" joven tienen un papel importante. Es en esta diversificación y ausencia de coherencia lo que, según algunos autores, lleva a algunos jóvenes a la búsqueda de identidades "totales" (origen de las llamadas tribus urbanas, aunque el fenómeno es mucho más complejo).

- La falta de adquisición de responsabilidades sociales con consecuencias reales ha provocado una cierta "infantilización" de la adolescencia, en la cual el tiempo libre y la diversión pasan a tener un valor prioritario en detrimento de la familia y de la escuela, y la cultura del hedonismo gana puntos respecto a la cultura del esfuerzo(5). Dicho de otra forma, se entra en una lógica de lo inmediato, con obstáculos en la construcción del futuro debido a la incerteza y a las dificultades de manipulación de las oportunidades.

La construcción social de la identidad también necesita determinados espacios propios o que se sientan como propios. La falta de estos espacios hace que sean locales o lugares públicos (plazas, bares...) los que cumplan esta función, así como el instituto, que se transforma en el lugar de desarrollo de la adolescencia (no sólo de los adolescentes estudiantes), agravado con la implantación de la reforma de la ESO.

El "esplai" como "experiencia vital significativa"

Ya se apuntaba antes que experiencias asociativas pueden ser clasificadas como experiencias vitales significativas, y constituir un elemento importante (a veces clave) en la construcción del itinerario personal del joven y en su inserción social y profesional. Experiencias como organizar un viaje de final de curso, una fiesta de barrio, o excursiones con los "colegas" desarrollan unas capacidades (por ejemplo, organizativas) que acumuladas a otras capacidades obtenidas en escenarios más formales (escuela, por ejemplo) pueden hacer un "currículum" vital y social muy competente. Si además, a estas actividades se les dota de un marco estable, normativo y cooperativo (como es el caso de un grupo de "esplai"), aumenta la escala de "significatividad" de estas experiencias vitales, así como el contenido y el alcance de sus efectos.

Cabe decir aquí que estas y otras afirmaciones se hacen más a nivel de hipótesis y de observaciones cotidianas, ya que no se ha reflexionado sobre la

relación entre haber pertenecido a algún tipo de asociación con el grado de éxito en la posterior inserción social y profesional, y sobre la magnitud de esta relación. Aun así, creo que son cuestiones "significativas" que nos permiten debatir sobre el alcance, el efecto de la educación el tiempo libre que hacen nuestras entidades. A veces, en charlas, cursos de formación, etc., algunos participantes se quejan o se exclaman de que la intervención que se hace desde el tiempo libre en grupos "escoltes", grupos de jóvenes, de "esplai", etc. es pequeña, que no se ven resultados, que hay otros espacios socializados mucho más potentes (el grupo de iguales, la televisión...). Esto aderezado con otras quejas más o menos endémicas sobre la falta de recursos, de reconocimiento social, etc. hace que se cubra de un aire de pesimismo tanto el discurso como la práctica educativa en el tiempo libre. Antes al contrario, hay que situar la potencialidad tanto del discurso como la práctica de la educación en el tiempo libre, que los efectos se notan y que hay indicadores que nos lo muestran, aunque "sólo" pasemos unas horas con los chavales o un período corto de vacaciones. Y justamente creo que en la inserción social y profesional es donde se puede situar uno de los indicadores de que realmente merece la pena la experiencia de un grupo de jóvenes o de ser monitor de un grupo de niños y niñas, y más en el contexto que acabo de describir en el primer apartado.

Tres niveles de desarrollo

El paso por un centro de "esplai" supone, como decía, una "experiencia vital significativa", que tiene efectos a largo plazo (a veces a medio) y con tres niveles de desarrollo en función de si se ha pasado por la etapa infantil, la del grupo de jóvenes y como monitores(6):

- Niños: parece claro que el paso por un "esplai" durante un espacio de tiempo determinado ofrece muchas posibilidades de desarrollo a los niños, sobretudo en contextos sociales donde este desarrollo tenga algunas limitaciones. Y ello es reconocido por numerosos agentes sociales, como muchos maestros de primaria (que notan y reconocen que el "esplai" ayuda a la socialización de los niños) o como profesionales de servicios sociales que utilizan las entidades de tiempo libre para la integración de chavales con determinadas problemáticas, reconociendo de hecho (y en el discurso muchas veces también) la función integradora que tiene el "esplai" y que otras instituciones no tienen o no la

pueden desarrollar. Es evidente que un niño mejor socializado tendrá mejores oportunidades para la integración social, para poder circular por su entorno social. Pero vayamos por los jóvenes, que es el motivo de este artículo.

- Jóvenes: los grupos de jóvenes de numerosos centros de "esplai" son el ejemplo claro de espacio de socialización y de construcción de identidad de estos jóvenes. Siempre será más fácil si estos jóvenes ya han vivido experiencias previas, ya han pasado por el "esplai" infantil, las colonias, etc. (de hecho, las trayectorias de la mayoría de ellos así lo indica). Esto quiere decir que es más difícil comenzar de cero con jóvenes que no han tenido ninguna experiencia asociativa anterior, aunque no imposible. También quiere decir que las posibilidades de detección y prevención de las llamadas "conductas de riesgo" son mayores si ya tienen esta experiencia previa.

Las características de estos grupos de jóvenes son diversas, con cierta diversidad de planteamientos (respecto a las edades que abarca, el papel del monitor, la metodología de trabajo...), pero las condiciones que permiten una mejora en su proceso de transición tal y como lo hemos definido sí que son más o menos homogéneas:

- El paso por el grupo de jóvenes les está dotando de recursos personales para la gestión de su propio proceso de transición. Al tomar parte activamente, al tomar decisiones que le pertocan tanto a nivel individual como colectivo, hace que el elemento de proceso biográfico cobre tanta más fuerza como grado de implicación y de participación tenga en el grupo.

- En este sentido, la vivencia en grupo puede satisfacer las necesidades gregarias de los jóvenes y ayudar (desde la perspectiva educativa) a la adquisición de coherencia en el proceso de construcción de identidad del adolescente .

- El grupo de jóvenes también representa un espacio de adquisición de "responsabilidad social" en tanto en cuanto se pueda hacer responsable de determinadas actividades con consecuencias reales (por ejemplo, gestionar una radio, acometer un proyecto de solidaridad o organizar un concierto). Y este proceso gradual de ir adquiriendo mayor responsabilidad (proceso en el cual ser monitor es fundamental, como veremos en seguida) será fundamental en su proceso de socialización, y más en un contexto donde apuntaba anteriormente de progresiva "infantilización" de la adolescencia.

- También hay que añadir que estos grupos se constituyen como espacios de libertad, entendido como espacios de construcción y desarrollo de proyectos propios, fuera de los contextos donde la autoridad del adulto es una de las características principales (familia, escuela).

- En este sentido, la socialización de los jóvenes cabría entenderla como una consecución de mayores grados de libertad, en el sentido de aumentar la capacidad de superar determinados retos con resultados reales.

c) monitores: todo lo explicado para los grupos de jóvenes es aplicable a los jóvenes que son monitores en una entidad de tiempo libre. Los equipos de monitores son también espacios de construcción de identidad, de adquisición de grados de libertad... pero con mucha más potencia, ya que las implicaciones y las responsabilidades son superiores: la tarea educativa de niños y adolescentes. También el equipo satisface las necesidades gregarias de los jóvenes, aunque un equipo es mucho más que un grupo, y también depende del contexto histórico (necesidades relacionadas con la voluntad de cambio político y social de la transición o necesidades relacionadas con aspectos más expresivos aunque también instrumentales).

Ahora bien, se da una paradoja en el caso de los monitores (la mayoría menores de 25 años), que están en pleno proceso de transición y con itinerarios variados (de estudios, de experiencias laborales, etc.) pero que respecto a la actividad que están desarrollando en el "esplai" hacen funciones de adulto, con responsabilidad (incluso penal), tienen que responder delante de la comunidad, están en definitiva educando y por lo tanto actuando "como si" fueran adultos. Este "como si" es uno de los mecanismos más potentes o que da más garantías para la superación del proceso de transición de forma exitosa. No hay que olvidar que esta doble condición no deja de tener sus contradicciones o sus desajustes. Por ejemplo, cuando muchos jóvenes hacen de su tiempo libre su bandera (incluso hasta aburrirse) no he visto personas más ocupadas que los monitores de "esplai", o los problemas de tipo afectivo y de relaciones entre monitores que a veces ejerce cierta influencia o casi interferencias en la tarea educativa. Pero son contradicciones que no cuestionan en absoluto todas las funciones socializadoras y formadoras del "esplai".

Así pues, la mayor acumulación de "experiencia vital significativa" se encuentra en aquellos itinerarios en los que la presencia en actividades y entidades de

tiempo libre es mayor, que puede ser toda la infancia y adolescencia o parte de ella, y con efectos aun mayores para aquellos que pasan a ser monitores durante un período determinado, y más en aquellos que acumulan experiencia y ejercicio de cargos de responsabilidad y compromiso.

La inserción social y profesional de los jóvenes y el "esplai"

La inserción social y profesional de los jóvenes en nuestra sociedad se ha hecho más compleja y está sujeta al proceso de dualización y segmentación que se ha descrito en el primer apartado. En este sentido, el esplai puede aportar elementos muy importantes para la gestión de este proceso de transición y de su éxito futuro. En el apartado anterior se han comentado las características de los grupos de jóvenes y equipos de monitores que permiten esta gestión. Finalizaré este escrito con otros elementos concretos que pueden facilitar directa o indirectamente la emancipación plena social y familiar desde el campo de la educación en el tiempo libre.

En el terreno de los valores, el individualismo y la competitividad, que parecen hegemónicos, hace que las actividades que suponen "perder tiempo" y que alejan del estudio y de la preparación para el éxito profesional sean mal vistas e incluso como sospechosas. A pesar de los avances del tejido asociativo y de algunas modas mediáticas (respecto a la solidaridad, el voluntariado, etc.) podemos afirmar que estos valores aún tienen una influencia muy considerable. Para contrarrestar esta tendencia podemos utilizar argumentos de tipo ideológico, es decir, proponer un marco de cooperación y sociabilidad para los jóvenes (sin que ello derive en la creación de un mundo irreal y separado de su entorno cotidiano), y también podemos argumentar que las experiencias asociativas pueden ser muy importantes también para la "preparación" de los jóvenes y de su futuro. Esto no quiere decir que la única motivación para hacer "esplai" sea la de aumentar su curriculum vitae(7), sino que haciendo "esplai" también mejoras tu "curriculum" vital y tus posibilidades de inserción.

En un ejemplo paralelo, decía un profesor universitario de Organización Industrial que sus alumnos aprendían mucho más organizando una huelga que yendo a sus clases, en lo que tienen de complejo las relaciones humanas, la toma de decisiones, los conflictos, las alternativas, etc. Ahora que se veía obligado a no recomendarlo en clase por su posición. Algo así pasa en los grupos de jóvenes: los que montan una ruta o un viaje serán después los que

menos tendrán que acceder a viajes organizados porque no tengan iniciativa propia, los recursos educativos que adquirirán los monitores los podrán aplicar después con sus hijos, etc. Se trata de muchos aprendizajes basados en la praxi y que repercuten en otros ámbitos, tanto de forma sincrónica como diacrónica.

La inserción laboral

De cara a la inserción laboral, podemos decir que el paso por el "esplai" puede influir en el itinerario laboral de los jóvenes de dos formas, directa o indirecta:

a) directa: la capacitación que supone la experiencia en el mundo de la educación el tiempo libre así como la formación específica que existe, abre las puertas en el mismo sector educativo que está sufriendo desde hace unos años un aumento de la demanda de ocupaciones remuneradas en un contexto de progresiva terciarización de la economía, basada en los servicios y en los llamados servicios de proximidad(8). Esplais diarios, casales, ludotecas, servicios de formación, programas para colectivos específicos, etc. son una oportunidad clara de dar el salto de la dedicación voluntaria a la semiprofesionalización(9) en la mayoría de casos.

También en esta línea, la experiencia adquirida en el ámbito del "esplai" es de mucha valía para aquellos/as que se quieran dedicar a profesiones relacionadas con el ámbito de la educación. Por ejemplo, numerosos/as alumnos/as de ciencias de la educación tienen alguna experiencia de este tipo (sobretudo en titulaciones como educación social o educación especial).

b) indirecta: la cualificación de los jóvenes que pasan por el "esplai" no sólo les permitiría encontrar trabajos relacionados con el mundo de la educación, sino que también les abriría otras puertas en el sentido de los aprendizajes adquiridos en este ámbito están dentro de lo que se ha llamado las "cualificaciones clave"(10): tener iniciativa, saber trabajar en grupo, capacidad de resolución de problemas, capacidades comunicativas... son actitudes y aptitudes cada vez más demandadas no sólo en ocupaciones cualificadas sino cada vez en más empleos. Este fenómeno se ve agravado por la extensión de tecnologías de la información que desplazan poco a poco las cualificaciones más de tipo manual por cualificaciones que requieren un mayor uso de capacidades simbólicas y comunicativas. En este sentido, preparar reuniones, elaborar órdenes del día, tener que hablar en público, tener que "negociar",

etc., son habilidades desarrolladas cotidianamente en las asociaciones de jóvenes y en los esplais que mejoran estas cualificaciones "clave".

Como ejemplo (ya cité anteriormente que no existen estudios al respecto), el caso de un monitor que después de muchos años de gestionar un grupo de jóvenes y una coordinadora de entidades entró a trabajar en una empresa de comercial, con esta justificación: "hago lo mismo que antes: antes me dedicaba a vender el "esplai" y ahora me dedico a vender transportes". De sobras es sabido la trayectoria de numerosos técnicos y políticos de administraciones que han tenido en el asociacionismo juvenil su campo de aprendizaje por excelencia (con todas las contradicciones y incomprensiones que ha generado, pero esto es tema de otro artículo). Cualquier monitor también podría explicar casos conocidos de jóvenes que a través o a partir del "esplai" han descubierto alguna "vocación" como la música, la naturaleza, el teatro... terrenos en los que posteriormente han intentado con mayor o menor éxito la inserción profesional. En otros ámbitos, también la influencia del "esplai" se deja sentir. Los procesos de emancipación familiar también pueden ser filtrados por la experiencia asociativa, desde conseguir mayor autonomía para la realización de gestiones relacionadas con esta experiencia (por ejemplo, el pasar noches fuera de casa para los/as adolescentes), hasta la gestión de un espacio propio que no tienen en el hogar familiar. Y no hay que olvidar las posibilidades de formación de parejas que puedan acabar en un proceso de emancipación y de constitución de una familia propia.

Por último, el paso por el "esplai" para muchos jóvenes representa tener un abanico más amplio de posibilidades de acceso a mayores recursos socioculturales, entre los cuales está el acceso a redes asociativas más amplias. Centros excursionistas, grupos culturales, ciudadanos... se benefician en gran medida de estos jóvenes socializados en una determinada dinámica asociativa que no dejarán ya en la vida y que será como una especie de "actitud vital" (si está bien interiorizada) que les llevará a estar "asociados" a lo largo de su trayectoria personal y familiar.

A pesar de todo lo dicho, no tendríamos que obviar que algunas veces la implicación en actividades asociativas pueden generar "efectos perversos" en los itinerarios de inserción de los jóvenes, como podría ser una dedicación "excesiva" que pudiera hacer retrasar demasiado la obtención de un título escolar. La prevención de estos efectos tendría que ser integrada en el mismo

proceso de transición de los jóvenes, precisamente para que este proceso culmine de forma sólida y duradera.

Conclusiones

Las conclusiones parecen claras. En un contexto de progresiva dificultad en el proceso de transición de los jóvenes de la infancia a la vida adulta, la pertenencia e implicación en una entidad, sobretodo que tenga una intencionalidad educativa como es el caso de los centros de "esplai", puede disminuir esta dificultad, proporcionando recursos para la gestión de este proceso de transición, para hacerlo más coherente, más cohesionado, y que permita afrontar su futuro con menos pesimismo que el que se está generalizando. El "esplai" es, pues, un espacio de participación y de construcción social en el cual los jóvenes tienen el papel de protagonista, y este hecho es el que les hace asumir progresivamente esa "responsabilidad social" de la que hemos hablado y que es condición misma de lo que se considera la edad adulta.

Y por ello la promoción de este tipo de asociacionismo no puede dejar de ser objetivo de las mismas entidades y de sus movimientos y federaciones, así como de las diferentes administraciones públicas y opciones políticas, que podrían prevenir con políticas a largo plazo (por lo tanto, políticas de riesgo, tan difíciles de ver en nuestro país) para evitar o paliar en un futuro que ya es presente la polarización de los jóvenes y los caminos que conducen a la exclusión social(11).

Rafael Merino, Profesor del Aula de Esplai del Vallès

(1)Este concepto así como las ideas principales de este apartado se encuentran explicadas con más detalle en J.CASAL (1996), "Modos emergentes de transición a la vida adulta en el umbral del siglo XXI: aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración".

(2)Según expresión de M. Castells en varios de sus escritos. Por ejemplo, "La ciudad informacional" (1995), en Alianza Editorial.

(3)Espera que no quiere decir necesariamente pasividad o no hacer nada, ya que puede ser un tiempo clave que determine el final de la transición.

(4)J.CASAL, op.cit.

(5)Aunque es discutible que este hecho sea un fenómeno específicamente juvenil.

(6)De hecho, la "experiencia vital significativa" también tienen repercusiones en los adultos. Por ejemplo, para los padres que participan en las actividades y en la gestión del "esplai" también les supone un enriquecimiento personal importante.

(7)De hecho, en alguna reunión con monitores de "esplai" se expresó un rechazo a aquellos estudiantes que iban al "esplai" a "hacer prácticas".

(8)Tanto que incluso es considerado un "Yacimiento de empleo" por el Informe Delors sobre el Crecimiento, la Competitividad y el Empleo.

(9)Teniendo en cuenta que buena parte de estos empleos pertenecen al segmento secundario, con poca estabilidad, bajas remuneraciones y rotación.

(10)Para un análisis más detallado de estas "cualificaciones clave", M.GARCÍA et. altri (1993), "Los procesos de adquisición de las cualificaciones", Institut de Ciències de l'Educació-UAB (mimeo).

(11)No soy tan ingenuo como para pensar que sólo con la promoción del asociacionismo juvenil se solucionan los problemas de la inserción de los mismos, sólo que sería un pilar importante de esta política de largo plazo. También hay que distinguir entre los discursos (¿quién no dice que está a favor de que los jóvenes se asocien?) y las prácticas reales, que basculan entre la incomprensión, la indecisión y el paternalismo. Pero esto es tema de otro artículo.

Annex nº6: Comunicación: ¿Siempre es bueno participar? 10 condiciones para promover la participación, dos paradojas y un reto

Rafael Merino Pareja

Universidad Autónoma de Barcelona

Los consensos sobre la participación

Respecto a la participación existe un consenso muy amplio sobre la bondad de la participación³², como si fuera un bálsamo benéfico que arreglaría no pocos problemas de los jóvenes y de las sociedades. Baste un sólo ejemplo reciente, la **Declaración de Hannover sobre Participación Juvenil “Please do disturb³³”**, que confía en que la participación de los jóvenes contribuirá al aumento de la confianza en las instituciones y un mayor compromiso con el sistema democrático. Pero la polisemia de la palabra oculta definiciones muy diferentes, a veces contrarios, en función de los actores sociales. No siempre las expectativas, los objetivos y los resultados esperados de la participación son explícitos. A veces, la participación se convierte en un derecho cosmético (Murray, Hallet, 2000). Así, la participación se convierte en un fin en sí mismo, y no en un medio para conseguir algo. Es en la definición de este “algo” cuando surgen los conflictos de intereses.

Diez condiciones para la promoción de la participación

Parece claro, pues, que la promoción de la participación es una cuestión que está en la agenda europea de las políticas de juventud, así como en general en el debate de las políticas sociales. También parece claro que la participación es una cuestión de grado, aunque no hay unanimidad en la secuenciación de ese grado, desde la famosa escalera de Arnstein a otras formas gráficas como el círculo o la espiral.³⁴ Por otro lado, la participación puede darse en diferentes niveles, micro, meso y macro:

³² “La participación es un poco como las espinacas: nadie está en contra porque en principio son buenas para ti” (Arnstein, 1969).

³³ Declaración emanada de la Conferencia Europea de Participación Juvenil, celebrada en esta ciudad alemana del 7 al 10 de abril de 2005 (www.pdd.youthinaction.de).

³⁴ En una encuesta española sobre participación ciudadana se estableció la siguiente escala: recibir información, colaborar, opinar, ser consultado y opinar activamente (ANGULO, 2002).

- a. micro: en los espacios e instituciones que configuran la vida cotidiana de los jóvenes (familia, escuela, trabajo, grupo de iguales, club, centros de acogida...)
- b. meso: en las estructuras que sin tener una interacción directa con los jóvenes tienen una influencia directa en la vida de los jóvenes, como la planificación de las políticas de bienestar o los dispositivos territoriales de inserción social.
- c. macro: en los asuntos públicos, en función de la confianza de las instituciones (participación electoral, en movimientos sociales y acción colectiva no convencional, en el tejido asociativo...).

En cualquiera de estos niveles se puede situar la discusión sobre las condiciones para promover la participación. A partir de un seminario con un grupo de expertos en políticas sociales y de juventud del Instituto Alemán de Juventud³⁵, llegamos a una síntesis de las 10 características clave para la promoción de la participación de los jóvenes (Klandermans, Oegema, 1987; Jerez, 1999; Jans, 2004; Seckinger, 1998):

- 1) Abrir el proceso de toma de decisiones a los jóvenes afectados por dichas decisiones. Esto quiere decir que la participación tiene que ver con las relaciones de poder y con el cambio en las relaciones de poder que puede implicar un proceso de participación. Los posibles cambios no son un juego de suma cero, en el sentido que a más poder de los jóvenes no tiene que suponer menos poder de los adultos.
- 2) Los profesionales de la participación tienen que tener muy claro su papel de dinamizador y no de liderazgo.
- 3) La participación no es un juego, no se puede quedar en mera simulación. Por eso, es muy importante fijar los resultados esperados, para que unas altas expectativas no provoquen después grandes frustraciones.
- 4) Compartir la responsabilidad requiere tiempo para la discusión y para la toma de decisiones.

³⁵ Realizado en julio de 2004 en Munich. Agradezco a Mike Sckinger, investigador del DJI (Instituto Alemán de Juventud), su inestimable colaboración.

- 5) La información que se proporciona tiene que ser entendida cognitivamente pero también emocionalmente.
- 6) Ser conscientes de los obstáculos y de las barreras que impiden la participación, para poder desarrollar acciones que remuevan estos obstáculos.
- 7) Tolerancia al error de los jóvenes y capacidad para gestionar las consecuencias de las decisiones.
- 8) Conexión con la mejora de las condiciones de vida.
- 9) Aplicar la participación también a los profesionales o voluntarios que tienen que fomentarla, para evitar los procesos burocráticos.
- 10) Las estructuras sociales e institucionales tienen que estar adaptadas o ser adaptables a los resultados de los procesos de participación

Quizá no sea una lista exhaustiva. Tampoco no era nuestra intención elaborar un recetario para el éxito, sabemos lo difícil que es trabajar con jóvenes, y también sabemos que en educación o intervención social no existen panaceas. Pero sí que podemos reflexionar sobre la experiencia acumulada y aportar nuestro grano de arena al debate sobre la promoción de la participación.

Las dos paradojas de la participación

Uno de los temas más discutidos últimamente en el ámbito europeo es cómo fomentar el reconocimiento de la participación de los jóvenes (Merino, 2005). En enero del 2005 se celebró en Lovaina un encuentro³⁶ entre agencias nacionales de juventud, organizaciones juveniles, técnicos de juventud y académicos para reforzar este mensaje: es necesario algún tipo de reconocimiento de la implicación de los jóvenes en el ámbito asociativo, en el trabajo voluntario o en otras áreas de intervención. Este reconocimiento tiene dos vías: la expresiva, es decir, la que tiene como objetivo la valorización en sí misma, la mejora del autoconocimiento y autoestima de los jóvenes, etc.; y la instrumental, es decir, la que pide un reconocimiento que pueda tener valor de cambio bien en el sistema educativo bien en el mercado de trabajo. Ya hay algunos puentes que podemos detectar, como el reconocimiento como créditos

³⁶ Bridges for Recognition, www.SALTO-YOUTH.net/BridgesForRecognition/

de libre elección de algunas actividades asociativas y formativas por parte de las universidades. También se está hablando mucho de las competencias adquiridas por los jóvenes en actividades no curriculares válidas para aumentar la empleabilidad de los jóvenes. Ni que decir tiene que los riesgos de hacer más énfasis en la dimensión instrumental son evidentes: que las motivaciones de los jóvenes para participar también se instrumentalicen. O que se lleguen a desdibujar, por ejemplo, la participación en determinadas entidades de unas prácticas profesionales o directamente trabajo en precario (Zurdo, 2004). O que la visualización (en el currículum) de algunas prácticas asociativas puedan generar desconfianza en los empresarios (Rodríguez Cabrero, 1999).

La segunda paradoja tiene una naturaleza más política. La primera de las condiciones para la promoción de la participación tenía que ver con las relaciones de poder, tanto en el nivel micro, como meso y macro. Por lo tanto, las consecuencias de los procesos participativos deben tener consecuencias reales para estas relaciones de poder. Si tenemos en cuenta que la promoción de la participación se suele hacer desde instancias jerárquicas superiores (la administración pide a los ciudadanos que participen, los educadores piden a los jóvenes que participen), no siempre se pueden controlar los resultados de este proceso, es más, tiene que ser un proceso “molesto”, como declara valientemente la Declaración de Hannover que ya hemos citado. Este tema nos retrotrae al viejo debate sobre la animación y el papel de los animadores, que comparten la misma paradoja: hasta qué punto la participación o la animación son instrumentos de control o de emancipación (o empoderamiento, como se dice ahora) (Bradford, 1999; Banks, 1999).

El reto

Otra cuestión que se menciona a menudo es que la participación puede compensar algunos déficit en otros campos como en la escuela. Mucho se ha escrito sobre la diferencia entre educación formal, no formal e informal, y mucho se está escribiendo últimamente sobre los efectos positivos y casi terapéuticos de la educación no formal e informal, como si pudieran ser la

solución a los problemas de fracaso escolar. Esta función compensatoria es uno de los logros que se atribuye a la participación de los jóvenes en experiencias extraescolares. No es que niegue esta función terapéutica, pero también hay que ver que en numerosas ocasiones esta participación extraescolar se da fundamentalmente en los jóvenes más formados,³⁷ por ejemplo en el asociacionismo (Callejo, 1999). Lo cual nos hace ver que también existe una estructura social en la participación de los jóvenes (o como se dijo en Lovaina, el “cream effect”, participan más los jóvenes más preparados y con mayores recursos, una nueva versión del efecto Mateo). Por lo tanto, el reto está en cómo transformar la participación en un mecanismo de integración social y no de segmentación.

Final

Finalmente, y volviendo al principio, parece que existe un consenso general sobre los efectos benéficos de la participación. No se cuestiona, no se problematiza, no se entra a ver qué intereses defienden los diferentes actores sociales cuando utilizan la misma palabra pero le dan significados distintos. El problema reside siempre en la falta de participación. Ahora bien, ¿se puede hablar de efectos colaterales, o efectos no queridos? ¿Se puede hablar de qué pasa cuando hay un exceso de participación? ¿Es preferible no participar a tener una mala experiencia? En definitiva, ¿se ha convertido la participación en una finalidad en sí misma y no en el medio para conseguir otras cosas? Algo se ha avanzado cuando la ya citada Declaración de Hannover avisa de los riesgos:

“If participation is a fake; if it is a mere representation without a realistic impact on issues that matter for young people, it makes no sense. Even more, simulations of youth participation have a dangerous impact on what is as a result known as political apathy and a decrease of trust in democratic institutions and processes among young people”.

Bibliografía

³⁷ Como comprobamos en la última encuesta a los jóvenes de Cataluña (Casal *et al.*, 2004).

ANGULO, J. *Asociarse los jóvenes ¿para qué? y los adultos*. Madrid: Instituto de la Juventud, 2002

Arnstein, S. "A ladder of citizen participation", en *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 4, 1969, 216-224.

Banks, S. "The dilemmas of Intervention", in Roche, J.; Tucker, S. (eds.) *Youth in Society. Contemporary Theory, Policy and Practice*. London: Sage Publications/The Open University, 1999, 218-226.

Bradford, S. "The Management of Growing Up: Youth Work in Community Settings", in Roche, J.; Tucker, S. (eds.) *Youth in Society. Contemporary Theory, Policy and Practice*. London: Sage Publications/The Open University, 1999, 245-253.

Callejo, J. "Voluntariado estratégico en un contexto no elegido: una hipótesis sobre el creciente acercamiento de los jóvenes a las ONGs". *Revista de Estudios de Juventud*, 45, 1999, 21-31.

Casal, J.; Garcia, M.; Merino, R.; Quesada, M. *Enquesta als joves de Catalunya 2002*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, 2004

Jans, M. "Children as Citizens. Towards a contemporary notion of child participation", en *Childhood*. Vol. 11, N. 1, 2004, 27-41.

Jerez, A. "Imágenes para pensar los retos de la participación juvenil", en *Revista de Estudios de Juventud*, 45, 1999, 113-123.

Klandermans, B.; Oegema, D. "Potentials, networks, motivations and barriers: Steps toward participation in social movements", en *American Sociological Review*, 52, 1987, 519-532.

Merino, R. "Participación y asociacionismo de los jóvenes en Europa: tendencias sociales y retos sociopolíticos", en *Revista Internacional de Sociología*, 2005 (en prensa).

Murray, C; Hallet, C. "Young People's Participation in Decisions Affecting Their Welfare", en *Childhood*, 7, 1, 2000, 11-25.

Rodríguez Cabrero, G. "Políticas de empleo y tercer sector", en *Revista de Estudios de Juventud*, n. 45, 1999, pp. 21-31.

Seckinger, M. "Cooperative Relations Within Youth Assistance. A Step Towards Democratization of Social Services?", en FLÖSSER, G., OTTO, H. (eds.) *Towards More Democracy in Social Services. Models and Culture of Welfare*. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1998.

Zurdo, A. "Mercado de trabajo y voluntariado. Dinámicas de inserción laboral y precarización en el Tercer Sector", en *Sociología del Trabajo*, n. 52, 2004, 69-94.

La prolongación de la enseñanza obligatoria hasta los 16 años, el principal logro de la reforma educativa, ha comportado un "efecto no deseado" que es el incremento del absentismo escolar. Las actitudes de rechazo hacia la escuela afectan a una fracción minoritaria de los adolescentes, pero un estudio de la profesora de Sociología de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) Maribel García Gràcia cifra en un 17% los alumnos absentistas de la ESO en los institutos de las zonas socialmente desfavorecidas de Barcelona.

Ni la Generalitat ni los servicios sociales de los ayuntamientos realizan un seguimiento estricto del absentismo escolar. Ni tan siquiera hay criterios unificados sobre su cálculo. Tampoco en los centros, especialmente en los institutos, se hace un control de la asistencia, y se tiende a ocultar para evitar el estigma de la conflictividad. Según la autora, se puede hablar de un "absentismo invisible", tolerado tanto por la política educativa como por los propios centros. En su estudio, una tesis de doctorado que mereció el pasado noviembre un excelente "cum laude" y que obtuvo una ayuda de la Fundació Jaume Bofill, Maribel García analiza 19 centros públicos de primaria y 8 institutos de seis barrios de Barcelona con parámetros de marginación social. Sólo en estos centros, el absentismo afecta a 538 niños, lo que induce a pensar que existe un riesgo de marginación para un sector de los adolescentes del que el absentismo es sólo la punta del iceberg. Un estudio anterior de la Fundació Jaume Bofill indicaba que la media de ausencias en las aulas catalanas era del 5%.

En los institutos, los profesores han acuñado el término "objetores" para designar a aquellos alumnos que no tienen interés por los estudios y acuden de manera irregular, sólo por obligación. A veces la Policía Municipal los encuentra por la calle y los devuelve al instituto, donde les acogen con resignación porque se ven como un foco de tensión. Otra fracción, menos relevante, la constituyen los absentistas crónicos o recurrentes. Allí pueden estar desde hijos de familias nómadas hasta esa minoría de chicas gitanas que a partir de los 14 años son requeridas para tareas del hogar y un alumnado de orígenes socioeconómicos muy bajos. El estudio plantea además la existencia de "nuevas formas de absentismo" en la ESO, como las bajas pactadas, las expulsiones -que acaban en los pasillos- y las ausencias a las clases que no les interesan (...)